

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Barbora Molíková

**Porovnání vývoje a současnosti Knihovny geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity
Karlovy v Praze a CADIST Géosciences et Environnement v Paříži**

Comparison of development and current state of the library of Geology Faculty of the Charles
University in Prague and the CADIST Geosciences et Environment library in Paris

Praha 2018

Vedoucí práce: doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi byli během zpracovávání této práce nápomocni. Největší díl mého poděkování patří vedoucímu mé práce doc. PhDr. Richardu Papíkovi, Ph.D. za jeho podporu a poskytnutí cenných rad při konzultacích.

Velký dík také patří Mgr. Evě Tesaříkové Březinové, vedoucí oddělení podpory vědy Přírodovědecké fakulty UK za její cenné připomínky v průběhu zpracovávání práce, panu proděkanovi geologické sekce prof. RNDr. Martinovi Mihaljevičovi, CSc. za to, že mi umožnil vyjet na stáž do Knihovny CADIST Géosciences et Environnement, RNDr. Dagmar Chalupové, Ph.D., koordinátorce programu Erasmus za její pomoc s formálními náležitostmi mého výjezdu na stáž a prof. RNDr. Oldřichu Fatkovi, CSc. z Ústavu geologie a paleontologie za jeho odborné konzultace z oblasti geologických věd.

Nemenší díl mého poděkování patří panu François Bottinimu, vedoucímu Knihovny CADIST pro geologii a životní prostředí Univerzity Pierra a Marie Curieových za jeho vlídné přijetí a perfektně připravený program stáže a všem francouzským kolegyním, zvláště paní Cécile Maniglerové a Anne Milletové za jejich praktické rady při průzkumu knihovny CADIST, jakož i za jejich trpělivost při zodpovídání mých četných dotazů.

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.“

V Praze, dne 24. května 2018

.....
podpis studenta

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je porovnání vývoje a současnosti Knihovny geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a CADIST Géosciences et Environnement v Paříži. V úvodní teoretické části je dokumentován vývoj obou knihoven včetně historických souvislostí. Druhá část metodou dekompozice knihovních systémů analyzuje současný stav obou knihoven na základě poznatků získaných autorkou při stáži v Knihovně CADIST Géosciences et Environnement a při její práci v Knihovně geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Třetí část se zabývá porovnáním obou geologických knihoven metodou srovnávacího knihovnictví. Na základě výsledků této analýzy jsou navrženy možnosti inovací v Knihovně geologie inspirované Knihovnou CADIST a možnosti navázání spolupráce mezi oborově spřízněnými knihovnami. V závěru je zhodnocen přínos práce.

Klíčová slova

Knihovna geologie, Knihovna CADIST, vysokoškolské knihovny, specializované knihovny, dějiny knihoven, knihovnické služby, srovnávací knihovnictví.

Abstract

The aim of the thesis is to compare the historical development and current state of the Library of Geology at Faculty of Natural Sciences, Charles University in Prague and the CADIST Géosciences et Environnement library in Paris. In the Introduction, the development of both libraries, including historical contexts, is documented. In the second part of the thesis, the decomposition method of library systems is used to analyse the current state of both libraries. Data for the analysis was collected by the author, partly during her employment in the Library of Geology at the Charles University in Prague, and partly during the internship at the CADIST Géosciences et Environnement Library in Paris. In the third part, the comparison based on the comparative librarianship method, of both geological libraries is created. Consequently, the possibilities of innovation of the Library of Geology at the Charles University in Prague inspired by the CADIST Géosciences et Environnement Library in Paris, and the possibilities of future cooperation among branch-related libraries are proposed. Finally, the benefits of the work are assessed.

Keywords

Geological Library, Library CADIST, academic libraries, specialised libraries, history of libraries, library services, comparative librarianship.

Identifikační záznam

MOLÍKOVÁ, Barbora. *Porovnání vývoje a současnosti Knihovny geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a CADIST Géosciences et Environnement v Paříži. [Comparison of development and current state of the library of Geology Faculty of the Charles University in Prague and the CADIST Geosciences et Environment library in Paris]*. Praha, 2018. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce doc. PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Obsah

Seznam zkratk	9
Předmluva	11
1. Úvod	13
1.1 Základní etapy geologie	13
1.2 Vymezení základních pojmů	15
1.2.1 Geologie	15
1.2.2 Pojetí vysokoškolské knihovny	16
2. Metodika výzkumu	17
2.1 Časový harmonogram výzkumu	17
2.2 Sběr informačních zdrojů	17
2.3 Použité metody výzkumu	17
2.3.1 Stínování a hloubkový rozhovor	17
2.3.2 Dekompozice knihovnického systému	18
2.3.3 Srovnávací knihovnictví	18
2.4 Místo realizace výzkumu	18
2.5 Sběr dat	18
2.6 Počet oslovených respondentů	20
2.7 Popis sledovaného výzkumného souboru	20
3. Knihovna geologie PŘF UK	21
3.1 Vývoj Knihovny geologie PŘF UK	21
3.1.1 Historické souvislosti	22
3.1.2 Vývoj od roku 1920	24
3.1.3 Profesor Radim Kettner a jeho knihovna	25
3.1.4 Vývoj po 2. světové válce	27
3.1.5 Rekonstrukce knihovny v roce 2015	29
3.2 Současnost Knihovny geologie PŘF UK	30
3.2.1 Statické prvky	31
3.2.5 Dynamické prvky	37
4. Knihovna Geos	43
4.1 Vývoj Knihovny Geos	44
4.1.1 Historické souvislosti	44
4.1.2 Vývoj od roku 1808	47
4.1.3 Vývoj po 2. světové válce	49
4.1.4 Vývoj od roku 1971	50

4.1.5 Vývoj Knihovny Geos od konce 20. století	51
4.2 Současnost knihovny Geos.....	52
4.2.1 Statické prvky	52
4.2.5 Dynamické prvky	67
5. Shrnutí výsledků výzkumu.....	72
5.1 Porovnání vývoje knihoven v historických meznících	72
5.2 Porovnání současnosti obou analyzovaných knihoven.....	73
6. Diskuze	75
6.1 Poznámky ke sběru dat	75
6.2 Interpretace výsledků výzkumu	75
6.2.1 Historický vývoj	76
6.2.2 Současnost	77
6.3 Doporučení a náměty pro inovaci a spolupráci	82
6.4 Praktická využitelnost výzkumu	83
7. Závěr.....	84
Seznam použité literatury	85
Seznam příloh.....	92
Seznam obrázků	93
Příloha 1 Výstava Radim Kettner.....	I
Příloha 2 Marketingový plán Knihovny geologie.....	VI
Příloha 3 Fotodokumentace rekonstrukce knihovny	IX

Seznam zkratek

ABES	Agence Bibliographique de l'Enseignement Supérieur
AGU	American Geophysical Union
AKS	Automatizovaný knihovní systém
AMS	American Meteorological Society
BnF	Bibliothèque nationale de France
BIUSJ	Bibliothèque interuniversitaire scientifique de Jussieu
BUPMC	Bibliothèque Universitaire Pierre et Marie Curie
CADIST	Centre d'acquisition et de diffusion de l'information scientifique et technique
CALAMES	Catalogue en ligne des archives et des manuscrits de l'enseignement supérieur
CAS	Central authentication service
CAS UK	Centrální autentizační služba UK
CCSD	Centre pour la Communication Scientifique Directe
CNRS	Centre national de la recherche scientifique
COLLEX	Collections d'excellence pour la recherche
DART-EUROPE	Digital Access to Research Theses – Europe
DDT	Deweyho desetinné třídění
DUMAS	Dépôt Universitaire de Mémoires Après Soutenance
EOST	Ecole et Observatoire des Sciences de la Terre
EZB	Elektronische Zeitschriftenbibliothek
HAL	Hyper articles en ligne
INIST	Institut de l'information scientifique et technique
ISBN	International Standard Book Number
ISIC	International Student Identity Card

ISSN	International Standard Serial Number
ITIC	International Teacher Identity Card
IWA	International Water Association
MARC 21	Machine-Readable Cataloging 21
MDT	Mezinárodní desetinné třídění
MVS	Meziknihovní výpůjční služba
NK ČR	Národní knihovna České republiky
NUŠL	Národní úložiště šedé literatury
OAI-PMH	Open Archives Initiative-Protocol for Metadata Harvesting
OPAC	Online public access catalog
PERSEE	Portail de diffusion de publications scientifiques
PEZ	Portál elektronických zdrojů
PřF UK	Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy
RDA	Resource Description and Access
RFID	Radio Frequency Identification
ROAR	Registry of Open Access Repositories
SCDM	Service commun de la documentation médicale
SGF	Société Géologique de France
SIGB	Système Intégré de Gestion des Bibliothèques
SUDOC	Système universitaire de documentation
TDKIV	Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy
TEL	Thèses-en-ligne
UFR	Unité de formation et de recherche
ÚKUK	Ústřední knihovna Univerzity Karlovy
UPMC	Université Pierre et Marie Curie

Předmluva

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje na porovnání historického vývoje a současnosti dvou vysokoškolských geologických knihoven, české a francouzské. Vznikala od dubna 2017 do května 2018. Částečně ji předcházely seminární práce zpracované v rámci bakalářského a magisterského studia Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. První z nich byla seminární práce s názvem *Zpřístupnění fondu Knihovny geologie PřF UK do volného výběru* k předmětu Praxe a stáž pod vedením vyučující Hany Landové. Druhá seminární práce s názvem *Marketingový plán Knihovny geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy* byla vypracována k předmětu Marketing v kultuře pod vedením vyučující Radky Johnové, a je přílohou číslo 2. Část textu této práce týkající se sítě knihoven Bibliothèque Universitaire Pierre et Marie Curie (Univerzitní knihovna Pierra a Marie Curieových, dále jen BUPMC) byla publikována v roce 2017 ve 4. čísle Bulletinu SKIP.

Toto téma jsem si vybrala proto, že je mi blízké v několika ohledech. Prvním z nich je návaznost na mé zaměstnání. V Knihovně geologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy (dále jen PřF UK) pracuji, a mohla jsem tedy využít svých zkušeností a znalostí z této práce. Dalším důvodem byl můj zájem poznat zahraniční vysokoškolskou knihovnu informačně zajišťující stejný vědecký obor. Zvolila jsem Pařížskou univerzitu, která inspirovala římského císaře a českého krále Karla IV. k založení první univerzity v Praze, resp. ve střední Evropě.

Knihovnu CADIST (Centre d'acquisition et de diffusion de l'information scientifique et technique) Géosciences et Environnement Université Pierre et Marie Curie (Centrum akvizice a distribuce vědeckotechnických informací pro geologické vědy a životní prostředí Univerzity Pierra a Marie Curieových, dále jen UPMC) v Paříži jsem vybrala i díky svému zájmu o francouzštinu.

Můj výběr také ovlivnilo to, že mezi PřF UK a UPMC dochází k vzájemné výměně studentů v rámci programu Erasmus, takže základní informace o knihovně CADIST Géosciences et Environnement (dále jen Geos) jsem získala od francouzských studentů navštěvujících pražskou geologickou knihovnu. Navíc na UPMC působili i někteří vyučující z geologických ústavů PřF UK, kteří mi zprostředkovali kontakt na pana François Bottiniho, vedoucího knihovny Geos.

Cílem této diplomové práce je porovnání Knihovny geologie PřF UK v Praze a CADIST Geos v Paříži. Konkrétně jsem se zaměřila na zjištění, zda se Knihovna geologie vyrovná knihovně Geos, jak může pařížská knihovna ovlivnit inovace v pražské knihovně a v jakých oblastech mohou tyto dvě knihovny spolupracovat.

Příprava práce zahrnovala rešerši ve vhodných informačních zdrojích, tištěných i elektronických, českých i zahraničních. Při rešerši jsem ověřila, že téma komparace těchto dvou konkrétních knihoven dosud nebylo zpracováno. Inspirovala mě diplomová práce Heleny Šimánové *Historie a vývoj Geografické knihovny Přírodovědecké fakulty v Praze* obhájená v roce 2011. Tématem nejvíce podobným předkládané práci se zabývala Kristýna Stejskalová ve své bakalářské práci *Porovnání organizace práce v Geologické knihovně České geologické služby a Knihovně na Vinohradech*, kterou obhájila v roce 2012. Zahraniční rozměr srovnatelný s tématem této předkládané práce měla diplomová práce Dany Bjačkové *Školní knihovny ve Španělsku a ve vybraných zemích Latinské Ameriky: analýza a porovnání se školními knihovnami v ČR*, kterou obhájila v roce 2007.

Práce je členěna do sedmi kapitol. První kapitola krátce seznamuje čtenáře s oběma knihovnami, hlavními mezníky geologických věd a definuje základní pojmy použité v textu. Ve druhé kapitole následuje podrobný popis metodiky průzkumu. Třetí kapitola se věnuje historii a současnosti Knihovny geologie PřF UK, čtvrtá pak historii a současnosti knihovny CADIST Geos. Pátá kapitola je shrnutím vývoje a současnosti obou knihoven, šestá kapitola interpretuje výsledky průzkumu. Její nedílnou součástí je návrh inovací a spolupráce mezi knihovnami. Práci uzavírá sedmá kapitola. Po závěru následuje seznam použité literatury, seznam příloh a seznam obrázků, které text doplňují. Není-li uvedeno jinak, jsem autorkou všech obrázků a fotografií.

Formální úprava práce je zpracována v souladu s metodickými pokyny Filozofické fakulty UK. Pro citování informačních zdrojů jsem v textu použila harvardský způsob citace uvádění prvního prvku bibliografického záznamu a data vydání. Jednotlivé bibliografické záznamy v závěru práce jsou abecedně seřazeny a citovány podle normy ČSN ISO 690: 2011. Tato práce obsahuje 129 377 znaků na 72 normostranách (Předmluva – Závěr).

1. Úvod

Analyzované knihovny patří mezi významné vysokoškolské specializované knihovny. Jsou součástí slavných univerzit, které patří k nejstarším v Evropě. Obě knihovny poskytují informační podporu prestižnímu interdisciplinárnímu oboru, který integruje nauky o živé i neživé přírodě. Zajišťují studijní materiály a zázemí studentům ve všech studijních programech, vyučujícím i externí veřejnosti. Kromě toho pomáhají svým uživatelům orientovat se v množství informací, kterými jsou v současné době zahlceni. Vzhledem k tomu, že obsažnost geologických věd není příliš známá, následuje stručný přehled hlavních etap geologie a vymezení základních pojmů.

1.1 Základní etapy geologie

Lidé se o Zemi a její přírodu zajímali již od počátku své existence. Nejprve v ní hledali zdroj obživy a nástroje, které k získání potravy mohli využít. Pozorovali přírodní úkazy a snažili se je vysvětlit. Jejich pozornost, kromě jiného, zaujaly také nálezy kamenů, minerálů a fosílií, ale i projevy vulkanické a tektonické aktivity. Své poznatky zúročili později při dolování a využívání rud.

Archeologické nálezy dokumentují výbornou lidskou znalost jednotlivých typů a vlastností minerálů již od paleolitu. V odkryvech byly nalezeny kameny upravené ke speciálním účelům, například pazourek nebo obsidián. Pravěcí lidé uměli využívat i jílovité horniny v hrncířství. Významným vývojovým předělem na konci neolitu se stal objev využití kovů a zpracování rud k výrobě nástrojů (Jakeš 1984, s. 319).

Ve starověkých kulturních oblastech, zejména v Egyptě, Řecku a v Římě, bylo dobývání rudních surovin a dolování zlata a drahých kamenů již značně rozvinuté. Antičtí vědci jako první klasifikovali minerály podle jejich vlastností, nalezišť a způsobu vzniku,¹ správně interpretovali význam fosílií² a sedimentů,³ hledali příčinu vzniku a tvaru Země, původ oceánů a světadílů, a pokusili se zařadit získané poznatky a pozorování do uměle vytvořeného systému věd (Jakeš 1984, s. 321-323).

¹ Aristoteles (384–322 př. n. l.) a Plinius starší (23-79 n. l.)

² Xenofanés z Kolofónu (570–470 př. n. l.)

³ Hérodotos (484-425 př. n. l.)

Ve středověku došlo k výraznému útlumu rozvoje přírodních věd pod vlivem dogmatu katolické církve. Teprve v 15. a 16. století, v období renesance, se začíná obnovovat zájem o zkoumání přírody. Geologie jako samostatná věda se formuje až koncem 18. století ve dvou protikladných koncepcích, které vyústily ve spor zastánců těchto teorií tzv. neptunistů⁴ a plutonistů.⁵ Podle neptunistů mají horniny původ ve vodě, podle plutonistů horniny vznikají v horkém nitru Země (Jakeš 1984, s. 367-371).

Na přelomu 18. a 19. století se odděluje jako samostatná disciplína paleontologie. I v ní se střetly protichůdné teorie dvou hlavních představitelů, zejména o vývoji druhů. Jean-Baptiste Lamarck (1744-1829) zastával myšlenku pozvolného vývoje živočichů odvozováním nových druhů z těch původních postupným zdokonalováním. Jeho odpůrce Georges Cuvier (1769-1832) byl zastáncem teorie kataklysmat. Předpokládal, že na velkých územích na Zemi dochází k cyklickému opakování katastrof, které vyhubí všechny živočichy i rostliny a umožní tak vznik nových druhů na vyšší vývojové úrovni. Za poslední katastrofu považoval potopu světa (Jakeš 1984, s. 371-373).

Za zakladatele moderní geologie se považuje významný anglický geolog Charles Lyell (1797-1875). V roce 1830 vydal publikaci *Principles of geology* (Základy geologie), ve které popsal svojí koncepci změn, utvářejících zemský povrch. Svým dílem navázal na plutonistickou teorii. Jako první také v roce 1835 formuloval definici geologie, která je platná do současnosti: „*Geologie je věda, která zkoumá postupné změny, jež se odehrály v organickém a anorganickém království přírody; zkoumá příčiny těchto změn a vlivy, které měly na utváření povrchu a vnější struktury naší planety*“ (Jakeš 1984, s. 375).

Obrovský rozvoj geologie nastal na začátku 20. století. Vlivem nových objevů ve fyzice a v chemii a vynálezů nových přístrojů vznikly nové geologické koncepce (Jakeš 1984, s. 392-393).

Nadále se postupně vyčleňují další geologické obory jako geochemie, geofyzika a planetologie. Znalost geologie je zásadní pro pochopení všech neživých, ale i živých zdrojů na Zemi a lidstvo nové zdroje stále potřebuje.

⁴ Hlavním představitelem neptunistů byl profesor hornické akademie ve Freibergu Abraham Gottlob Werner (1750-1817)

⁵ Hlavním představitelem plutonistů byl James Hutton (1726-1797)

Moderní technika přispívá k pokroku v geologických vědách, umožňuje například dálkový průzkum Země, monitoring vulkanické a tektonické činnosti. Tak, jak se budou vyvíjet nové technologie, budou i nadále vznikat další možnosti ke zkoumání Země i celého vesmíru, který ji obklopuje.

1.2 Vymezení základních pojmů

1.2.1 Geologie

V oboru geologie je vhodnější používat termín *geologické vědy* nebo *vědy o Zemi*, protože je velmi široký a člení se do mnoha dílčích podoborů. Jedná se o vědu deskriptivní, analytickou a historickou. Je také vědou časoprostorovou, protože vyjadřuje jevy určitého prostoru v určité době.

*„Termín **geologie** je odvozen z řeckých slov „gé“ – země a „logos“ – slovo, věda. V doslovném překladu znamená vědu o zemi neboli zeměvědu. Ve starší době se někdy používalo i názvu geognosie (z řec. „gé“ – země a „gnosis“ – poznání. V české terminologii se dříve užívalo názvu zemězpyt“ (Bouček 1958, s. 7).*

Současné moderní pojetí geologie nejlépe vystihuje definice profesora Jana Petránka v Encyklopedii geologie: *„**Geologie** je věda o Zemi, studium Země jako celku, jejího vzniku, struktury, složení, vývoje (včetně vývoje organismů) a poznání procesů, které utvořily její dnešní tvář. Zahrnuje řadu dílčích disciplín: mineralogii, petrologii a geochemii, které studují složení Země; strukturní geologii a geofyziku, zaměřené zejména na poznání stavby Země; stratigrafii a historickou geologii; paleontologii; všeobecnou geologii a geomorfologii. Dalšími dílčími obory jsou např. vulkanologie, sedimentologie, paleogeografie a zejména různé praktické obory, jako ložisková geologie, hydrogeologie, inženýrská geologie, důlní geologie. Výsledky geologických výzkumů se často vyjadřují v podobě různých geologických map. Nověji se rozvíjí kosmogeologie a planetologie, které se zaměřují na výzkum mimozemských těles“ (2016, s. 85-86).*

1.2.2 Pojetí vysokoškolské knihovny

Vysokoškolská knihovna je specializovaná oborová knihovna, jejíž fond je profilován do oboru, který knihovna informačně zajišťuje. Je zřizována vysokou školou pro podporu vyučovaných předmětů i výzkumu v příslušné specializaci. V české terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV)⁶ je definována jako „*speciální odborná knihovna vysoké školy, která slouží ke studijní a vědecké práci jejích posluchačů a pedagogů*“ (Sodomková 2003).

V současné době došlo k rozšíření funkcí vysokoškolských knihoven. Jejich hlavním úkolem nadále zůstává zajišťování informačního zázemí studijních programů, vědy a výzkumu na vysoké škole. Ale většina z nich se více otevřela veřejnosti, zajišťuje rovný přístup ke knihovnickým a informačním službám nejen pro studenty a pedagogy vysoké školy, ale také pro externí uživatele z řad odborníků i laiků. Specifikem vysokoškolských knihoven je informační fond složený především z odborných vědeckých dokumentů. Kromě tradičních výpůjčních a reprografických služeb, zprostředkování přístupu k elektronickým informačním zdrojům poskytují nejrůznější doplňkové služby a plní také komunitní úlohu. Ve svých studovnách poskytují prostor k individuálnímu studiu, týmové práci, pořádají výstavy, besedy, promítání a kurzy informačního vzdělávání.

⁶ http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002032&local_base=KTD

2. Metodika výzkumu

V metodice výzkumu jsou popsány metody použité jak v teoretické, tak v praktické části diplomové práce.

2.1 Časový harmonogram výzkumu

Teoretická příprava výzkumu sběrem informací trvala od prosince 2016 do dubna 2017. Vlastní výzkum Knihovny geologie byl realizován kontinuálně v časovém rozmezí od roku 2015 do roku 2017, terénní výzkum v Knihovně Geos probíhal v rozmezí od 1. 6. 2017 do 9. 6. 2017.

2.2 Sběr informačních zdrojů

Pro sběr informačních zdrojů k vývoji geologické knihovny v českém prostředí byly použity převážně odborné monografie v tištěné podobě, zdroje ve francouzštině pocházejí především z internetu. Vzhledem k tomu, že stáž v Knihovně Geos proběhla v červnu 2017, jsou statistické údaje obou porovnávaných knihoven uváděny za rok 2016.

2.3 Použité metody výzkumu

Diplomová práce byla zpracována pomocí několika metod. Pro faktografický výzkum byla použita kombinace kompilace znalostí načerpaných z odborných informačních zdrojů, vlastních zkušeností z práce autorky v Knihovně geologie a metody přímého pozorování, tzv. stínování následovaného hloubkovým rozhovorem při stáži v knihovně CADIST Geos.

2.3.1 Stínování a hloubkový rozhovor

Jako nejvhodnější pro kvalitativní výzkum knihovny Geos byla zvolena metoda stínování následovaná hloubkovým rozhovorem. Její definice byla převzata z rozcestníku metod pro studenty KISK FF MU: „*Stínování je metoda, při které výzkumník doprovází sledovaný subjekt v přirozeném prostředí a provádí nezáúčastněné pozorování jeho aktivit a chování. Klíčovým prvkem je nezasahování do přirozeného průběhu činnosti*“ (Stínování 2018).

Hlubkový rozhovor byl prováděn jako polostrukturovaný podle předem připravené komparační tabulky, ale samozřejmě se při svém průběhu přizpůsoboval informacím od respondentů (podrobně viz str. 74-75).

2.3.2 Dekompozice knihovnického systému

Získaná data o současnosti obou knihoven byla zpracována metodou dekompozice knihovního systému, která umožňuje dokonale a stručně charakterizovat knihovnu. Podle A. Stöcklové (2008, s. 2) dekompozicí rozumíme definování statických a dynamických prvků knihovnického systému včetně podrobného popsání jeho okolí.

2.3.3 Srovnávací knihovnictví

Pro porovnání obou geologických knihoven byla vybrána metoda srovnávacího knihovnictví definovaná v české terminologické databázi knihovnictví a informační vědy (TDKIV) takto: „*Studie, analýzy a srovnávání knihoven, knihovnických systémů nebo jen dílčích problematik ve dvou i více územních, národních, kulturních nebo sociálních prostředích se zřetelem k historickým, zeměpisným, politickým, ekonomickým, sociálním, kulturním a dalším faktorům. Zjišťuje přednosti a nedostatky, osvědčené postupy apod., které jsou dále využívány při formulování dlouhodobých cílů a koncepcí, při volbě technologií a postupů v praxi*“ (Zemánková 2003).

2.4 Místo realizace výzkumu

Výzkum probíhal nejprve v Knihovně geologie PřF UK v Praze, na adrese Albertov 6. Za účelem naplnění výzkumných cílů následovala výzkumná cesta do Knihovny Geos UPMC v Paříži, na adrese kampus Jussieu na náměstí Jussieu 4.

2.5 Sběr dat

Základní informace o historii a současnosti Knihovny Geos autorka předkládané diplomové práce nejprve čerpala z jejích webových stránek a z webových stránek Sorbonny. Následoval osobní výzkum v Knihovně Geos v Paříži.

Terénnímu výzkumu Knihovny Geos předcházelo vyřízení formálních náležitostí výjezdu autorky na stáž v rámci programu Erasmus+ a vzájemná výměna informací mezi oběma knihovnami o účelu a cíli cesty.

Před odjezdem na stáž si autorka jako podklad k hloubkovému rozhovoru připravila komparační tabulku, kterou vyplnila statistickými údaji o české geologické knihovně za rok 2016 podle Statistického výkazu pro vysokoškolské knihovny. Pro údaje francouzské geologické knihovny byla ponechána volná pole (*obr. 24*).

Vlastní stáž probíhala podle striktně připraveného programu v režii francouzské strany formou přednášek a exkurzí na všechna pracoviště knihovny Geos i do dalších knihoven a pracovišť BUPMC. V rámci exkurzí autorka navštívila společně s druhou stážistkou Palomou Garrido Están ze španělské Universitat Jaume I v Castelló de la Plana tato pracoviště: všechny dílčí knihovny BUPMC v kampusu Jussieu (podrobně viz str. 43), administrativní centrum, paleontologické muzeum a depozitář minerálů. Hloubkové zmapování prostředí, činností a jejich kontextu v knihovně Geos autorka prováděla metodou stínování francouzských kolegů.

Před stínováním se důkladně seznámila s knihovnou a jejím provozem na podrobné exkurzi, při níž pokládala dotazy pro upřesnění nejasností a doplnění informací. Při vlastním stínování autorka pozorovala činnosti francouzských kolegů při všech procesech vykonávaných v knihovně i chování a zvyky uživatelů knihovny. Konkrétně to bylo na pracovištích akvizice knih a vysokoškolských prací, akvizice seriálů, katalogizace knih a vysokoškolských prací, katalogizace seriálů, výpůjčních služeb v oddělení knih, výpůjčních služeb v oddělení seriálů, referenčních služeb a ve studovnách s volným výběrem i studijních boxech.

Po stínování následoval hloubkový rozhovor s dotazy na důležité nebo nejasné momenty, zjištěné v průběhu stínování. Velkým přínosem byla i diskuze o situaci v Knihovně geologie, která uvedla informace do kontextu. Všechny získané údaje byly zaznamenány formou poznámek a doplněny bohatou fotodokumentací zařízení knihovny. V průběhu stáže měla autorka k dispozici vlastní kancelář.

2.6 Počet oslovených respondentů

Pro výzkum v Knihovně Geos bylo osloveno celkem 10 respondentů, jimiž byli knihovnice a knihovníci pracující na různých výše uvedených pracovištích.

2.7 Popis sledovaného výzkumného souboru

Údaje o zkoumaných knihovnách jsou v diplomové práci představeny v tomto logickém sledu: po názvu a základních informacích o knihovně (zařazení a organizace v rámci fakulty, její poslání a sídlo) následuje popis historického vývoje knihovny. Současnost knihovny vystihuje dekompozice knihovního systému na statické prvky a dynamické prvky neboli procesy. Poslední podkapitola popisuje způsoby propagace knihovny a interakce s uživateli.

3. Knihovna geologie PřF UK

Knihovna geologie PřF UK je vysokoškolská specializovaná knihovna zaměřená na oblast geologie. Je jednou z pěti oborových knihoven PřF UK. Kromě Knihovny geologie jsou dalšími oborovými knihovnami:

- ✚ Knihovna biologie,
- ✚ Knihovna geografie,
- ✚ Knihovna chemie,
- ✚ Knihovna Ústavu pro životní prostředí.

Knihovna geologie získává, shromažďuje, uchovává a zpřístupňuje publikace v oblasti věd o Zemi z celého světa. Sídlí v Praze 2, na adrese Albertov 6,⁷ ve zvýšeném přízemí historické budovy dokončené v roce 1913. Organizačně spadá pod geologickou sekci PřF UK, metodicky je řízena spolu s ostatními knihovnami oddělením podpory vědy na fakultě a Ústřední knihovnou Univerzity Karlovy (dále jen ÚKUK). Všechny knihovny UK jsou evidovány v evidenci knihoven na Ministerstvu kultury České republiky pod jedním registračním číslem 3498.

3.1 Vývoj Knihovny geologie PřF UK

Obrázek 1: Pamětní deska nad schodištěm

Přestože historie Přírodovědecké fakulty začíná v roce 1920,⁸ její vznik a rozvoj souvisí s historickým vývojem přírodních věd a celé Univerzity Karlovy. Proto jsou v úvodu této podkapitoly stručně shrnuty některé důležité mezníky historie UK s důrazem na přírodovědecký, zejména geologický výzkum.

⁷ Ulice je pojmenována po českém lékaři MUDr. Eduardu Albertovi (1841-1900), který působil jako chirurg ve Vídni.

⁸ Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze byla založena 24. 6. 1920.

3.1.1 Historické souvislosti

Historii založení Univerzity Karlovy není třeba opakovat, proto jsou zmíněny jen skutečnosti, které mají přímou souvislost s přírodními vědami, zvláště s vědami o Zemi. Přírodní vědy se od počátku vyučovaly na nižší fakultě artistické v rámci sedmery svobodných umění. Nejvýznamnějším prvkem intelektuálního zázemí univerzity se staly knihovny, které byly budovány při jednotlivých kolejích. Rozrůstaly se díky darům, testamentárním odkazům a opisovačskou činností univerzitních písařů (Čornejová 1995, s. 32-58).

Geologické vědy se v Čechách rozvíjely zejména v souvislosti s dobýváním rud a drahých kamenů již od středověku. Také dílo prvního známého geologa na našem území, Georgia Agricoly, se věnovalo hornictví⁹ (Kettner 1931, s. 129).

Prudký rozmach přírodních věd v českých zemích nastal v 18. století, kdy se pod vlivem osvícenství a obrození začal rozvíjet přírodovědecký průzkum Čech. Vznikaly vědecké společnosti a spolky,¹⁰ které vydávaly odborné časopisy. Tato iniciativa přispěla k rozvoji botaniky, mineralogie, geologie, geografie i kartografie. Vědci zkoumali a popisovali mimo jiné geologicko-geografický ráz krajiny a pořizovali sbírky minerálů a zkamenělin. Aby zpřístupnili své poznatky české veřejnosti, publikovali v národním jazyce a věnovali se tvorbě české vědecké terminologie téměř všech přírodovědných oborů. V roce 1750 se začaly přednášet přírodní vědy na Filozofické fakultě (Hermann 2010, s. 4-5).

Hornické vědy se poprvé začaly vyučovat na pražské univerzitě za vlády císařovny Marie Terezie v roce 1762. Velký rozvoj pak geologie zaznamenala v době průmyslové revoluce. Důvodem byla snaha využít dosavadní hornické zkušenosti a rozvíjet znalosti přírodovědců pro rychle rostoucí potřebu uhlí a rud (Kettner 1931, s. 130; Kettner 1967, s. 16-17).

⁹ Georgius Agricola (1494-1555) působil v Jáchymově jako lékař a lékárník. Vydal rozsáhlou hornickou příručku „*De re metallica libri XII*“ (Dvanáct knih o hornictví), která se na dalších 200 let stala stěžejním dílem pro dobývání rud a jejich hutního zpracování. Je nazýván otcem mineralogie.

¹⁰ např. Královská česká společnost nauk, Přírodnický sbor Národního muzea, Komitét pro přírodovědecký výzkum Čech a Přírodovědecký klub.

Významným mezníkem pro rozvoj geologických věd bylo založení Císařsko-královského říšského geologického ústavu ve Vídni v roce 1849. Jeho úkolem bylo soustavné geologické prozkoumání celého území Rakousko-uherské monarchie (tedy i Čech a Moravy) a pořízení podrobných geologických map. Do mapování se zapojili významní vědci ze všech zemí patřících do Rakousko-Uherska. Koncem 90. let 19. století začal vídeňský geologický ústav vydávat barevně tištěné speciální geologické mapy v měřítku 1:75 000 spolu se stručnými vysvětlivkami¹¹ (Kettner 1931, s. 135-137).

Podle Kettnera (1967, s. 33-73) je za zakladatele české geologie považován profesor Jan Krejčí,¹² autor řady učebních pomůcek a přední vědecká osobnost tohoto oboru. Ukotvil výuku geologie na univerzitě a jako první použil česky a německy slovo geologie. Tvůrcem české mineralogie, petrografie a geochemie je profesor Emanuel Bořický.¹³ Základy ložiskové geologie položil František Pošepný.¹⁴

V roce 1882 byla stávající Karlo-Ferdinandova univerzita rozdělena na českou a německou Karlo-Ferdinandovu univerzitu. Výuku a vědeckou práci přírodních oborů zajišťovali profesori na Filozofické fakultě v šesti ústavech. Na české univerzitě byl založen mineralogický ústav, který vedl profesor Karel Vrba,¹⁵ geologický ústav vedl již výše zmíněný profesor Jan Krejčí. Na německé univerzitě vznikl ústav geologicko-paleontologický (1877-1944) pod vedením profesora Gustava Karla Laubeho¹⁶ (Hermann 2010, s. 5-9).

¹¹ Tyto mapy s vysvětlivkami jsou uloženy v Knihovně geologie PřF UK.

¹² Jan Krejčí (1825–1887) působil jako profesor mineralogie a geologie na českém oddělení pražské polytechniky, po založení české univerzity v roce 1882 přešel na ní a stal se velmi oblíbeným profesorem. Vydal celou řadu učebnic v českém jazyce.

¹³ Emanuel Bořický (1840-1881) byl kustodem mineralogických sbírek v Národním muzeu, intenzívně se věnoval tehdy novému vědnímu oboru-petrografii. Na pražské univerzitě se habilitoval pro petrografii a v roce 1871 byl také jmenován mimořádným profesorem mineralogie. Byl u nás průkopníkem mikroskopického studia hornin.

¹⁴ František Pošepný (1836-1895) působil od roku 1883 jako profesor speciální geologie rudních ložisek a analytické chemie na báňské akademii v Příbrami. Zasloužil se o geologické prozkoumání Příbramska.

¹⁵ Karel Vrba (1854-1922), nástupce E. Bořického, který se po rozdělení univerzity v r. 1882 stal prvním profesorem nerostopisu na české univerzitě. Působil jako ředitel mineralogického ústavu a správce sbírek Národního muzea. Publikoval řadu monografických prací o minerálech a jejich lokalitách, velké zásluhy získal v muzejnictví.

¹⁶ Gustav Karl Laube (1839-1923) byl německý geolog, který se zasloužil o výzkum geologie a paleontologie Čech. Byl profesorem mineralogie a geologie na německé technice a pražské univerzitě. Přispěl zejména k poznání termálního území severozápadních Čech.

Geologický ústav sídlil nejprve ve Spálené ulici společně s geografickým seminářem, později byly mineralogický, botanický, zoologický, lékařský ústav, a také geografický seminář soustředěny v Kaulichově domě na Karlově náměstí. V tomto nevyhovujícím stísněném prostoru byly knihovny ústavů umístěny ve skříních na chodbě (Hermann 2010, s. 5-9).

V letech 1911-1913 probíhala stavba západního křídla nové univerzitní budovy na Albertově, do které se v roce 1914 přestěhovala všechna geologická a geografická pracoviště (Hermann 2010, s. 5-9).

Přírodovědné obory na Filozofické fakultě dosáhly před 1. světovou válkou mezinárodního významu. Věhlasní přírodovědci, kteří zde působili, používali moderní laboratorní a experimentální metody, publikovali a budovali knihovny. Založili špičkovou experimentální přírodovědu a přispěli ke zrodu Přírodovědecké fakulty (Hermann 2010, s. 7).

3.1.2 Vývoj od roku 1920

Vznik Přírodovědecké fakulty se datuje do roku 1920.¹⁷ Výuka na ní byla zahájena v zimním semestru školního roku 1920/21. Každý ze čtyř základních vědních oborů měl několik ústavů v čele s významnými přírodovědci. Geologický ústav vznikl současně se založením fakulty v roce 1920. Jeho ředitelem byl profesor Filip Počta.¹⁸ V roce 1927 byl ústav rozšířen o oddělení paleontologie. Mineralogický ústav vedl již od roku 1916 profesor František Slavík.¹⁹ Roku 1928 byl založen samostatný Petrografický ústav pod vedením profesora Josefa Kratochvíla²⁰ (Bečvář 1998, s. 163, 174-175).

¹⁷ Přírodovědecká fakulta byla ustavena vládním nařízením č. 392/120 Sb. dne 24. 6. 1920.

¹⁸ Filip Počta (1859–1924) založil v Praze paleontologický ústav, druhý v Rakousku (po vídeňském). Ve školním roce 1910–11 zastával funkci děkana Filozofické fakulty. Stal se prvním ředitelem geologického ústavu UK a členem akademického senátu. Je autorem řady odborných učebnic i popularizačních knih a článků z oboru paleontologie i geologie.

¹⁹ František Slavík (1876-1957) byl od roku 1916 profesor mineralogie a ředitel mineralogického ústavu České univerzity v Praze. V roce 1924–1925 zastával funkci děkana Přírodovědecké fakulty a v roce 1937–1938 byl rektorem Univerzity Karlovy v Praze. Publikoval přes 500 prací. Za jeho působení byl mineralogický ústav nejlépe vybaveným pracovištěm v Československu. Měl velké sbírky, rozsáhlou knihovnu i řadu moderních laboratorních přístrojů.

²⁰ Josef Kratochvíl (1878-1958) byl dlouholetý Slavíkův spolupracovník zaměřený na studium vyvřelých a metamorfovaných hornin a regionální mineralogii. Profesor Kratochvíl vybavil Petrologický ústav přístroji a zasloužil se také o dobře organizovanou a stále doplňovanou příruční knihovnu.

Na každém z výše zmíněných ústavů byly budovány odborné knihovny. Původní ústavy Karlo-Ferdinandovy univerzity si svůj knihovní fond přestěhovaly z Kaulichova domu do nové budovy Přírodovědecké fakulty na Albertově. Základ dnešní Knihovny geologie tak tvoří knihovní fond bývalého Císařského a královského geologicko-paleontologického ústavu Německé univerzity z let 1877-1944 (8842 inventárních čísel) a fond mineralogického ústavu České univerzity budovaný od roku 1883 (Balvínová 2007, s. 15-17).

Knihovny se rychle rozrůstaly zejména díky darům, výměnám mezi profesory a také z pozůstalosti vědeckých pracovníků.

3.1.3 Profesor Radim Kettner a jeho knihovna

O největší rozkvět Knihovny geologie se zasloužil profesor Radim Kettner (1891-1967), který byl ředitelem geologicko-paleontologického ústavu od roku 1926. Radim Kettner je pro Knihovnu geologie stěžejní osobností, proto je mu věnována celá tato podkapitola.

Profesor Radim Kettner na Albertově vybudoval velmi cennou knihovnu, kterou stále rozšiřoval nákupy, dary a výměnami vlastních publikací i separátů s publikacemi českých vědců i vědců z celého světa. Knihovnu v době jeho působení vedla jeho sestřenice Jarmila Grundová. Na knihovnu myslel i ve své závěti. Odkázal jí část své osobní knihovny včetně sbírky separátů o 23 435 inventárních číslech, kterou si velmi cenil.

V Knihovně geologie se tak nacházejí knihy označené ex libris Radima Kettnera nebo vlastnickým razítkem Knihovny R. Kettnera, ale také knihy, které mají ex libris MUDr. Maurice Remeše, Kettnerova tchána. Profesor Kettner svým velkorysým odkazem položil kvalitní základ současné Knihovny geologie.

Obrázek 2: Ex libris profesora Kettnera (zdroj: Knihovna geologie)

Obrázek 3: Prof. Kettner s knihovnicemi J. Grundovou (vpravo) a L. Šimonovou (obě v tmavých kabátech) (zdroj: Archiv 2017).

U příležitosti padesátiletého výročí úmrtí Radima Kettnera se v Knihovně geologie pořádala výstava „Radim Kettner, zakladatel moderní české geologické školy“. Vernisáž výstavy se konala 6. 4. 2017 za účasti předních představitelů geologických ústavů včetně proděkana geologické sekce prof. RNDr. Martina Mihaljeviče, CSc. a pamětníků, bývalých žáků profesora Kettnera. Vyprávění pamětníků při této akci svědčí o mimořádné oblibě profesora Kettnera u jeho studentů. Byl výborným vědcem, pedagogem a zároveň nesmírně charismatickou osobností.

Obrázek 4: Profesor Kettner se studenty v Knihovně geologie (zdroj: Archiv 2017).

Vernisáž i výstava měly obrovský úspěch. Díky ní se podařilo získat mnoho dobových fotografií profesora Kettnera z terénních exkurzí se studenty i z budovy Přírodovědecké fakulty, a hlavně: podařilo se navázat kontakt s nejbližší příbuznou Radima Kettnera, jeho neteří, RNDr. Danicou Doskočilovou, CSc., která navštívila Knihovnu geologie a vyprávěla zajímavosti z osobního života profesora Kettnera a jeho rodiny. Výstava, která je první přílohou této práce, přibližuje podrobněji osobnost Radima Kettnera a jeho význam pro českou geologickou školu i pro knihovnu (*Příloha 1*).

3.1.4 Vývoj po 2. světové válce

Po neblahých válečných událostech, kdy byly české vysoké školy uzavřeny a řada pedagogů perzekuována a popravena, začala obnova činnosti Karlovy univerzity. Probíhala instalace poničených sbírek, revize a doplňování knihoven. Knihovna geologicko-paleontologického ústavu Německé univerzity byla sloučena s knihovnou geologického ústavu Přírodovědecké fakulty. Profesor Slavík vytvořil věcný katalog k několika tisícové knihovně separátů mineralogického ústavu (Tuček 1988, s. 61-66).

Po sjednocení knihoven obou ústavů bylo v nově vzniklé knihovně 43 139 knihovních jednotek; z toho 17 769 svazků monografií, seriálů, geologických map a rukopisů a 25 370 separátů. Údaj o počtu knihovních jednotek je však nepřesný, protože přírůstky pokračujících děl jsou ve starých přírůstkových seznamech uváděny vždy pod čísla prvních svazků s přídomkem „ad“ (Balvínová 2007, s. 17).

V roce 1950 došlo ke sloučení příbuzných vědních oborů a místo dosavadních ústavů vznikly katedry. V roce 1952 se Přírodovědecká fakulta rozdělila na fakulty tři: Matematicko-fyzikální, Geologicko-geografickou a Biologickou. Při reorganizaci geologických pracovišť bylo vytvořeno pět samostatných kateder: geologie, paleontologie, nerostných surovin, mineralogie a petrologie (Přírodovědecká 1998, s. 21-22).

Další změna nastala v roce 1959, kdy se sloučila Geologicko-geografická fakulta s Biologickou fakultou a s chemickými obory a vznikla Přírodovědecká fakulta tak, jak ji známe v současné podobě (Přírodovědecká 1998, s. 21-22).

Do současné podoby se struktura Geologické sekce ustálila v roce 1994, kdy byly dosavadní katedry a laboratoře integrovány do čtyř ústavů. Jedná se o tyto ústavy:

- ✚ Ústav geologie a paleontologie,
- ✚ Ústav geochemie, mineralogie a nerostných zdrojů,
- ✚ Ústav petrologie a strukturní geologie,
- ✚ Ústav hydrogeologie, inženýrské geologie a užití geofyziky.

Knihovna geologie se nadále rozrůstala, ale kvůli nedostatku prostoru si každý z geologických ústavů budoval souběžně své příruční knihovny pod jednotnou správou knihovny geologické sekce (Tuček 1988, s. 66).

Hlavními zdroji přírůstků byly kromě nákupu dary a výměny. Pro doplňování fondu o zahraniční odborné časopisy byla nejpřínosnější mezinárodní výměna s oborovými univerzitními a muzejními knihovnami z celého světa. Výměnou byl rozesílán časopis *Acta Universitatis Carolinae: Geologica*, který knihovna posílala na 400 zahraničních i domácích adres. Koncem roku 1989 obsahoval fond knihovny již 173 889 knihovních jednotek (Balvínová 2007, s. 17).

V roce 1998 byla z bývalé pracovny profesora Kettnera vytvořena studovna a čítárna časopisů a propojena s knihovnou. Další nové úložné prostory knihovna získala po přestavbě bývalé uhelny v suterénu budovy na depozitář. Z důvodu optimálního využití prostoru depozitáře v něm byly v letech 2002-2003 instalovány kompaktní posuvné regály. V roce 2000 došlo k centralizaci ústavních knihoven a obsahové analýze jejich fondů, po které byla část fondu vyřazena a část přestěhována do tohoto depozitáře (Balvínová 2007, s. 17).

Od roku 1998 začala geologická knihovna spolu s ostatními fakultními knihovnami používat automatizovaný knihovní systém Aleph izraelské firmy ExLibris. Postupnou retrokatalogizací se podařilo zpracovat živý fond, takže automatizované výpůjčky v tomto systému knihovna provádí od roku 2005/2006 (Balvínová 2007, s. 18).

Reorganizace, kterými knihovna prošla, dokládá množství různých adjustačních razítek ve starších dokumentech. Retrokatalogizace archívních fondů včetně starších ročníků seriálů probíhá do současnosti.

3.1.5 Rekonstrukce knihovny v roce 2015

Na počátku 2. desetiletí 21. století bylo zřejmé, že dosavadní uspořádání knihovny a její technické vybavení již neodpovídá současným požadavkům čtenářů a moderním knihovnickým trendům. Na začátku roku 2014 byla provedena SWOT²¹ analýza a vypracován marketingový plán rozvoje knihovny (*Příloha 2*). Na základě výsledku z této analýzy došlo k rozhodnutí o rekonstrukci a modernizaci knihovny.

Hlavním cílem plánovaných úprav bylo poskytnout uživatelům novou studovnu s přístupem k fondu ve volném výběru pro jejich větší komfort a pro předpokládaný větší obrat výpůjček. Dalším úkolem se stala obnova počítačového a reprografického vybavení.

Rekonstrukce trvala téměř rok. Na počátku roku 2015 došlo k zakoupení multifunkční Minolty pro samoobslužné kopírování, skenování a tisk včetně terminálu SafeQ pro bezhotovostní platby přes konto na studentské kartě ISIC. Pro dobíjení konta byla k výpůjčnímu pultu pořízena dobíjecí stanice.

Pro zabezpečení a identifikaci fondu byla zavedena radiofrekvenční identifikace (RFID) hlavně z důvodu kompatibility s dalšími fakultními knihovnami, které již tuto technologii využívaly. Z ohledu na plnou funkčnost zabezpečovací technologie RFID byl do studovny s volným výběrem pořízen nový nekovový nábytek.

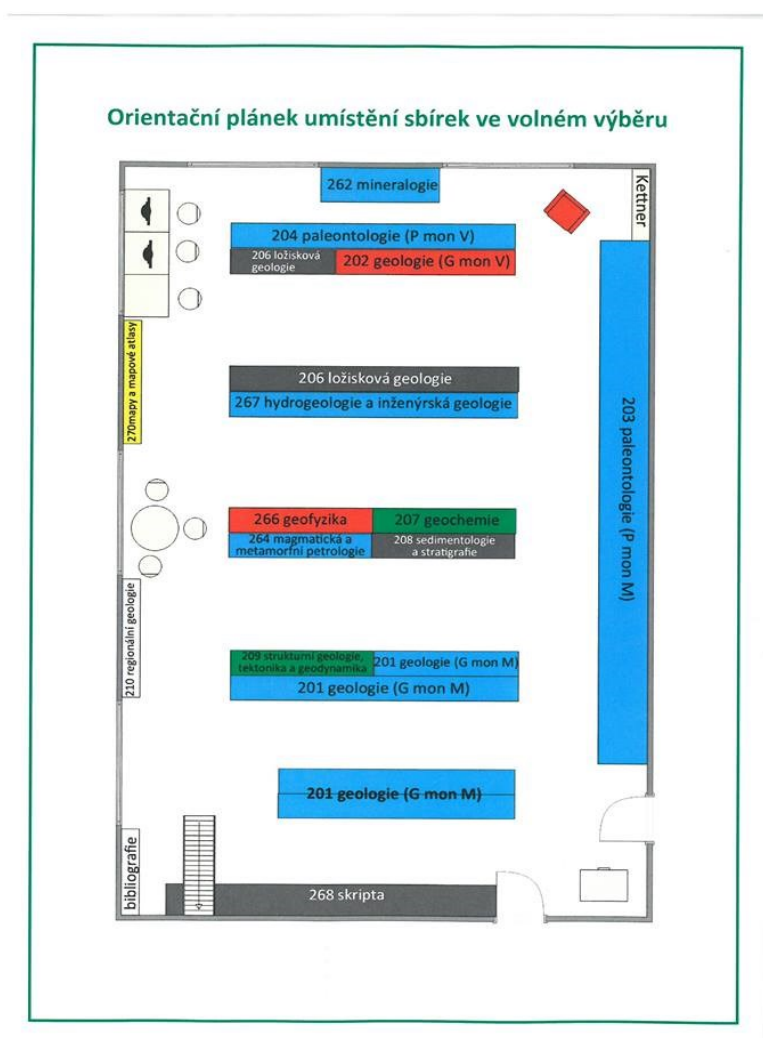
Kromě zařízení sálu s volným výběrem byl do knihovny pořízen nový počítačový stůl a čtyři staré počítače nahrazeny osmi virtuálními terminály. Při úpravách se vyřešilo také zázemí knihovnic, pracovní prostory a úložné prostory pro materiál, i uzamykatelné boxy pro uživatele knihovny. Všechny práce byly pečlivě fotograficky zdokumentovány. Komparační fotografie jsou v příloze číslo 3.

Dne 28. 1. 2016 proběhlo slavnostní otevření nově vybavených prostor za přítomnosti proděkana geologické sekce prof. RNDr. Martina Mihaljeviče, CSc. a dalších členů akademické obce.

²¹ SWOT je zkratka výrazu z anglického originálu, kde **S** = Strengths (Silné stránky), **W** = Weaknesses (Slabé stránky), **O** = Opportunities (Příležitosti), **T** = Threats (Hrozby). SWOT je tedy zkratkou pro vnitřní silné a slabé stránky organizace a příležitosti a hrozby z vnějšího prostředí organizace.

3.2 Současnost Knihovny geologie PŘF UK

Od 28. 1. 2016 funguje volný výběr v plném provozu. Pro lepší orientaci uživatelů byl přístup do studovny s volným výběrem označen šipkami a každý regál opatřen orientačními tabulemi. Návštěvníci mají k dispozici také plánek knihovny (*obr. 5*) a přehledný manuál pro snadné vyhledání knih. Zpětná vazba od studentů i vyučujících je kladná, volný výběr splňuje záměr zpřístupnit uživatelům fond fyzicky a umožnit jim osobní přístup k vyhledávání a prohlížení dokumentů v regálech. Studovna s volným výběrem navíc nabízí další studijní i relaxační místa. Současný stav Knihovny geologie je dále přehledně popsán pomocí dekompozice jejího knihovního systému.

Obrázek 5: Orientální plánec (zdroj: Knihovna geologie)

3.2.1 Statické prvky

Umístění a zařízení

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, Knihovna geologie je umístěna ve zvýšeném přízemí budovy děkanátu na Albertově 6 v dohledu od Vyšehradu a Vltavy. Budova sídlí v samém centru fakultních a univerzitních aktivit, je součástí rozsáhlého vysokoškolského areálu.

Do knihovny se přichází okolo kostry jeskynního medvěda chodbou lemovanou vitrínami s vystavenými minerály, horninami a fosíliemi. Před vchodem do knihovny stojí bibliobox na vracení knih po zavírací době knihovny. Při vstupu se prochází bezpečnostní bránou, vedle které jsou skříňky na odložení zavazadel. Knihovna disponuje pěti sály. Přímo naproti vchodu je výpůjční pult a nalevo od něj Kettnerova studovna pro studium prezenčních výpůjček. Celková plocha knihovny je 486 m², z toho 184 m² je určeno veřejnosti, 262 m² zabírají sklady a 40 m² kanceláře.

Kettnerova studovna, pojmenovaná po profesorovi Radimu Kettnerovi, skutečně bývala jeho pracovnou. Je stále zařízena historickým nábytkem, který profesor Kettner používal. Ve studovně jsou uloženy encyklopedické slovníky a učebnice, které jsou v knihovně pouze v jednom exempláři a slouží k prezenčnímu studiu. Uprostřed místnosti stojí dlouhé stoly vhodné pro týmovou práci nebo rozložení geologických map. Na stěnách visí autoportrét a fotografie profesora Kettnera. Pro chvíle relaxace zde návštěvníci mají k dispozici velkou pohodlnou pohovku a akvárium s rybičkami.

Obrázek 6: Kettnerova studovna

Obrázek 7: Přístupnost k fondům

Vpravo od výpůjčního pultu se nachází počítačová studovna s přístupem k internetu. V celé budově je dostupná akademická wifi síť Eduroam. Záznamy všech dokumentů dosud nejsou v automatizovaném knihovnickém systému, proto u vchodu stojí historické lístkovnice s katalogizačními lístky. Počítačová studovna nabízí čtenářům stůl s šesti počítačovými terminály. Jednotlivá místa u stolu oddělují přepážky, aby uživatelé měli soukromí pro individuální studium. V počítačové studovně se také ukládají odborné časopisy; starší ročníky svázané v pevné vazbě do policových regálů podél stěn, aktuálně docházející čísla do časopiseckého regálu s výklopnými boxy. Vysoké stropy dovolují umístění regálů do výšky, takže nezbytnou součástí studovny je historický pojízdný žebřík s plošinou.

V dalších sálech najdeme pracoviště a zázemí knihovnic, depozitář vysokoškolských závěrečných prací a studovnu s volným výběrem monografií a galerií. Prostory knihovny nejsou vzhledem k vysokým regálům a galerii zcela bezbariérové. Podlahu celé knihovny kryjí dřevěné parkety. Díky velkým oknům, která propouštějí dostatek světla, je nutné svítit jen v měsících s nedostatkem denního světla. Vchod do knihovny s výpůjčním pultem a počítačovou studovnu osvětlují plnospektrální zářivky, ostatní prostory běžné zářivky.

Kromě těchto sálů disponuje knihovna dvěma rozsáhlými sklady v suterénu budovy, ve kterých jsou uloženy především staré tisky, a také externím depozitářem v Lešeticích u Příbrami. Celkově je interiér knihovny velmi vzdušný a prostorný, na návštěvníky příjemně působí jeho *genius loci*.

Zaměstnanci

Chod knihovny geologie zajišťují v současné době tři knihovnice. Všechny mají vysokoškolské vzdělání, dvě z nich knihovnického oboru, třetí je absolventkou geologického oboru, knihovnické vzdělání si doplnila absolvováním knihovnického kurzu NK ČR. Každá z knihovnic se specializuje na konkrétní oblast knihovnické práce, např. akvizici, meziknihovní výpůjční služby a správu vysokoškolských kvalifikačních prací. Všechny se však mohou vzájemně zastupovat. Svoje vzdělání si neustále prohlubují účastí na školeních, konferencích (např. Inforum, Bibliotheca Academica, NUŠL), seminářích a exkurzích do jiných knihoven.

Knihovní fond a informační zdroje

Fond Knihovny geologie čítá 191 337 knihovních jednotek, z toho 47 147 jednotek je zaevidováno v automatizovaném knihovním systému.²² Fond zahrnuje tyto druhy dokumentů: monografie (především učebnice a skripta), časopisy a separáty, sborníky z konferencí, geologické mapy a vysokoškolské kvalifikační práce (bakalářské, diplomové, rigorózní, kandidátské, doktorské, disertační a habilitační).

Ve fondu je 4 617 exemplářů vysokoškolských kvalifikačních prací a 36 450 separátů. Počet titulů seriálových publikací zakoupených prostřednictvím předplatného je 135, z toho 122 je tištěných, 13 elektronických, 4 tituly jsou v obou formách zároveň. Počet elektronických knih v trvalém nákupu je 26. Ve volném výběru se nachází 14 701 svazků, které jsou rozděleny do 19 tematických sbírek.

Hlavním sekundárním informačním zdrojem o dokumentech, které Knihovna geologie spravuje, je online katalog OPAC (Online public access catalog) umožňující vícehlediskové vyhledávání. Je součástí Centrálního katalogu UK a obsahuje bibliografické záznamy publikací zpracovaných v automatizovaném knihovním systému v knihovnách UK a jejich lokaci. Uživatelé si mohou prostřednictvím webového prohlížeče odkudkoliv vyhledat požadovaný informační zdroj a zároveň zjistit jeho umístění v konkrétní univerzitní knihovně včetně signatury udávající lokální umístění dokumentů na regále a údaje o dostupnosti, tj. zda je dokument v daném okamžiku dostupný nebo, zda je vypůjčený. V OPACu lze kromě vyhledání bibliografických záznamů získat přístup do plného textu elektronické verze dokumentů, které jsou k dispozici i v této formě.

²² Všechny statistické údaje zde uvedené jsou platné k 31. 12. 2016

Čtenáři mohou po přihlášení svým přístupovým jménem a heslem spravovat své čtenářské konto, kontrolovat v něm své výpůjčky, pokuty, prodlužovat si výpůjční dobu, rezervovat publikace, které má vypůjčené jiný čtenář, psát knihovně dotazy a připomínky. Uživatelé většinou navštěvují svou oborovou knihovnu, ale mají také možnost využívat kteroukoliv další knihovnu v rámci UK.

Knihovna geologie také spolupracuje se Souborným katalogem České republiky. Identifikačním údajem Knihovny geologie v Souborném katalogu ČR je sigla ABD013. Záznamy monografií se do něj systémově zasílají jednou měsíčně, záznamy seriálů aktualizují knihovnice jednou ročně, zpravidla v únoru.

Kromě tištěných dokumentů knihovna poskytuje přístup k elektronickým zdrojům dostupným v licencovaných databázích předplácených na UK, i jednotlivými knihovnami. Přehled elektronických zdrojů nabízí Portál elektronických zdrojů UK (dále jen PEZ), který obsahuje rozcestník zdrojů seřazených podle abecedy, fakult a jejich součástí, oborů, elektronické časopisy, knihy, repozitáře, discovery systém a užitečné odkazy.

Nejdůležitější zdroje pro geologii nabízejí oborové databáze GeoRef²³ producenta Ovid a GeoScience World,²⁴ jenž je společným projektem šesti mezinárodních geologických organizací. Databáze GeoScience World zpřístupňuje od roku 2001 plné texty více než 37 geovědních časopisů různých vydavatelů z Evropy, Kanady a USA, které jsou provázané s databází GeoRef. GeoRef je bibliografická databáze, zpřístupňuje však i plné texty článků poskytovaných v režimu open access. Další významnou oborovou databází je Geoscience eJournals,²⁵ která nabízí 60 titulů volně přístupných geovědních časopisů z celého světa.

Přístupy k plným textům vědeckých časopisů a knih z oblasti geologických a příbuzných věd zprostředkují uživatelům i rozsáhlé kolekce multioborových zdrojů předních světových vydavatelů. Patří mezi ně například kolekce Springer Nature,²⁶ Wiley online library,²⁷ Oxford Journals²⁸ nebo Science Direct vydavatelství Elsevier.²⁹

²³ <https://ovidsp.tx.ovid.com>

²⁴ <https://pubs-geoscienceworld-org.ezproxy.is.cuni.cz/>

²⁵ <http://paleopolis.rediris.es/geosciences/>

²⁶ <https://www.nature.com/subjects/earth-and-environmental-sciences>

²⁷ <https://onlinelibrary.wiley.com/topic/browse/000045>

Informačním pramenem české provenience je Národní geovědní bibliografie,³⁰ která tvoří infrastrukturu v oblasti věd o Zemi v České republice. Vznikla v rámci programu VaV Ministerstva životního prostředí a je společným projektem České geologické služby, Přírodovědecké fakulty UK a dalších oborových institucí. Vytváří se s využitím dat pro Registr informací o výsledcích pracovníků těchto ústavů. Pravidelné zasílání bibliografických záznamů článků autorů z geologických ústavů PřF UK zajišťuje oddělení podpory vědy (Národní 2018).

Jednotlivé časopisy a knihy mohou čtenáři nalézt v Portálu e-časopisů a v Portálu e-knih UK. V Portálu lze vyhledávat časopisy nebo knihy podle názvu, kategorie, ISSN, ISBN, poskytovatele a také vytvořit citaci pomocí citačního manažeru CitacePro (Portál 2018).

Dalším rozsáhlým zdrojem je celosvětová databáze elektronických časopisů *Elektronische Zeitschriftenbibliothek* (dále jen EZB). Jednotlivé tituly příslušného oboru jsou zde řazeny abecedně a jejich dostupnost je rozlišena barevnými značkami jako v semaforu. Zelená značka znamená, že časopis je volně dostupný, žlutá znamená, že časopis je volně dostupný pouze pro studenty a zaměstnance PřF UK, červená značka znamená, že časopis je nedostupný. V současné době³¹ je v databázi EZB 2423 titulů geovědních časopisů (Portál 2018).

Všechny výše zmíněné databáze jsou dostupné na počítačových terminálech v Knihovně geologie nebo vzdáleným přístupem z kteréhokoliv jiného místa po přihlášení univerzitním přístupovým jménem a heslem.

²⁸ <https://academic.oup.com/journals>

²⁹ <https://www.sciencedirect.com/>

³⁰ <http://geolib.geology.cz/cgi-bin/gw?ST=00&SID=001C9DA946&SID=001C9DA946&KDE=016&RET=&CO=016&L=00>

³¹ k 19.11.2017

Relevantní informace uživatelům poskytují také Univerzitní repozitáře UK. V současné době Univerzita Karlova provozuje několik repozitářů, z nichž pro studenty geologie jsou podstatné tyto tři:

- ✚ Digitální univerzitní repozitář UK v systému DigiTool,³²
- ✚ Digitální repozitář UK v systému DSpace,³³
- ✚ Repozitář závěrečných prací v Informačním systému UK.³⁴

Digitální repozitář UK v systému DigiTool zahrnuje několik kolekcí; například Mapovou sbírku PřF UK, Projekt ePrezenčka, Knihovny významných osobností, Výstavy Knihovny geografie PřF UK, Vysokoškolské kvalifikační práce obhájené před rokem 2006, a další. Pro čtenáře Knihovny geologie patří mezi nejdůležitější sbírky ePrezenčka a Vysokoškolské kvalifikační práce.

ePrezenčka je projekt iniciovaný univerzitními knihovnami a financovaný z Fondu rozvoje vysokých škol. V rámci tohoto projektu byla naskenována skripta a jiné špatně dostupné publikace, které jsou však vzhledem k ochraně autorských práv dostupné pouze na terminálech v knihovnách. Knihovna geologie se do projektu také zapojila, zdigitalizovala a zpřístupnila 13 nejžádanějších skript.

Vysokoškolské kvalifikační práce od roku 2010 se ukládají do Digitálního repozitáře UK.³⁵ Ke dni 19. 11. 2017 obsahuje 898 prací z geologických oborů. Studenti své práce sami vkládají do Studijního informačního systému (dále jen SIS). Ve spolupráci s oddělením podpory vědy probíhá postupná retrospektivní digitalizace kvalifikačních prací až k roku 2006. Kvalifikační práce jsou také vyhledatelné z Národního úložiště šedé literatury (dále jen NUŠL),³⁶ který odkazuje na plný text práce v Digitálním repozitáři UK.

³² http://digitool.is.cuni.cz/R/69YI69YM62QBB2CADQHQE414ITAQ9JCH6TSU91DQXXPEKL34UT-00111?RN=377903&pds_handle=GUEST

³³ <https://dspace.cuni.cz/?locale-attribute=cs>

³⁴ https://is.cuni.cz/webapps/zp/search/?tab_searchas=basic&lang=cs

³⁵ <https://dspace.cuni.cz/>

³⁶ <http://www.nusl.cz/>

Záložka *Užitečné odkazy* v Portálu elektronických zdrojů zprostředkuje přístupy k dalším platformám důležitým pro vědeckou práci. Za všechny lze vyzdvihnout sociální síť pro vědeckou komunitu Academia.edu a Research Gate, vyhledávač Google Scholar a nástroj pro vyhledávání v citacích UK Citation Linker (Portál 2018).

Službou, díky které lze prohledat všechny výše popsané zdroje z jednotného vyhledávacího rozhraní, je discovery systém UKAŽ od společnosti EBSCO Publishing. Zprovozněn byl na začátku letního semestru 2016 a umožňuje získání záznamu dokumentu včetně propojení na plné texty a přímého exportu citačního záznamu přes projekt CitacePro.

Z výše uvedeného výčtu je patrné, že Knihovna geologie poskytuje svým uživatelům množství rozsáhlých zdrojů předních mezinárodních i tuzemských dodavatelů.

Uživatelé

Uživateli knihovny jsou primárně studenti a akademičtí pracovníci Přírodovědecké fakulty UK, ale jejích služeb mohou využívat také studenti a zaměstnanci z jiných fakult UK, a odborná i laická veřejnost z řad externistů. Pravidelnými a častými uživateli jsou studenti ze zahraničních institucí, kteří na fakultě studují v rámci programu Erasmus, ale také senioři studující Univerzitu třetího věku.

3.2.5 Dynamické prvky

Základními procesy, které v Knihovně geologie probíhají, jsou: akvizice, katalogizace, organizace a ochrana knihovního fondu a knihovnické služby. Pro realizaci většiny knihovních procesů se v současné době využívá automatizovaný knihovní systém Aleph 500 izraelské firmy ExLibris.

Akvizice

Prvním z procesů, který vede k získání dokumentu do knihovního fondu, je akvizice. Dokumenty se pořizují s ohledem na profil fondu, potřeby uživatelů a rozpočet knihovny. Zdroji akvizice v Knihovně geologie jsou nákup, výměna a dary. Před vlastním nákupem akvizitérka sleduje knižní trh v oboru geologie, roční ediční plány nakladatelů a databázi NK ČR Ohlášené knihy a hudebniny.

V současnosti zasílají nakladatelé nebo zprostředkovatelé nabídky s novinkami v oboru e-mailem. Častým způsobem je akvizice na základě požadavku uživatelů, nejčastěji akademických pracovníků nebo studentů. Objednávky se vytvářejí v centrálním informačním systému PřF UK. Roční přírůstek v roce 2016 byl 575 knihovních jednotek.

Akvizice seriálů je zajištěna ročním předplatným od dodavatelů Ebsco a Suweco. U zahraničních časopisů se předplatné realizuje formou přístupových licencí v rámci fakultních nebo univerzitních konsorcií. V roce 2016 knihovna získala 4587 exemplářů seriálových publikací.

Méně využívanými zdroji akvizice jsou dary a výměna. Knihovna přijímá dary nejčastěji od pedagogů, kteří jí darují svoje vlastní aktuálně vydané publikace nebo vyřazované publikace ze své osobní knihovny. Vzhledem k prostorovým možnostem knihovny je u těchto darů namísto důsledná kontrola na multiplicitu a zvážení, zda některé z nabídnutých dokumentů do knihovního fondu zařadit.

V roce 2006 přestal vycházet časopis *Acta Universitatis Carolinae. Geologica*, který byl hlavním zdrojem tuzemských i mezinárodních výměn mezi institucemi. Tím došlo ke značnému zredukování počtu výměnných časopisů ze zahraničí. Výměny se v současné době realizují prostřednictvím společnosti MediaCall, která rozesílá pěti zahraničním institucím časopisy z oboru geologie vydané v Česku. Dvěma ústavům zasílá knihovna časopisy Vesmír a Živa, které pro tento účel nakupuje.

Katalogizace

Dalším procesem je katalogizace, tedy proces vytvoření bibliografického záznamu dokumentu v katalogu včetně jeho lokace. Pro tento proces se používá modul katalogizace knihovnického systému Aleph 500. Tvorba záznamu se realizuje v mezinárodním komunikativním formátu MARC 21. Katalogizace se řídí katalogizačními pravidly RDA pro popis a zpřístupňování zdrojů. Pro věcné pořádkání se v Knihovně geologie používá Mezinárodní desetinné třídění (dále jen MDT), skupina konspektu a předmětová hesla.

Organizace a ochrana knihovního fondu

Organizace knihovního fondu zahrnuje nejen doplňování, přeřazování a vyřazování dokumentů, ale hlavně jeho ochranu a uchování. Nejčastěji využívaný fond v Knihovně geologie je umístěn ve studovně s volným výběrem, aby byl co nejbližší uživatelům.

Dokumenty jsou v něm organizovány alfanumericky podle obsahu. Jsou zařazovány do tematických sbírek označených číslem a uvnitř jednotlivých sbírek pak řazeny alfabetycky podle zkratky příjmení autora, pokud jsou popisované pod autorským záhlavím. Dokumenty popisované bez hlavního záhlaví jsou řazeny podle zkratky názvu. Stavění fondu je tak velmi dynamické.

Dokumenty určené pro prezenční výpůjčky se ukládají do depozitářů v suterénu budovy. Jedná se zejména o historické tisky a vysokoškolské kvalifikační práce. Tištěné vysokoškolské kvalifikační práce od roku 1980 jsou uloženy v regálech v zázemí knihovnic, starší vysokoškolské práce do roku 1980 jsou uloženy v depozitáři.

Pro snadnější vyhledávání jsou práce rozdělené podle typu na bakalářské, diplomové, rigorózní, dizertační a habilitační práce a v rámci každého typu řazeny alfabetycky podle příjmení autora. Historické a staré tisky jsou řazeny numericky podle signatur. Nejméně využívané publikace psané azbukou jsou uloženy v externím depozitáři v Lešeticích. Knihovní fond se v knihovně průběžně aktualizuje akvizicí nových přírůstků a odpisy poškozených, zastaralých knih nebo multiplikátů.

Ochrana knihovního fondu spočívá ve veškerých opatřeních zabezpečujících materiály a informace v nich uložené před poškozením, zničením, ztrátou nebo odcizením. Základem je správné uložení dokumentů ve vhodném bezprašném prostředí s konstantní teplotou, vlhkostí a chráněných před světlem. Tyto podmínky knihovna, umístěná v budově přes 100 let staré, splňuje jen s obtížemi. Problémem jsou špatně těsnící okna, kvůli kterým je v knihovně velká prašnost, kolísavá teplota závisící na ročním období a poměrně suchý vzduch. Výhodou v knihovně je historický nábytek z masívního dubu a jeho přirozená ochrana proti dřevokaznému hmyzu.

Jako preventivní ochrana proti odcizení dokumentů slouží radiofrekvenční technologie a kamerový systém. Vchod do knihovny je vybaven bezpečnostní bránou s čidlem detekujícím RFID čipy a zároveň s počítadlem návštěvníků pro účely statistiky. Neautorizovanou výpůjčku brána signalizuje akustickým a optickým alarmem. Knihovnice také průběžně knihovnou procházejí a jsou s čtenáři v přímém kontaktu. Pro prevenci škod způsobených možným požárem je každá místnost vybavena čidly pro detekci požáru, práškovými hasicími přístroji a všechna elektrická zařízení procházejí každé dva roky revizí autorizované firmy.

Základní služby

Knihovna geologie poskytuje svým uživatelům výpůjční služby absenční i prezenční, meziknihovní výpůjční a reprografické služby, bibliograficko-informační služby, přístup k internetu a k elektronickým zdrojům, zajišťuje registraci nových čtenářů a další doplňkové služby jako exkurze, školení a zájmové akce.

Poskytování služeb upravuje *Opatření děkana č. 01/2017: výpůjční řád knihoven*, které navazuje na *Knihovní řád Univerzity Karlovy*, vydaný *Opatřením rektora č. 24/2016* a *Opatřením rektora č. 21/2017*. Výpůjční řád koresponduje se *zákonem č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, ve znění pozdějších předpisů (dále "knihovní zákon")*, *vyhláškou Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení knihovního zákona (dále "prováděcí předpis")*.

Registrace

Každý nový čtenář se registruje u výpůjčního pultu po předložení průkazu, který získal v některém z výdejních center UK. Studenti a zaměstnanci si jej vyzvednou bezplatně, externisté platí poplatek. Čtenáři se nejčastěji registrují do domovské knihovny podle příslušnosti ke studijnímu nebo zájmovému oboru.

Výpůjčky

Výpůjční lhůta se řídí kategorií dokumentů a statusem čtenáře. Výpůjční pravidla upravuje jednotná matice knihoven UK. Pro studenty fakulty platí čtyři statusy výpůjček: studijní výpůjčka na 150 dní pro skripta, běžná výpůjčka na 30 dní pro monografie, krátkodobá na 7 dní pro periodika a přísně prezenční pro vysokoškolské kvalifikační práce a staré tisky. Studenti si mohou najednou vypůjčit maximálně 30 dokumentů jakéhokoliv typu. Počet absenčních výpůjček v AKS roce 2016 byl 4 663. Počet výpůjček mimo AKS byl 172.

V knihovně geologie jsou uživatelům k dispozici i čtečky knih, půjčují se po podpisu smlouvy o výpůjčce čtecího zařízení. O tuto službu ale už v současnosti není zájem, čtečky se prakticky nepůjčují.

Knihovna také zajišťuje meziknihovní a mezinárodní výpůjční a reprografické služby článků a publikací, které nejsou v jejím fondu. Tato služba je velmi rozšířená, zejména mezi vyučujícími a knihovnami stejné gesce.

Požadavky na výpůjčky z fondu jiných knihoven se realizují prostřednictvím formuláře *Objednávka MVS v Souborném katalogu ČR*. V roce 2016 bylo vyřízeno 47 požadavků MVS do jiných knihoven a 72 požadavků z jiných knihoven do Knihovny geologie.

Další služby

Dalšími službami, které knihovna poskytuje, jsou reprografické a doplňkové služby, dobíjení kreditu na ISIC a přístup čtenářů na internet. Návštěvníkům je k dispozici samoobslužné multifunkční zařízení Minolta a 8 virtuálních terminálů. Kromě nich jsou ve studovnách elektrické přípojky pro připojení vlastních zařízení uživatelů. Zařízení Minolta umožňuje skenování, pořizování černobílých i barevných kopií a tisk dokumentů do velikosti A3 a platbu prostřednictvím zařízení MyQ. Uživatelé si mohou dobíjet kredit do průkazu ISIC v dobíjecí stanici u výpůjčního pultu a z tohoto konta čerpat při tisku nebo kopírování.

K doplňkovým službám patří zejména samoobslužná kroužková vazba, půjčování

teleskopických tubusů pro transport geologických map nebo posterů, prezenční půjčování nabíjecích zařízení micro usb a prezenční půjčování výbrusů k mikroskopování v Kettnerově studovně. Zájemci, kteří knihovnu navštíví, si mohou zakoupit její turistickou vizitku (*obr. 8*).

Obrázek 8: Turistická vizitka Knihovny geologie (zdroj: Knihovna geologie)

Otvírací doba

Knihovna je otevřena ve všední dny podle různých období akademického roku. V průběhu semestru je to 40 hodin týdně. Před knihovnou je umístěný box pro vrácení výpůjček v době uzavření knihovny.

Propagace a interakce s uživateli

Kromě všech základních i doplňkových služeb knihovna ve svých prostorách pořádá celou řadu akcí, například exkurze, výstavy, studentská promítání a hudební vystoupení. Každý rok na začátku školního roku knihovna organizuje tzv. *Rande s knihovnou*, seznamovací týden nejen pro studenty prvních ročníků zaměřený na orientaci v knihovně a informace o jejích zdrojích a službách.

Knihovna je pro svou historickou atmosféru velmi oblíbená filmaři. Vystupuje jako kulisa pro filmy domácí i zahraniční provenience. Z českých filmů je možné jmenovat film o hledáčích vltavínů *Zloději zelených koní*, seriál *Neviditelní* a dokument České televize o nálezů prvního českého dinosaura *Smrt na kutnohorské pláži*³⁷ z cyklu *Záhady přírodovědy*.

Pro komunikaci se studenty se osvědčila sociální síť facebook *Knihovna geologie PřF UK*.³⁸ V současnosti jej sleduje 132 uživatelů. Mohou zde zachytit novinky jako například upozornění na nové knihy, pozvánky na akce, nové předpisy, uzavření knihovny apod.

Informace o knihovně čtenáři naleznou také na webové stránce knihovny, která se pravidelně aktualizuje.³⁹ Zájemci na ní naleznou základní informace o knihovně, otevírací dobu, kontakty, prolinky do informačních zdrojů a stručnou historii. Velmi populárním způsobem interakce studentů s knihovnou, je nástěnka se vzkazy „chci, aby v knihovně“. Tato komunikace se stala nejvíce oblíbenou a knihovna zde získává zpětnou vazbu ke své činnosti.

³⁷ <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11453903859-zahady-prirodovedy/214562230530001-smrt-na-kutnohorske-plazi/>

³⁸ <https://www.facebook.com/Knihovna-geologie-P%C5%99F-UK-680510885375850/>

³⁹ <https://www.natur.cuni.cz/geologie/knihovna>

4. Knihovna Geos

Knihovna Geos Univerzity Pierra a Marie Curieových je vysokoškolská odborná knihovna se specializovaným fondem profilovaným v oboru geologie a životní prostředí. Jejím posláním je získávání, shromažďování, uchovávání a zpřístupňování vědeckých informací v oblasti věd o Zemi z celého světa ve všech jazycích. Knihovna Geos patří mezi knihovny, které tvoří BUPMC. Sídlí v kampusu Jussieu⁴⁰ na náměstí Jussieu v Paříži poblíž Seiny. (Bibliothèque 2016).

BUPMC je společná dokumentační služba, na níž se v současné době⁴¹ podílí 13 knihoven: 6 lékařských a 7 knihoven přírodovědeckých oborů. V čele BUPMC stojí ředitel a knihovna organizačně spadá pod správu UPMC vedenou prezidentem voleným správní radou. Knihovny přírodních věd jsou rozděleny podle oborů a podle stupně vysokoškolského vzdělávání, pro který jsou určeny. Patří k nim těchto sedm knihoven:

- ✚ Knihovna L1 (*Bibliothèque des Licences 1*) je multidisciplinární sbírka určená studentům 1. ročníku bakalářského studia,
- ✚ Knihovna bakalářského studia (*Bibliothèque des Licences*) je multidisciplinární sbírka určená studentům od úrovně bakalářského studia do úrovně magisterského studia),
- ✚ Knihovna v Atriu (*Bibliothèque de l'Atrium*) je knihovna zaměřená na studium cizích jazyků, informační vědu, volný čas a zábavu),
- ✚ specializované knihovny:
 - Knihovna biologie, chemie a fyziky (*Bibliothèque de la BCPR (Biologie-Chimie-Physique Recherche)*),
 - Knihovna matematiky a informatiky (*Bibliothèque MIR (Mathématiques-Informatique Recherche)*),
 - Knihovna geologie a životního prostředí CADIST (*Bibliothèque de Géoscience et environnement CADIST*),
 - Knihovna oceánologie (*Bibliothèque du Laboratoire Arago*)(Molíková 2017; UPMC 2017).

⁴⁰ Kampus byl pojmenován na počest francouzských botaniků z významné rodiny Jussieu.

⁴¹ K 8. 6. 2017.

Historie a vývoj knihovny úzce souvisí s historií Pařížské univerzity, proto se další podkapitola věnuje významným historickým mezníkům ve vývoji univerzity a knihoven se zaměřením na přírodní vědy, zejména geologii.

4.1 Vývoj Knihovny Geos

Protože historie Pařížské univerzity není tak důvěrně známá, jsou historické souvislosti zmíněny více do minulosti, než je tomu u Karlovy univerzity. Na Pařížské univerzitě se vytvořila struktura evropského vzdělávání, která v podstatě přetrvává dodnes.

4.1.1 Historické souvislosti

Univerzita se utvořila ze společenství mistrů a jejich žáků, která v roce 1200 oficiálně uznal král Filip August a nazval je *universitas*. Králův výnos potvrdil v roce 1231 papež Řehoř IX. svou bulou *Parens Scientiarum*. Univerzita tak získala výsady, samosprávu a pečetě s nápisem *Universitatis magistrorum et scholarium parisiensium*. Tento model vzdělávání ve společné komunitě učitelů a žáků zaznamenal velký úspěch a rychle se rozšiřoval. Za studiem přicházelo stále více studentů z celé Evropy (La Fondation 2018).

Ve 13. století se začaly zakládat koleje pro ubytování studentů. V roce 1253 založil Robert de Sorbon, zpovědník krále Ludvíka IX., nadaci, díky níž vytvořil kolej pro chudé studenty teologie. Král její založení potvrdil v roce 1257 a stal se rovněž donátorem nadace. Kolej, nazvaná po svém zakladateli Sorbonne, se brzy stala synonymem Pařížské univerzity. Sorbonna přijímala studenty ze všech vrstev bez ohledu na jejich původ nebo národnost. Jejím krédem byla rovnost, kolegiálníta, morálka a studium (La Fondation 2018).

Na koleji se rovněž vyučovalo. Působila na ní řada významných osobností, ať již jako profesori nebo studenti. Pobýval zde například italský básník Dante, filozof Tomáš Akvinský a v době svého pobytu na francouzském dvoře i český král a budoucí římský císař Karel IV. Ke konci středověku byla největším kulturním a vědeckým centrem v Evropě. Studovalo na ní již 20 000 studentů. Její slávu a prestiž dokládalo rovněž bohatství jejích knihoven, které patřily mezi největší sbírky knih ve středověku (La Fondation 2018).

Podle vzoru Pařížské univerzity se zakládaly univerzity po celé Evropě, například v Oxfordu, Salamance a v roce 1348 i v Praze. Univerzity přispěly k laicizaci a zvýšení evropské středověké vzdělanosti. Zpřístupnily vzdělání širším vrstvám společnosti. Kromě teologie se na nich vyučovaly i další vědecké disciplíny jako lékařství, právo, přírodní vědy, matematika a astronomie (Cejpek 2002, s. 49).

Knihovna se na Sorbonně budovala pro potřeby studia a výuky od počátku jejího založení. Její fond vzrůstal nejprve z darů mecenášů, což lze zjistit z velmi pečlivě vedených katalogů, později opisováním. V roce 1290 fond obsahoval 1 017 svazků, v roce 1338 již 1 722 svazků. V roce 1289 došlo k její reorganizaci a rozdělení na dvě knihovny podle jejich určení. *Libraria magna* (Velká knihovna), určená pro prezenční studium, sloužila jako depozitář a obsahovala stěžejní díla ze všech vědních oblastí. Knihy byly připoutány k lavicím řetězy jako prevence před odnesením (*libri catenati*). *Libraria parva* (Malá knihovna) zahrnovala duplikáty, které se půjčovaly absenčně, což představovalo významný pokrok oproti dosavadní praxi v uzavřených klášterních knihovnách (Cejpek 2002, s. 48-49).

Správa knihovny byla velmi přesně organizována, vedl ji vedoucí knihovník (většinou jeden z významných profesorů) volený kolegiem na 1 rok, jemuž pomáhali pomocníci. V roce 1468 byl vedením knihovny pověřen významný učenec Guillaume Fichet. Na Sorbonně nechal zřídit první tiskárnu ve Francii, čímž skončila opisovačská činnost a knihovní fond se velmi rychle rozšiřoval. Vedle této všeobecné univerzitní knihovny se budovaly také knihovny u jednotlivých kolejí a fakult (Cejpek 2002, s. 49; La Fondation 2018).

Po stagnaci vývoje v následujících stoletích, byla univerzita z podnětu Armanda-Jeana de Plessis, budoucího kardinála Richelieu od roku 1606 postupně rekonstruována. Kardinál Richelieu se stal v roce 1622 jejím ředitelem. V rámci celkové rekonstrukce nechal také postavit a vyzdobit novou knihovnu (La Sorbonne 2018).

Vlivem osvícenství a rozvoje přírodních věd v 17. a 18. století se ve Francii začaly zakládat vědecké instituce,⁴² specializované školy⁴³ a vydávat vědecké publikace.⁴⁴ Významným dokladem zájmu o přírodní vědy je vydávání svazků *Encyclopedie ou Dictionnaire raisonné des science, des artes et des métiers* (Encyklopedie, čili Naučný

⁴² V roce 1634 byla založena *Académie française* (Francouzská akademie), v roce 1666 *Académie des sciences* (Akademie věd), v roce 1795 *Institut de France* (Francouzský institut).

⁴³ V roce 1783 byla založena *École des Mines* (Hornická škola).

⁴⁴ V roce 1666 začal vycházet první vědecký časopis *Journal des savants*.

slovník věd, umění a řemesel), na které pracovala řada vědců a filozofů v čele s Denisem Diderotem. První svazky encyklopedie vyšly v roce 1751. Ecyklopedie obsahuje mimo jiné oddíl Přírodních věd, ve kterém je do části *Cosmologie* zahrnuta *Uranologie*, *Aerologie*, *Geologie a Hydrologie*. Mineralogii je v oddíle Přírodních věd věnována samostatná část (Cejpek 2002, s. 55-56; d'Alembert 1751, s. 294-297; d'Holbach 1751, s. 541-543).

Geologie se ve Francii jako samostatná věda i se svými dílčími podsložkami začala výrazně prosazovat koncem 18. a zvláště na začátku 19. století. Mezi roky 1735-1860 vědci objevili díky novým moderním analýzám obrovské množství do té doby neznámých typů minerálů, o kterých publikovali řadu děl (Fontan 2017, s. 2-5).

Pro uložení a studium rozsáhlých mineralogických kolekcí byla v Paříži zakládána muzea. První z nich, *Le Muséum national d'histoire naturelle* (Muzeum dějin přírodních věd), vzniklo z podnětu mineraloga abbé René-Just Haüyho (1743-1822), považovaného za otce moderní krystalografie. Bylo vytvořeno v roce 1793, za Velké Francouzské revoluce v bývalé královské zahradě *Jardin des Plantes*. Dodnes je v něm uložena sbírka minerálů abbé Haüyho (Fontan 2017, s. 2-5).

Francie je považována rovněž za kolébku moderní evropské paleontologie. Za zakladatele paleontologie bezobratlých se pokládá Jean Baptiste Lamarck (1744-1829), který na počátku 19. století jako první předložil teorii vývoje organického světa ve své knize *Philosophie zoologique*. Nálezy fosilií se většina vědců do té doby obávala vysvětlovat, z obavy, aby se nedostala do rozporu s náboženskými názory. Paleontologii jako vědní obor prosadil až George Cuvier (1769-1832), když v roce 1821 vydal své stěžejní dílo o morfologickém studiu kosterních pozůstatků fosilních obratlovců *Recherches sur les Ossements Fossiles*. Je považován za zakladatele paleontologie obratlovců (Špínar 1986, s. 326-327).

V první polovině 19. století probíhal rovněž geologický průzkum hlavních oblastí Francie, jehož výsledkem byl podrobný popis včetně obrázků a geologických map. Během osvícenství prošla univerzita hlubokou sekularizací. Po vypuknutí Francouzské revoluce však došlo v roce 1793 k jejímu zrušení a k uzavření všech jejích budov včetně studentských kolejí. Knihovní fond byl přemístěn do skladiště v kostele Saint-Paul-Saint-Louis. Univerzitu nahradila lycea (Jubilothèque 2017; La Sorbonne 2018).

4.1.2 Vývoj od roku 1808

Samostatná Přírodovědecká fakulta vznikla v roce 1808, kdy Napoleon reorganizoval francouzský vysokoškolský systém, obnovil univerzitu a vytvořil 5 fakult, jejichž cílem byla výchova učitelů středních škol. Poprvé v historii se oddělila Přírodovědecká fakulta od Filozofické. Následující rok na ní bylo jmenováno 9 řádných profesorů (Gaudant 1995, s. 35).

Hlavním sídlem Přírodovědecké fakulty zůstala společně s Filozofickou a Teologickou fakultou Sorbonna, ale kurzy geologických oborů probíhaly také v ulici svatého Jakuba v místech bývalé koleje Plessis. Výukou geologie a mineralogie na Sorbonně byl pověřen abbé René-Just Haüy za asistence Alexandra Brogniarta.⁴⁵ Na Sorbonně vyučoval v letech 1809-1822 mineralogii i geologii a zároveň pokračoval ve své geologické a paleontologické práci (Gaudant 1995, s. 35).

Prvním řádným profesorem na katedře geologie založené roku 1830 na Sorbonně byl Constant Prévost.⁴⁶ Jeho nástupce, Edmont Hébert (1812-1890) vytvořil na Sorbonně geologické laboratoře, které se velmi rychle plnily nasbíranými vzorky (Gaudant 1995, s. 36-37).

Na začátku 19. století vznikla na Sorbonně také sbírka minerálů. Rychle se rozrůstala díky darům soukromých sběratelů a výměnou mezi muzei. Dnes je v podobě muzea součástí UPMC a slouží jako depozitář typů minerálů popsaných zaměstnanci Sorbonny (Fontan 2017, s. 4-5).

Pro potřeby výuky vytvořil profesor mineralogie François Sulpice Beudant (1787-1850) kolekci dřevěných modelů krystalů, která studentům slouží od roku 1906 dodnes (Fontan 2017, s. 4-5).

⁴⁵ Alexander Brogniart (1770-1847) vystudoval hornickou školu a v roce 1794 získal titul důlní inženýr. Působil jako řádný profesor na katedře mineralogie v Národním muzeu přírodních dějin. Úzce spolupracoval s Georgem Cuvierem, společně vydali *Essai sur la Géographie minéralogique des environs de Paris* (Esej o mineralogii okolí Paříže).

⁴⁶ Constant Prévost (1787-1856) se zabýval především studiem stratigrafie Pařížské pánve a způsobu vzniku vulkánů. Pro studenty pořádal terénní exkurze do okolí Paříže, protože kontakt s reálným světem považoval za důležitější než teoretickou výuku. Se svými kolegy založil *Société Géologique de France* (Francouzská geologická společnost), jejíž první schůze se konala 17. 3. 1830 pod předsednictvím Ami Bouého (1794-1881).

Obrázek 9: Studenti mineralogie s dřevěnými modely krystalů (zdroj: Fontan 2017).

Postupně se na Přírodovědecké fakultě na Sorbonně zakládaly další katedry v čele s renomovanými odborníky:

- ✚ Katedra fyzické geografie (1897) a dynamické geologie (1928),
- ✚ Katedra aplikované a regionální geologie (1921),
- ✚ Katedra strukturní a inženýrské geologie (1928),
- ✚ Katedra paleontologie (1953),
- ✚ Katedra mikropaleontologie (1957),
- ✚ Katedra všeobecné geologie (1961),
- ✚ Katedra geologie SPCN (*Science physique, chimique et naturelles*) (1964) (Gaudant, 1995, s. 39-45).

V roce 1823 se do budov Sorbonny přestěhovala i knihovna. V roce 1885 začala přestavba chátrajících budov ze 17. století, při které byla knihovna rekonstruována. Nová knihovna byla slavnostně otevřena dne 29. 12. 1879. Měla tři velké sály: čítárnu s 264 místy, sál pro sbírku filozofie a sál pro přírodní vědy (La bibliothèque 2017; La Sorbonne 2018a).

V roce 1910 se přejmenovala na *Bibliothèque de l'université de Paris* (Knihovna Pařížské univerzity), název se však brzy zkracoval na *Bibliothèque de la Sorbonne* (Knihovna Sorbonny). V první polovině 20. století Pařížská univerzita opět obnovila svoje renomé a mezinárodní prestiž.

Rozvoj univerzity však zbrzdila 2. světová válka, která ji osudově poznamenala. Mnoho studentů a profesorů zvláště židovského původu bylo deportováno, nebo zastřeleno (La bibliothèque 2017; La Sorbonne 2018a).

4.1.3 Vývoj po 2. světové válce

Po druhé světové válce se kromě obnovy země opět řešila otázka vzdělání a s ní spojené revitalizace a restrukturalizace Pařížské univerzity. Na Přírodovědecké fakultě rapidně narůstal počet studentů, navíc se zavedla praktická cvičení v laboratořích, která vyžadovala dostatek prostoru. Toho se ve stoletých budovách Sorbonny příliš nedostávalo (De la faculté 2017).

V roce 1958 byla Přírodovědecká fakulta v Paříži zavalená přílivem studentů, proto se vytvořilo vedlejší univerzitní centrum v Orsay a některé katedry sídlily v ulici Cuvier. Vzhledem k pokračující expanzi vědy znovu vyvstala otázka, řešená již před válkou, sjednocení a sestěhování Přírodovědecké fakulty na jedno místo. Bylo proto rozhodnuto o výstavbě nového sídla fakulty poblíž ulice Cuvier, na místě bývalého opatství Saint-Victor zbořeného v roce 1811. Výstavba areálu nazvaného kampus Jussieu začala v roce 1958 a skončila v roce 1968. Kampus byl slavnostně otevřen v roce 1959 (De la faculté 2017).

Do vývoje Sorbonny zasáhly v květnu 1968 násilné studentské nepokoje, kterými studenti protestovali proti zastaralému a zkosnatělému školskému systému. Požadovali zlepšení studijních podmínek a demokratizaci vysokoškolského vzdělávání i společnosti. Po studentských nepokojích, jež se rozšířily do celé společnosti, došlo ve Francii k sociálním, kulturním i politickým reformám (La Sorbonne 2018a; Histoire 2018).

Reformována byla i Pařížská univerzita zákonem o vysokoškolském vzdělávání řečeným *La loi Faure*⁴⁷ (Zákon Faure) z 12. 11. 1968. Od 1. ledna 1971 byla původní univerzita se svými fakultami zrušena a rozdělena do 13 samostatných univerzit s jednotným názvem *Université Paris* (Univerzita Paříž) následovaným číslovkou. Zákon omezil autonomii univerzit, v jejich čele od té doby stojí místo rektora a děkanů ředitel volený správní radou. Z kateder Přírodovědecké fakulty bývalé Sorbonny se staly *Université Paris VI* a *Université Paris VII* (La Sorbonne 2018a; Histoire 2018).

⁴⁷ Edgar Faure (1908-1988) byl v letech 1968-1969 ministr Národního vzdělávání.

4.1.4 Vývoj od roku 1971

Hlavním sídlem Univerzity Paříž VI a Paříž VII se stal nově dokončený kampus Jussieu. Do kampusu se přestěhovaly laboratoře bývalé Sorbonny i fondy univerzitní knihovny z oddělení přírodních věd. Vznikla tak *Bibliothèque interuniversitaire scientifique de Jussieu* (Meziuniverzitní vědecká knihovna v Jussieu). Geologická knihovna měla v jejím rámci název *Section Sciences de la Terre recherche* (Sekce výzkumu věd o Zemi). Z podnětu posledního děkana Přírodovědecké fakulty, matematika Marca Zamansky (1916-1996) přijala v roce 1974 Univerzita Paris VI název *Université Pierre et Marie Curie* (Univerzita Pierra a Marie Curierových) (Bibliothèque 2016).

V roce 1984 se Knihovna geologie UPMC na základě smlouvy s Ministerstvem vysokého školství a vědeckého výzkumu zařadila do sítě referenčních knihoven CADIST a stala se *CADIST en sciences de la Terre, des océans et de l'environnement terrestre* (CADIST pro vědy o Zemi, oceánech a životním prostředí na Zemi). Po následném sloučení s Mapovou sbírkou (*Cartothèque*) se vytvořila současná Knihovna CADIST pro geologické vědy a životní prostředí (*CADIST en Géosciences et environnement*) (Bibliothèque 2016).

Kromě grantu od Ministerstva knihovna ještě získávala dokumenty od Francouzské národní knihovny. Francouzská Národní knihovna v rámci povinného výtisku dostávala dva exempláře veškerých děl publikovaných na území Francie. Pokud některý z těchto exemplářů oborově spadal do gesce některé z knihoven CADIST, Francouzská Národní knihovna jim jej předala k uložení (Bibliothèque 2016).

Všechny dokumenty týkající se geologických věd nebo životního prostředí měla povinnost uchovávat Knihovna Geos CADIST. Tato díla sloužila jako konzervační geofond a čtenářům se směla půjčovat pouze prezenčně. Zařazením do sítě CADIST získala knihovna Geos významné postavení a její knihovní fond exponenciálně narůstal (Bibliothèque 2016).

CADIST

Referenční knihovny sítě CADIST byly ve Francii zakládány od roku 1980. Tuto síť tvořily specializované knihovny ve vybraných univerzitách a výzkumných ústavech s cílem propagace a podpory vědy a výzkumu ve všech vědních oborech. Jejich hlavním úkolem bylo:

- Získávání vědeckých publikací francouzské i zahraniční provenience se snahou o komplexní pokrytí produkce v daném vědním oboru.
- Zajištění přístupu k těmto publikacím na místě nebo prostřednictvím meziknihovni výpůjční služby (Les Centres 1981).

Aby mohly naplňovat svoje poslání, dostávaly knihovny zařazené v CADIST každoročně speciální grant od Ministerstva vysokého školství a výzkumu. Centra byla neformálně rozdělena do dvou skupin: knihovny pokrývající společenské, humanitní a sociální vědy a knihovny pokrývající přírodní a technické vědy. Centrem CADIST zajišťujícím prehistorii a paleontologii se stalo v roce 2006 Muzeum dějin přírodních věd (od roku 1982 již bylo centrem CADIST pro botaniku, zoologii a biologii) (Les Centres 1981).

Po více než třiceti letech od svého vzniku již CADIST přestaly v souvislosti s exponenciálním nárůstem vědecko-výzkumných informací a rozvojem nových digitálních technologií plnit svou funkci. Ke konci roku 2017 byly proto nahrazeny novým projektem CollEx-Persée, jehož cílem je usnadnit přístup k vědeckým dokumentům bez ohledu na jejich formát. Projekt se zaměřuje na obnovu sítě CADIST a zajištění kontinuity jejího poslání, ale v novém kontextu. Společnost CollEx ve spolupráci s vědeckými knihovnami, Ústavem vědecko-technických informací Národního centra pro vědu a výzkum INIST CNRS a Francouzskou národní knihovnou poskytuje volný přístup k vědeckým informacím na platformě Persée (Collex 2018).

4.1.5 Vývoj Knihovny Geos od konce 20. století

V 90. let 20. století začala rekonstrukce kampusu, při které se z budov odstraňoval toxický azbest používaný při jejich stavbě jako ochrana před požárem. Během rekonstrukce byly v kampusu přistavěny další budovy. Knihovna geologie se během této doby několikrát stěhovala (Bibliothèque 2016).

V roce 2007 se UPMC stalo oficiálním jménem univerzity. V tomtéž roce přesídlila Univerzita Paříž VII z kampusu Jussieu do nového moderního areálu v čtvrti Paris Rive Gauche, takže kampus Jussieu zůstal hlavním sídlem pouze UPMC (Bibliothèque 2016).

BUPMC jako společná dokumentační služba vznikla v roce 2009 fúzí sítě knihoven přírodních věd (*Bibliothèque interuniversitaire scientifique de Jussieu-BIUSJ*) a sítě lékařských knihoven (*Service commun de la documentation médicale-SCDM*). Mezi lety 2010 a 2015 došlo k reorganizaci všech knihoven BUPMC. Z 10 sekcí rozptýlených po kampusu se vytvořilo dnešních 6 knihoven, které se nastěhovaly do zrekonstruovaných nebo úplně nových prostor. Knihovna geologie získala velké prostory v 1. a 2. patře mezi věžemi 34/44. Byla kompletně celá zařízena novým nábytkem i moderními technickými prostředky. V květnu 2016 se knihovna do nových sálů přestěhovala (Bibliothèque 2016; La BUPMC 2017).

Ke konci roku 2017 UPMC zanikla. Dne 1. ledna 2018 se sloučily Univerzita Paříž-Sorbonna a UPMC a touto fúzí se vytvořila nová Univerzita Sorbonna: intenzivní, multidisciplinární výzkumná univerzita se třemi fakultami: filozofickou, lékařskou a vědecko-inženýrskou (Histoire 2018).

4.2 Současnost knihovny Geos

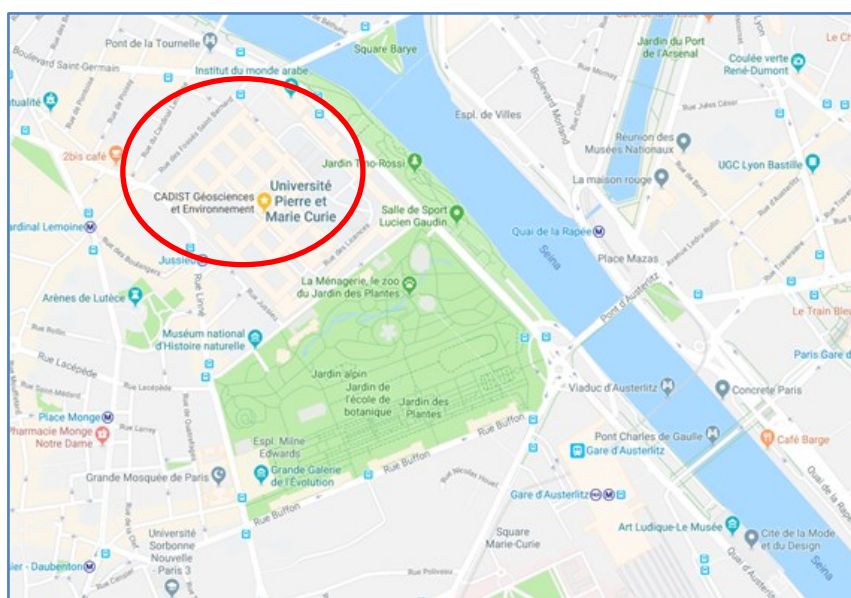
Současný stav knihovny je charakterizován formou dekompozice jejího knihovního systému na statické a dynamické prvky. Statickými prvky popisovanými v dalších částech textu jsou: umístění a zařízení knihovny, zaměstnanci, knihovní fond a uživatelé.

4.2.1 Statické prvky

Umístění a zařízení knihovny

Jak již bylo zmíněno v kapitole o historii, Knihovna Geos CADIST, jako jediná ze všech knihoven v kampusu Jussieu, sídlí v prvním a druhém patře budovy číslo 34/44. Všechny ostatní knihovny jsou umístěny v suterénních prostorech. Kampus z jedné strany obklopuje nádherná botanická zahrada (*Jardin des Plantes*), v níž je sídlo Národního muzea historie přírody, z druhé strany Institut arabského světa.

Kampus tvoří panelové budovy postavené na pilotech a uspořádané do čtverců, které na sebe navazují tak, že tvoří síť. Administrativním a správním centrem všech knihoven je 29 podlažní mrakodrap *Tour Zamansky*⁴⁸ (Věž Zamanského), který se tyčí nad kampusem. Celý areál se potýká s řadou problémů vyplývajících z jeho architektonického řešení poplatného době svého vzniku; např. špatnou možností orientace v areálu, nedostatkem denního světla v nižších patrech budov, zatékáním dešťové vody do suterénních knihoven atd. V současné době se přidala ještě otázka bezpečnosti: vstup je možný pouze jedním vchodem z náměstí Jussieu a všechny příchozí, včetně jejich zavazadel, kontroluje bezpečnostní služba.⁴⁹ (Molíková 2017).

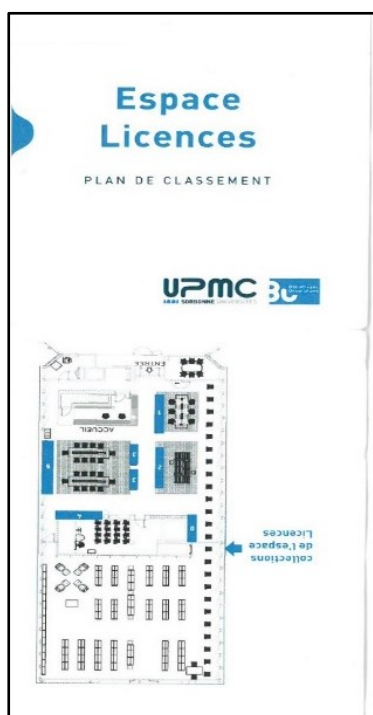

Obrázek 10: Mapa s umístěním kampusu (Zdroj: Mapa 2018)

Do knihovny Geos se vchází z chodby v 1. patře a s 2. patrem ji propojuje vnitřní schodiště skryté za výpůjčním pultem. Vchod chrání bezpečnostní brána. V 1. patře se nacházejí knihy, ve 2. patře časopisy, mapy, atlasy, regionální geologie, staré tisky a geologické vysokoškolské práce nejen z UPMC, ale i z jiných knihoven.

⁴⁸ Mrakodrap je pojmenován po posledním děkanovi UPMC, matematikovi Marcu Zamansky.

⁴⁹ Červen 2017.

Obě patra jsou navíc rozdělena na část určenou studentům bakalářského studia (*Espace Licences*) a na část určenou studentům od úrovně magisterského studia, vyučujícím a vědcům (*Espace Chercheurs*). U vchodu do každého z pater je recepční a výpůjční pult, vzadu za ním kabiny pro individuální studium. V 1. patře stojí před kabinou 6místný počítačový stůl, od výpůjčního pultu jej odděluje nízký regál. Nově přichází tak neruší studenty u počítačů. Podél oken jsou umístěny stolky s individuálními pracovními místy. Další pracovní místa poskytují dlouhé stoly před recepcí a odpočinek nabízejí pohodlná křesla. Všechny tyto zóny od sebe oddělují regály s knihami, takže návštěvníci mají dostatek soukromí pro studium i relaxaci.

Obrázek 11: Plánek 1. patra (zdroj: Bibliothèque 2016)

Obrázek 12: Stoly pro týmovou práci v 1. patře

Předěl části určené pro bakaláře od části pro vědecké pracovníky tvoří přednáškový sál s multimediálním vybavením. Vědcům poskytuje pohodlí komfortní odpočinková zóna s luxusními křesly s podnožkami skrytá za regály (*obr. 13*).

Obrázek 13: Odpočinková zóna ve vědecké části v 1. patře

V bakalářské knihovně jsou učebnice a knihy v mnoha exemplářích nejčastěji ve francouzštině, ve vědecké knihovně pak převažují dražší knihy často jen v 1 exempláři v různých jazycích, nejvíce v angličtině.

V části pro bakaláře v 2. patře jsou k dispozici kulaté stolky s vysunovací elektrickou přípojkou uprostřed (*obr. 14*), regály s vystavenými aktuálně odebíranými časopisy, kompaktní regály se svázanými ročníky starších časopisů a podél oken místa pro individuální studium. Uložení atlasů velkých rozměrů na prostorných naklopených policích umožňuje pohodlné listování jejich stránkami.

Obrázek 14: Stolky s vysunovací přípojkou v 2. patře

Vzadu za recepcí se opět skrývají prosklené boxy pro individuální nebo týmové studium (*obr. 16*) a vlevo od nich mapy v mapových skříních na kolečkách (*obr. 15*), a skener pro skenování mikrofilmů.

Obrázek 15: Způsob uložení map

Obrázek 16: Prosklený box pro studium

Bakalářskou část od vědecké odděluje uzavřená místnost, která skrývá poklady pocházející ze sbírek historické Sorbonny: staré tisky, vysokoškolské práce a konzervační geofond. Sál určený pro vědce obsahuje mapové skříně se zásuvkami a praktické sklopné stoly pro rozložení a studium map (*obr. 17*).

Obrázek 17: Interiérové uspořádání mapové studovny

Celá knihovna zabírá plochu 1984 m², z toho 1184 m² je určeno veřejnosti, 600 m² zabírají sklady a 200 m² kanceláře zaměstnanců. Čtenářům nabízí 151 studijních míst pro individuální a 13 míst pro týmovou práci. Uzavřených boxů je k dispozici celkem 5, z toho 3 jsou určeny pro 1 až 2 uživatele, 1 pro 4 uživatele a 1 pojme až 6 studentů.

Interiér knihovny odpovídá panelové výstavbě, má nízké podhledy s bodovým osvětlením a velká okna. Podlahu pokrývá linoleum. Jen místa k sezení tlumí a oteplují zátěžové koberce. Regály a skříně jsou díky výšce stropu také nízké, takže uživatelé na horní police pohodlně dosáhnou. Nábytek je bílý, aby vynikla krása knih a křesílek. Vzhledem k nedávné rekonstrukci je celé zařízení knihovny velmi moderní a zároveň nadčasové. Interiér knihovny je vzdušný, prostorný a působí útulným dojmem.

Zaměstnanci

V knihovně pracuje 13 zaměstnanců, z nichž každý má ve své gesci jednu část specializované knihovnické práce. Kromě toho se všichni (kromě pana vedoucího) střídají u výpůjčních pultů podle rozpisu služeb. Většina zaměstnanců má vysokoškolské vzdělání, které si průběžně doplňují účastí na konferencích, školeních a seminářích.

Knihovní fond a informační zdroje

Knihovna Geos disponuje rozsáhlými informačními zdroji všech typů určenými pro výuku, vědu i výzkum. Kromě publikací ve fyzické podobě nabízí rozsáhlé databáze elektronických dokumentů, které jsou uživatelům dostupné v režimu otevřeného přístupu nebo po autentizaci pomocí Centrální autentizační služby (dále jen CAS).

Fond Knihovny Geos obsahuje 37 500 svazků knih,⁵⁰ z toho 30 000 z nich je ve volném výběru, dále 7000 vysokoškolských kvalifikačních prací obhájených na UPMC uložených v tištěné podobě a na mikrofiších, 2400 časopisů, 65 000 tištěných map a atlasů a 800 map na CD-ROMech, které jsou dostupné ve volném výběru. Kolekce map a atlasů je jednou z nejdůležitějších geovědních mapových sbírek, pokrývá všechny kontinenty, oceány a planety.

Fond se dělí do dvou druhů sbírek podle uživatelského určení. Sbíрка určená pro studenty k výuce zahrnuje publikace převážně ve francouzském jazyce (učebnice, seriály, mapy a populárně naučné publikace). Druhá sbírka obsahuje specializovaný fond dokumentů ve všech jazycích vyhrazený pro vědu a výzkum (monografie, seriály a mapy). Tato část fondu je tematicky zaměřená nejen na geologické vědy, ale také na oblast životního prostředí, zvláště na klimatické změny a na trvalou udržitelnost zdrojů. Specializovaný fond určený pro vědu a výzkum byl vybudován díky subvenci CADIST Ministerstva vysokého školství.

V roce 2016 knihovna odebírala v rámci předplatného 1343 titulů seriálů, z toho 73 tištěných, 1244 elektronických a 16 v obou formách zároveň.

Uživatelům BUPMC slouží k vyhledávání bibliografických záznamů dokumentů i úplných textů dokumentů několik katalogů a databází. Základním nástrojem pro vyhledávání dokumentů uložených v knihovnách UPMC je katalog BUPMC. Klienti mají možnost také využívat katalogy SUDOC, online katalog archivů a rukopisů vysokých škol CALAMES a Dawsonera, databázi Jubilothèque, univerzitní repozitář HAL-UPMC, repozitáře vysokoškolských kvalifikačních prací DUMAS, TEL-UPMC, databázi vysokoškolských závěrečných prací Theses.fr a oborové elektronické zdroje.

Katalog BUPMC⁵¹ je souborný katalog knihoven UPMC, který obsahuje bibliografické záznamy všech druhů dokumentů (tištěných, elektronických i multimediálních) dostupných v knihovnách BUPMC. Umožňuje prohledávat fondy všech těchto knihoven v jednom rozhraní. Uživatelé mají pro vyhledávání v katalogu a řazení vyhledaných výsledků k dispozici různá kritéria (*obr. 17, obr. 18*) (Catalogue 2018).

⁵⁰ Všechny údaje jsou platné k 9. 6. 2017.

⁵¹ <http://catalogue-bibliotheques.upmc.fr>

Z katalogu BUPMC je možné pokračovat ve vyhledávání v katalogu SUDOC, zjistit umístění jednotlivých knihoven prolinkem k mapce, otevírací dobu knihoven a propojit se do elektronických zdrojů, repozitáře HAL-UPMC nebo do digitální knihovny Jubilotheque. Prolinkem ze záznamu mohou uživatelé získat přístup k plnému textu elektronických dokumentů. Po přihlášení si čtenáři také mohou uložit vybrané záznamy dokumentů do své složky, prodlužovat výpůjčky, rezervovat si publikace nebo kontaktovat knihovnu (Catalogue 2018).

Obrázek 18: Formulář pro rozšířené vyhledávání (zdroj: BUPMC 2017)

Cote	Exemplaire	Type de document	Localisation
551 KET (4)	1	Livre empruntable	Magasin

Obrázek 18: Výsledek vyhledávání: „Kettner AND Géologie“ (zdroj: BUPMC 2017)

Dalším katalogem, pomocí kterého mohou uživatelé UPMC naplnit své informační potřeby, je souborný katalog francouzských akademických a specializovaných knihoven SUDOC.⁵² SUDOC obsahuje více než 12 milionů bibliografických záznamů všech typů dokumentů včetně francouzských vysokoškolských prací. V katalogu jsou uloženy bibliografické záznamy obhájených kvalifikačních prací od roku 1972 (Catalogue 2018).

Do sítě SUDOC je zapojeno 3400 institucí, členem je i BUPMC. Provozuje jej Bibliografická agentura pro vysokoškolské vzdělávání ABES, která sídlí v Montpellier. Vyhledávání v SUDOCu je analogické výše popsanému vyhledávání v katalogu UPMC. Umožňuje najít bibliografický popis dokumentu, uložit si jej do složky, lokalizovat dokument v konkrétní knihovně a získat informaci o jeho dostupnosti nebo přímý přístup do úplného textu. Prostřednictvím SUDOCu lze požádat o výpůjčku nebo kopii dokumentu meziknihovní výpůjční službou (Catalogue 2018).

Uživatelům knihoven jsou k dispozici také odborné databáze, zdroje a dokumenty přístupné online. Mohou se k nim připojit buď na místě samém, nebo vzdáleným přístupem po přihlášení do systému CAS.

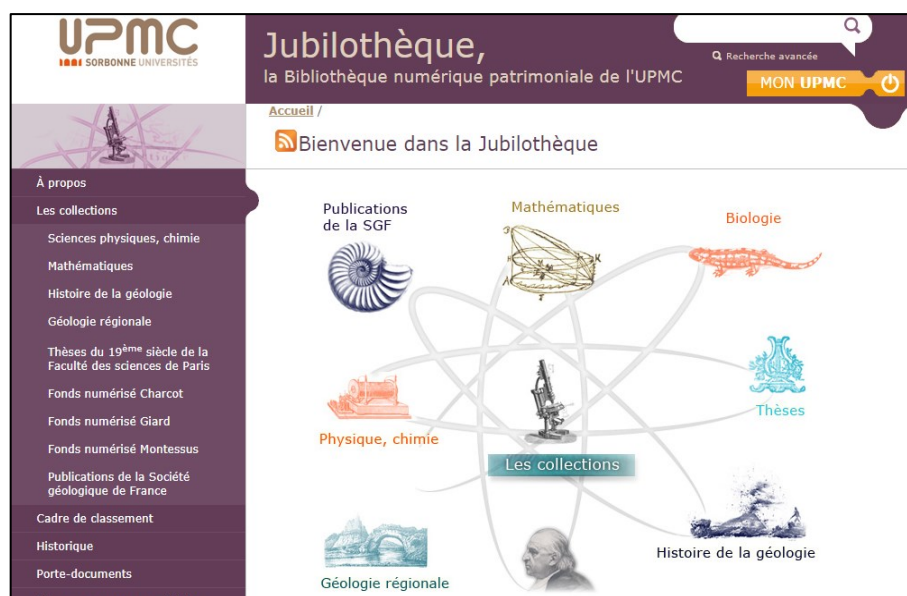
Jedním z významných projektů BUPMC je digitální knihovna Jubilotheque,⁵³ která zpřístupňuje digitalizované knihy a dizertační práce online, v souladu s politikou volného přístupu k vědeckým informacím, kterou UPMC zastává. Obsahuje dokumenty vydávané od konce 18. do začátku 20. století, jež jsou zahrnuté do Národního kulturního a vědeckého dědictví Francie (Jubilotheque 2017).

Vznik projektu Jubilotheque byl iniciován BUPMC a finančně dotován oddělením knihoven a vědeckých informací. Digitalizace začala v roce 2005 a pokračuje do současnosti. Od roku 2009, kdy se BUPMC stala členem Francouzské národní knihovny (dále jen BnF), je digitalizace financována z projektu Gallica BnF. Digitalizovány byly především tištěné monografie ve francouzštině, rukopisy a cyklostyly (Jubilotheque 2017).

⁵² <http://www.sudoc.abes.fr>

⁵³ <http://jubilotheque.upmc.fr/>

Dokumenty jsou řazeny v kategoriích podle vědních oborů nebo podle sbírek. Hlavní témata korespondují s obory vyučovanými na UPMC. Kolekcí je devět: Fyzika a chemie, matematika, dizertační práce obhájené na Přírodovědecké fakultě v Paříži v 19. století, dějiny geologie, regionální geologie, biologie, publikace Francouzské geologické společnosti, sbírky a osobní knihovna neurovědce Jean-Martina Charcota (1825-1893) (obr. 19). Z tohoto výčtu jsou pro geologické vědy zásadní tři sbírky (Jubilothèque 2017).

Obrázek 19: Jubilothèque (zdroj: Jubilothèque 2017)

První z nich je sbírka *Histoire de la géologie* (Dějiny geologie) obsahující monografie z oblasti všeobecné geologie, teorie vzniku Země, paleontologie, stratigrafie a mineralogie publikované v časovém rozmezí od 18. do 19. století. V menší míře jsou zde zastoupeny petrologie, geofyzika, hydrologie a inženýrská geologie. Tyto publikace většinou pocházejí z bývalého fondu CADIST věd o Zemi, geologických laboratoří Sorbonny a personálních knihoven profesorů (Edmonda Héberta, Charlese Vélaina ad.). Sbírkou zahrnuje také osobní dopisy, cestovní zprávy, poznámky, debaty a výměny vědeckých informací mezi významnými vědci geologických oborů. Má obrovskou historickou hodnotu, neboť je dokladem vzniku, vývoje a počátku výuky geologie ve Francii (Jubilothèque 2017).

Druhou významnou sbírkou je *Géologie régionale* (Regionální geologie), která je svědectvím průzkumu, popisu a soupisu francouzského geologického dědictví v 19. století. Sbírkou zahrnuje regionální geologické publikace vědců a vyučujících uchovávané v kolekci CADIST věd o Zemi. Je zde zastoupena každá hlavní oblast Francie (Jubilothèque 2017).

Autoři geologického průzkumu byli významnými osobnostmi francouzské geologie. Jejich spisy jsou obohaceny o ilustrace, mapy a geologické profily, které poskytují důležitý nástroj pro znalost oboru. Celá sbírka má nesmírnou hodnotu, zejména proto, že představuje paměť krajiny a životního prostředí Francie a značná část popisovaných lokalit se od té doby podstatně změnila (Jubilothèque 2017).

Třetí sbírka *Publications de la Société géologique de France* zahrnuje publikace Francouzské geologické společnosti (dále jen SGF), která od svého založení v roce 1830 vydává Bulletin SGF a od roku 1833 Paměti SGF. Publikace dokládají vývoj vědy o Zemi a planetách a přinášejí zprávy o rozvoji průmyslu, zemědělství a výuky geologie v 19. století. Vzhledem k tomu, že členy SGF byli světově proslulí francouzští i zahraniční vědci jako např. Ami Boué (1794-1881), Charles Lyell (1797-1875) nebo Charles Darwin (1809-1882), je i tato sbírka nesmírně cenná (Jubilothèque 2017).

Pro geology je dalším důležitým zdrojem informací online katalog archivů a rukopisů pro vysokoškolské vzdělávání CALAMES⁵⁴ provozovaný ABES. Záznamy a digitalizované dokumenty ze svých sbírek v něm má mnoho institucí, mezi nimi také *Musée Curie* (Muzeum Curie) a *Le Muséum national d'histoire naturelle* (Národní muzeum přírodních dějin). Mnoho materiálů se proto týká hornictví a dějin hornictví. Katalog umožňuje prohledávat fondy různých institucí v jednom rozhraní (Calames 2007).

Jako nástroj pro přímou vědeckou komunikaci, ukládání a šíření informací mezi akademickými pracovníky slouží otevřený multidisciplinární institucionální repozitář HAL-UPMC.⁵⁵ Do repozitáře jsou ukládány vědecké články, knihy, kapitoly z knih, dizertační práce a příspěvky z konferencí, preprinty textů na úrovni, která je srovnatelná s texty v recenzovaných vědeckých časopisech. Od roku 2014 se dizertační práce na UPMC ukládají pouze elektronicky do tohoto repozitáře. HAL-UPMC je autoarchivačním systémem, své texty do něj vkládají sami autoři nebo jimi oprávněné osoby (Archive 2018).

⁵⁴ <http://www.calames.abes.fr/pub/>

⁵⁵ <http://hal.upmc.fr/>

Od roku 2017 do něj mohou autoři své texty nahrávat pomocí nástroje pro jednoduché poloautomatické ukládání Dissemin. V rámci politiky otevřeného přístupu k vědeckým informacím jsou dokumenty v HAL-UPMC uživatelům volně dostupné. HAL má automatickou depozitní smlouvu s elektronickým archivem preprintů ArXiv.org. Jako repozitář s otevřeným přístupem je zaregistrován v Registru otevřených repozitářů ROAR⁵⁶ pod identifikačním číslem 4753. Zajišťuje dlouhodobé uchování uložených textů a zaručuje jejich trvalou dostupnost na stálé webové adrese. V repozitáři HAL-UPMC je aktuálně zpřístupněno 30 442 plnotextových dokumentů. HAL používá okolo 20 dalších univerzit převážně ve Francii, ale také ve Španělsku (HAL 2018).

Důležité zdroje informací představují vysokoškolské závěrečné práce, protože obsahují aktuální poznatky a výsledky vědeckých výzkumů. BUPMC uchovává, spravuje a zpřístupňuje všechny dizertační práce pocházející z Přírodovědecké fakulty Pařížské univerzity (bývalé Sorbonny) i ze současné UPMC v tištěné podobě a na mikrofiších. Knihovna Geos jako jediná knihovna ze všech knihoven UPMC uchovává a zpřístupňuje také dizertační práce z jiných francouzských univerzit (tištěné a uložené na mikrofiších), které se týkají geologických témat.

Kromě těchto tištěných verzí jsou vysokoškolské kvalifikační práce dostupné online prostřednictvím několika systémů. Jak již bylo výše zmíněno, digitalizované práce z Pařížské Přírodovědecké fakulty z 19. století jsou volně přístupné v digitální knihovně BUPMC, Jubilothèque.

Obhájené bakalářské a diplomové práce jsou na UPMC ukládány do otevřeného univerzitního repozitáře obhájených bakalářských a diplomových prací DUMAS,⁵⁷ který je součástí HAL. Na rozdíl od HAL, ale DUMAS není autoarchivačním systémem, studenti do něj po úspěšné obhajobě před komisí vkládají práce prostřednictvím oddělení vzdělávání a výzkumu. Studentské práce mohou do repozitáře vkládat také vyučující, kteří chtějí propagovat výbornou práci svých žáků. Před prvním uložením své práce je nutné vyplnit formulář s požadavkem na vytvoření účtu a poslat jej administrátorovi DUMAS (DUMAS 2018).

⁵⁶ <http://roar.eprints.org/4753/>

⁵⁷ <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/>

Také tento archiv zpřístupňuje dokumenty ve volném přístupu. Pokud se uživatelé do repozitáře zaregistrují, mohou si nastavit e-mailové zasílání upozornění na uložení nových prací ve svém zájmovém oboru tzv. alert. Cílem politiky volného přístupu je zviditelnit práce studentů i pedagogickou a výzkumnou činnost vyučujících. V repozitáři DUMAS je aktuálně zpřístupněno 16 360 plnotextových dokumentů (DUMAS 2018).

K ukládání a zpřístupnění obhájených dizertačních a habilitačních prací se v BUPMC používá systém TEL-UPMC.⁵⁸ TEL je otevřený národní archiv propojený s HAL-UPMC. Jeho úkolem je propagovat autoarchivaci, zvýšit dostupnost dizertačních a habilitačních prací, a tím zvýšit jejich vědeckou hodnotu a také zajistit dlouhodobou trvanlivost uložených dat. TEL spravuje Centrum pro přímou vědeckou komunikaci CCSD. V systému TEL-UPMC je aktuálně zpřístupněno 4404 plnotextových dokumentů. Záznamy z TEL-UPMC a z HAL-UPMC se integrují do katalogu SUDOC a do portálu francouzských dizertačních prací Theses.fr. (TEL 2018).

TEL se stal součástí evropského portálu elektronických dizertačních prací z vysokoškolských knihoven DART-Europe,⁵⁹ jehož cílem je zlepšení globálního přístupu k evropským výzkumným a kvalifikačním pracím. Tato platforma zahrnuje ke dni 24. 4. 2018 767 556 plnotextových prací z 613 univerzit a 28 evropských zemí. UPMC zde zpřístupňuje 4679 prací. Metadatový záznam je dostupný pomocí protokolu OAI-PMH⁶⁰ (TEL 2018).

Vyhledávačem francouzských dizertačních prací je Theses.fr.⁶¹ Portál zahrnuje bibliografické záznamy většiny prací obhájených ve Francii od roku 1985 a záznamy všech dosud neobhájených (Thèses en préparation) dizertačních prací bez ohledu na typ média. Některé z prací zpřístupňují své úplné texty. Databázi Theses.fr. provozuje Bibliografická agentura pro vysokoškolské vzdělávání ABES. Hlavními úkoly Theses.fr. je posílit viditelnost francouzského doktorského výzkumu na národní i mezinárodní úrovni, umožnit vědecké komunitě mít co nejpřesnější znalosti o současném stavu vědeckého výzkumu a po ekonomické stránce zhodnotit práci doktorandů a usnadnit pracovní uplatnění těchto mladých výzkumných pracovníků (Theses 2018).

⁵⁸ <https://tel.archives-ouvertes.fr/>

⁵⁹ <http://www.dart-europe.eu>

⁶⁰ <https://api.archives-ouvertes.fr/oai/tel>

⁶¹ <http://www.theses.fr>

Uživatelům Knihovny Geos CADIST jsou určeny také online oborové databáze, které svým rozsahem a aktuálností pokrývají světovou produkci publikací v oblasti geologických věd a životního prostředí.

Studenti v bakalářském stupni studia mohou využívat katalog elektronických knih Dawsonera, obsahující 162 000 knih od více než 400 vydavatelů převážně z anglosaské jazykové oblasti, ale i ve francouzštině. Podmínkou přístupu je autorizace čtenáře v CAS (Bibliothèque 2016).

Pro studenty od úrovně magisterského studia a akademické pracovníky jsou určeny následující kolekce elektronických knih a periodik. Geofyzikálním vědám a vesmíru se věnuje edice Geophysical Monograph Series vydávaná Americkou geologickou unií (dále jen AGU).⁶² Kromě knih AGU také vydává 19 recenzovaných časopisů zaměřených na geovědní a vesmírné výzkumy (Bibliothèque 2016).

Rozsáhlé sbírky zdrojů věd o Zemi nabízí Lyell Collections,⁶³ dále vydavatelé Cambridge (Books Online),⁶⁴ Springer,⁶⁵ který se zaměřuje také na životní prostředí, Elsevier⁶⁶ (Science Direct) a Wiley (Wiley Online Library).⁶⁷ Publikace o vodě a vodních zdrojích jsou dostupné v kolekci Mezinárodní vodní asociace (International Water Association) IWA Water Package.⁶⁸ Hydrologii, oceánům a atmosférickým výzkumům je určena kolekce 9 vědeckých časopisů AMS Journal online⁶⁹ vydávaných Americkou meteorologickou společností (Bibliothèque 2016).

⁶² <http://agupubs.onlinelibrary.wiley.com/hub/>

⁶³ <http://www.lyellcollection.org/>

⁶⁴ <https://www.cambridge.org/core#>

⁶⁵ <https://link.springer.com/>

⁶⁶ <http://www.sciencedirect.com>

⁶⁷ <http://onlinelibrary.wiley.com/#>

⁶⁸ <http://iwaponline.com/>

⁶⁹ <http://journals.ametsoc.org/>

V oboru geologických věd je jedním z nejvýznamnějších portálů GeoscienceWorld,⁷⁰ který poskytuje rozsáhlou plnotextovou sbírku publikací vydaných v široké oblasti geologických věd, a dále specializovaná bibliografická databáze GeoRef vydavatele Ovid zahrnující časopisy, knihy, mapy a dizertační práce (Bibliothèque 2016).

Všechny tyto databáze jsou přístupné z jednoho rozhraní, z portálu elektronických zdrojů Ressource en ligne.⁷¹ Vyhledávat v něm lze pomocí jednořádkového formuláře podle názvu či slova z obsahu, podle předmětu nebo listovat abecedním seznamem. Rešeršní dotaz je také možné zadat do formuláře pro pokročilé vyhledávání kombinací podle názvu, ISSN, vydavatele, vědního oboru nebo kombinací uvedeného.

Díky discovery systému SUpér od společnosti EBSCO Publishing, který integruje všechny výše popsané zdroje, je možné vyhledávat bibliografické záznamy dokumentů včetně odkazů na plné texty z jednotného vyhledávacího rozhraní (*obr. 20*).

Jak vyplývá z výše uvedeného textu, Knihovna Geos CADIST plně pokrývá informační potřeby všech svých uživatelů. Nabízí jim rozsáhlý fond nejen tištěných publikací, ale hlavně online zdrojů s aktuálními informacemi z oborů geologie a životního prostředí z celého světa.

Obrázek 20: Formulář pro vyhledávání v SUpér (zdroj: BUPMC 2017).

⁷⁰ <https://pubs.geoscienceworld.org/>

⁷¹ http://www.bupmc.upmc.fr/fr/ressources_en_ligne2.html

Uživatelé

Uživatelé knihovny Geos jsou v převážné většině studenti geologických a environmentálních oborů UPMC ze všech stupňů vysokoškolského vzdělávání, vyučující a vědečtí pracovníci. Vzhledem k bohatství fondu ji také mohou využívat i externisté z řad vědců z celé Francie i ze zahraničí.

4.2.5 Dynamické prvky

Mezi dynamické prvky neboli procesy probíhající v knihovně patří: akvizice, katalogizace, organizace a ochrana knihovního fondu a služby včetně interakce s uživateli. Většina knihovních procesů se realizuje v automatizovaném knihovním systému Symphony producenta SirsiDynix.

Akvizice

Akvizice zahrnuje získávání dokumentů s ohledem na oborový profil knihovny. Hlavními tématy jsou tedy geologie a životní prostředí. Zdroji akvizice v Knihovně Geos jsou nákupy a dary. Dokumenty se nakupují v tištěné i v elektronické podobě, převažují publikace ve francouzštině a v angličtině.

Objednání tištěných knih probíhá v dílčích etapách. Akvizitérka nejprve vyhledá díla na internetových stránkách vydavatelů a v databázi *Electre*.⁷² Následně vytvoří seznam deziderátů v excelu a poté, co jej schválí vedoucí služeb, je objednávka prostřednictvím ředitelství BUPMC zaslána dodavatelům. Zároveň je zadána do integrovaného systému správy knihoven Symphony. Dodavatelem tištěných knih ve francouzštině je Eyrolles, dodavatelem tištěných knih v cizích jazycích je Ecosphere.

Elektronické knihy se objednávají prostřednictvím systému Dawsonenter na platformě Dawsonera předního dodavatele řady produktů a služeb akademickým knihovnám Dawson Books. Jednotlivé etapy akvizice jsou stejné jako u tištěných knih, jen vlastní nákup realizuje oddělení služeb digitální knihovny BUPMC a Knihovně Geos zašle upozornění, že je kniha již online dostupná.

⁷² *Electre* je referenční databáze o francouzské knižní produkci, která obsahuje bibliografické záznamy nově vydaných děl, antikvárních děl nebo ediční plány připravovaných titulů. Ke každému záznamu je připojen abstrakt a třídění podle Deweyho klasifikace.

Akvizice seriálů se zajišťuje ročním předplatným u dodavatele Ebsco. V průběhu roku pak jednotlivá čísla docházejí dle své periodicity.

Dary se přijímají po zhodnocení několika kritérií (např. téma, datum vydání, často žádaná publikace atd.) na základě nabídkového seznamu. Hlavními donátory jsou většinou ostatní sekce BUPMC, Výzkumné laboratoře UPMC, EOST ve Štrasburku a Univerzitní knihovna v Grenoblu.

V roce 2016 bylo v knihovně Géos zakoupeno 534 tištěných knih v přepočtu za 800 000 Kč, 98 elektronických knih v přepočtu za 437 500 Kč, 334 periodik, získáno 46 darů a uloženo 648 vysokoškolských prací.

Katalogizace

Katalogizace je procesem vytvoření bibliografického záznamu do katalogu obohaceného o lokační údaje. Katalogizátoři vytvářejí záznam v SUDOCu, z kterého jej následně přejímá lokální automatizovaný knihovní systém Symphony. Pro tvorbu záznamu se používá mezinárodní komunikativní formát UNIMARC. V současné době knihovna postupně přechází na nová katalogizační pravidla RDA-FR, která jsou odvozená od RDA. V předmětové katalogizaci se používají klíčová slova a v systematické katalogizaci Deweyho desetinné třídění (dále jen DDT).

Organizace knihovního fondu

Cílem organizace knihovního fondu je co nejnadhěji jej zpřístupnit uživatelům. Hlavním prvkem organizace fondu je jeho stavění. V Knihovně Geos je stavění fondu ve volném výběru systematicko-abecední. Volně přístupný fond se v obou částech knihovny (bakalářské i vědecké) staví na regálech systematicky podle obsahu. Pro stavění knih se používá Deweyho desetinné třídění (DDT), knihy na policích se řadí podle signatur. Signaturu tvoří znak DDT následovaný třípísmenným kódem. Publikace s autorským záhlavím mají kód složený ze začátku autora příjmení, publikace s názvovým záhlavím, resp. bez záhlaví mají kód složený ze začátku názvu.

Pro usnadnění manipulace s knihami je signatura nalepená na hřbetě knihy (*obr. 21*). Pokud je tištěný dokument dostupný zároveň v elektronické verzi, je na hřbetě označen znakem @. Dokumenty uložené mimo volný výběr jsou řazeny alfanumericky v rámci konkrétní sbírky, např. ve sbírce regionální geologie tvoří signaturu zkratka názvu sbírky (*Géologie régionale*) následovaná přírůstkovým číslem: GR 12 688.

Obrázek 21: Způsob stavění fondu na principu Deweyho třídění

Aktuálně docházející časopisy jsou řazeny alfabetycky podle jejich názvu, mapy jsou řazeny alfabetycky podle regionů. Tzv. živý fond se ukládá v nových moderních regálech v klimatizovaných prostorách. Konzervační fond je uložen v kompaktních regálech bez přístupu denního světla.

Preventivní ochranu dokumentů zajišťuje bezpečnostní systém od firmy 3M pomocí neviditelných magnetických pásků, které aktivují vstupní bránu při neautorizované výpůjčce. Brána na ni upozorní akustickým alarmem. Kromě toho je vybavena počítadlem příchozích pro sběr statistických údajů.

Jako preventivní ochrana před požárem slouží protipožární čidla, v případě nutnosti jsou k dispozici práškové hasicí přístroje. Dostatečnou ochranou před povodní je umístění knihovny v 1. a 2. patře.

Služby

Základními službami, které knihovna nabízí svým uživatelům, jsou výpůjční služby absenční i prezenční, meziknihovní výpůjční služby, bibliograficko-informační služby, reprografické služby, přístup k internetu a k informačním zdrojům na místě i prostřednictvím dálkového připojení a další doplňkové služby a kulturně vzdělávací akce. Podmínky poskytování služeb definuje *Règlement intérieur Bibliothèque universitaire Pierre et Marie Curie* (Interní nařízení Univerzitní knihovny Pierra a Marie Curieových).

Registrace

Každý uživatel může využívat služeb knihovny po registraci. Registrace do knihovny je pro studenty všech studijních úrovní i pedagogy zdarma, externisté platí zápisné. Před zápisem do knihovny musí externista vyplnit formulář se svými osobními údaji a poslat e-mailem žádost o registraci. Pokud je jeho žádost schválena, může přijít do recepce knihovny, kde po zaplacení poplatku obdrží kartu čtenáře.

Výpůjčky

Studenti na úrovni bakalářského studia a externí uživatelé si mohou vypůjčit najednou maximálně 10 knih, 10 časopisů, 4 mapy, 4 multimediální dokumenty, 4 VŠ práce na 3 týdny, notebook a sluchátka prezenčně. Posluchači UPMC si na rozdíl od externích uživatelů mohou výpůjčky 1× prodloužit, rezervovat dokumenty i studijní kabiny.

Studenti od úrovně magisterského studia a vyučující si mohou absenčně vypůjčit najednou maximálně 20 knih, 20 časopisů, 4 mapy, 4 multimediální dokumenty a 4 VŠ práce na 6 týdnů a prezenčně notebook a sluchátka.

Dokumenty z geologického konzervačního fondu lze půjčit přísně prezenčně na základě vyplněného formuláře a žádosti zaslaných předem e-mailem. Dokumenty, které knihovna nemá ve svém fondu, si studenti mohou objednat bezplatně prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby. V roce 2016 bylo vyřízeno 80 požadavků MVS do jiných knihoven a 10 požadavků z jiných knihoven do Knihovny Geos.

Další služby

Čtenáři mohou využít také doplňkové služby jako rezervace studijních boxů pro individuální i týmové studium, prezenční výpůjčky notebooků a absenční výpůjčky tubusů pro transport map. Knihovna jim rovněž nabízí studijní místa u 15 počítačů, přístup do sítě Eduroam, elektrické a usb přípojky pro vlastní zařízení, samoobslužné kopírování, skenování a tisk dokumentů.

Otvírací doba

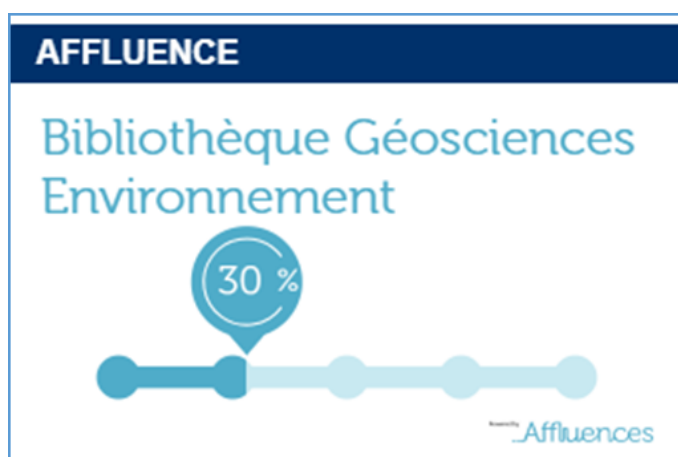
Knihovna je otevřena v pracovní dny od 9.00 hodin do 19.00 hodin.

Propagace a interakce s uživateli

Prostory knihovny také slouží pro pořádání nejrůznějších akcí. Probíhají zde kurzy informačního vzdělávání, exkurze, výstavy i konference. Poslední konference se konala 19. 10. 2017 u příležitosti zakoupení glóbu s geologickou mapou světa.

Pro propagaci a interakci se studenty se používá sociální síť facebook a webová stránka knihovny. Knihovna geologie nemá samostatný facebookový profil, ale používá společný facebook BUPMC.⁷³ V současné době jej sleduje 4048 lidí.

Webová stránka⁷⁴ knihovny poskytuje zájemcům základní informace o knihovně, otevírací dobu, kontaktní údaje a mapku sídla, vstup do katalogu a informačních zdrojů a přehled poskytovaných služeb. Skvělou orientační pomůckou je údaj o aktuální obsazenosti knihovny (*obr. 22*) a také seznamy nových akvizic za poslední dva měsíce. Prostřednictvím webu mohou studenti zasílat své návrhy na nákup chybějících zdrojů a rezervovat si kabiny pro individuální nebo skupinové studium.

Obrázek 22: Ukazatel obsazenosti knihovny (zdroj: Bibliotheque 2016).

Knihovna Géos poskytuje svým uživatelům nejen informační a knihovnické služby, ale hlavně velkorysý studijní prostor i zázemí pro chvíle odpočinku.

⁷³ [https://www.facebook.com/search/top/?q=biblioth%C3%A8que%20upmc%20\(bupmc\)](https://www.facebook.com/search/top/?q=biblioth%C3%A8que%20upmc%20(bupmc))

⁷⁴ http://documentation.sorbonne-universites.fr/bibliotheques/upmc/cadist-geosciences-et-environnement.html?tx_entitydirectory_pi1%5Bentity%5D=20&tx_entitydirectory_pi1%5Bcontroller%5D=Entity&cHash=d6a18c5b7c3fb191e22fb80f7e32b1c9#jmulticontent_c1989-1

5. Shrnutí výsledků výzkumu

5.1 Porovnání vývoje knihoven v historických meznících

<u>Francie</u>	<u>Česko</u>
1200 zakládání „universitas“	
1231 založení Pařížské univerzity	
1257 založení koleje Sorbonne	1348 založení Karlovy univerzity
1606 rekonstrukce Sorbonny	
17. století rozvoj přírodních věd	1654 založení Karlo-Ferdinandovy univerzity
18. století rozvoj geologie jako samostatného oboru	1750 počátek výuky přírodních věd na Filozofické fakultě
1793 zrušení Pařížské univerzity i knihovny	
1808 založení Přírodovědecké fakulty Pařížské univerzity	1849 založení Císařsko-královského říšského geologického ústavu ve Vídni a geologický průzkum zemí Rakousko-Uherska
1809 počátek výuky geologie na Přírodovědecké fakultě Pařížské univerzity	1882 rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou část
1. polovina 19. století podrobný geologický průzkum Francie	1914 dokončena stavba budovy Albertov 6
1910 oficiální název Knihovna Pařížské univerzity	1920 založení Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy
1958 zahájena výstavba kampusu Jussieu	1926 ředitelem Geologicko-paleontologického ústavu Radim Kettner
1971 vytvoření Univerzity Paříž VI a Paříž VII a meziuniverzitní vědecké knihovny v kampusu Jussieu	
1974 Univerzita Paříž VI přijala název UPMC	
1984 zařazení knihovny Géos do sítě CADIST	1994 ustálila se současná podoba geologické sekce PŘF UK
2003 přesídlení knihovny Géos a rekonstrukce budov	2000 vznik současné Knihovny geologie
2007 UPMC oficiálním jménem univerzity	
2009 vznik BUPMC	
2010 vznik současné Knihovny Géos	2014 rekonstrukce Knihovny geologie
2016 přestěhování Knihovny Géos do nových prostor ve věži 34-44	
2017 zánik UPMC	
1. 1. 2018 sloučení se Sorbonnou a vznik nové Univerzity Sorbonna	

Obrázek 23: Porovnání vývoje knihoven

5.2 Porovnání současnosti obou analyzovaných knihoven

Porovnání knihoven podle statistických údajů		
Kritéria	Knihovna geologie PřfUK	Knihovna geologie BUPMC
Základní informace		
Druh knihovny	vysokoškolská	vysokoškolská
Název knihovny	Knihovny geologie PřfUK	Bibliothèque de Géoscience et environnement de l'UPMC (CADIST)
Adresa	Albertov 6, Praha 2, 120 00	Campus Jussieu, 4 Place Jussieu, 750 05 Paris
Webová adresa	https://www.natur.cuni.cz/geologie/knihovna	http://documentation.sorbonne-universites.fr/bibliotheques/upmc/cadist-geosciences-et-environnement.html?tx_entitydirectory_pi1%5Bentity%5D=20&tx_entitydirectory_pi1%5Bcontroller%5D=Entity&cHash=d6a18c5b7c3fb191e22fb80f7e32b1c9
Knihovní systémy	Aleph	Symphony (SIRSI), SUDOC
Katalogizační pravidla	RDA	RDA-FR
Knihovnický klasifikační systém	MDT	DDT
Prostory knihovny		
Celková plocha knihovny v m ²	486	1984
pro veřejnost	262	1184
sklady	184	600
kanceláře	40	200
počet míst k sezení	30	151
počet míst pro týmovou práci	10	13
Zaměstnanci		
Počet zaměstnanců celkem	3	13
z toho s vysokoškolským vzděláním	3	10

Obrázek 24: Porovnání současnosti knihoven

Knihovní fond		
Počet knihovních jednotek	191 337	112 700
z toho ve volném výběru	14 701	30 000
z toho VŠ prací	4617	7000
počet odebíraných seriálů	135	1343
z toho tištěných	122	73
elektronických	13	1270
v obou formách zároveň	4	16
počet elektronických knih	26	2396
Digitální knihovny	Digitální univerzitní repozitář UK	Jubilothèque, HAL-UPMC
Multioborové databáze	J-STOR, Oxford Journals, Science Direct, Springer Link, Wiley Online Library, Web of Science	Lyell Collections, Cambridge Books, Science Direct, Springer Link, Wiley Online Library
Odborné databáze	Geoscience World, GeoRef, Národní geovědní bibliografie	Geoscience World, GeoRef, AMS Journal online, IWA Water Package, AMS Journal online
Služby		
Počet výpůjček	1912	4063
Počet návštěv	28 700	49 047
Počet MVS	72 z jiných knihoven, 47 jiným knihovnám	10 z jiných knihoven, 80 jiným knihovnám
Počet MMVS	0 z jiných knihoven, 0 jiným knihovnám	0 z jiných knihoven, 276 jiným knihovnám
Počet výpůjček tabletů, čteček, počítačů	3	811
počet konzultací pro uživatele	62	67
Referenční služby	Exkurze, výstavy, kurzy, cestovatelská promítání, hudební vystoupení	Exkurze, výstavy, kurzy, konference
Propagace knihovny	Webová stránka, facebook Knihovny geologie	Webová stránka, facebook BUPMC
Otvírací doba		
Počet otevřených dnů v týdnu	5	5
počet hodin v běžném týdnu	40	50
Otvírací doba během semestru	Po, Út, Čt 8:00-16:00, St 8:00-17:30, Pá 8:00-14:30	Po-Pá 9:00-19:00
Technické vybavení		
Počet PC s přístupem na internet pro uživatele	8	15
Reprografické služby	1 multifunkční stroj, 1 skener	1 multifunkční stroj, 1 skener

6. Diskuze

Diskuze interpretuje hlavní výsledky dosažené při porovnání historie a současnosti obou knihoven, diskutuje poznámky ke sběru dat a zamýšlí se nad praktickou použitelností výsledků výzkumu.

6.1 Poznámky ke sběru dat

Při sběru dat v praktické části práce žádné větší problémy nenastaly. Jazykem stáže a výzkumu byla francouzština a angličtina, takže občas docházelo k drobným jazykovým nedorozuměním, které ale byly vzápětí vysvětleny za použití jiných frází. Některé detailnější informace, jejichž znalost vychází z vlastní zkušenosti autorky při práci v české knihovně, se ve francouzské knihovně za krátkou dobu trvání stáže nepodařilo zjistit.

Dalšími údaji, které nebylo možné zjistit, byl roční rozpočet knihovny a počet registrovaných čtenářů. Porovnání tedy vychází z údajů o finančních prostředcích na akvizici knih a počtu návštěv.

Vzhledem ke změně webových stránek po sloučení UPMC s Pařížskou univerzitou v lednu 2018 je přístupnost k některým francouzským zdrojům složitá, protože odkazy na ně jsou v současné době již nefunkční.

6.2 Interpretace výsledků výzkumu

Zkoumanými objekty byly dvě vysokoškolské knihovny se stejným oborovým zaměřením. Obě mají sídlo v historickém centru hlavního města a jsou součástí sítě fakultních, resp. univerzitních knihoven na dvou nejstarších evropských univerzitách. Pro rychlé porovnání vývoje knihoven v geografickém a kulturním prostředí obou zemí slouží obrázek č. 23 s přehledem zásadních historických mezníků. Přehlednou orientaci v současnosti knihoven nabízí statistická tabulka s daty aktuálními k 31. 12. 2016 (*obr. 24*).

6.2.1 Historický vývoj

Z výzkumu vyplývá, že historický vývoj univerzit a jejich knihoven i přírodních věd včetně geologie byl v obou zemích do značné míry analogický. Vývoj ve Francii předcházel tomu českému a byl mu inspirací v oblasti vysokoškolského knihovnictví i v geologických vědách. Je třeba zmínit, že to byla právě Pařížská univerzita, jež položila základ univerzitní struktury a stala se vzorem pro zakládání univerzit v celé Evropě.

Univerzita v Praze vznikla až po více než sto letech po Pařížské univerzitě. Paradoxem je, že na pražské univerzitě zůstala organizační struktura v čele s rektorem, děkany a proděkany stejná jako při založení, zatímco pařížská má po reformě z roku 1968 v čele ředitele a správní radu.

Také přírodní vědy se na Pařížské univerzitě oddělily od filozofických o více než 100 let dříve než na pražské. Přírodovědecká fakulta byla v Paříži založena v roce 1808, v Praze až v roce 1920. Ve Francii se také jako první začaly vyčleňovat geologické disciplíny. Výuka geologických oborů na Přírodovědecké fakultě Sorbonny začala již v roce 1809, na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze až v roce 1882.

Dalším rozdílem bylo budování knihoven. Zatímco na Sorbonně se pro potřeby všech vyučovaných oborů budovala jedna centrální knihovna, na pražské univerzitě vznikaly nejprve knihovny jednotlivých ústavů. Teprve v roce 2000 se ústavní knihovny sloučily a vznikla současná Knihovna geologie. Z centrální knihovny Sorbonny se naopak vyčlenily knihovny přírodních věd a v roce 1971 se přestěhovaly do kampusu Jussieu, kde vznikla Meziuniverzitní vědecká knihovna, jejíž součástí byla knihovna Sekce věd o Zemi. Knihovna Geos se ustálila do současné podoby po reorganizaci knihoven BUPMC v roce 2010, tedy 10 let po pražské knihovně.

Obě knihovny v nedávné době prošly rekonstrukcí. Zatímco Knihovna Geos po rekonstrukci získala v roce 2016 zcela nové moderně vybavené prostory, Knihovna geologie prošla rekonstrukcí v roce 2015 ve stávajících prostorách, ve kterých přizpůsobila nové zařízení současným knihovnickým trendům a zároveň zachovala původní historický ráz.

6.2.2 Současnost

Umístění a zařízení

Obě porovnávané knihovny sídlí v univerzitním kampusu, jehož součástí jsou botanické zahrady. Historická architektura albertovského areálu pocházející z počátku 20. století připomíná noblesní paláce, zatímco panelové budovy pařížského kampusu Jussieu z 60. let 20. století připomínají stavby z období socialistického realismu. Také interiéry obou knihoven jsou značně odlišné.

Interiér Knihovny geologie PřF UK odpovídá době svého vzniku. I při rekonstrukci byl nábytek pořizován v historizujícím slohu, aby se zachoval původní ráz knihovny. Oproti tomu Knihovna Geos má po rekonstrukci zcela moderní zařízení. Přístrojové vybavení obou knihoven však bez ohledu na charakter interiéru naprosto odpovídá současným potřebám uživatelů i pracovníků.

Velikostí plochy knihovna Geos několikrát předčí Knihovnu geologie. V Knihovně Geos je oddělen prostor pro studující na bakalářském stupni od studujících na úrovni magisterského stupně a výše. V Praze jsou všechny části knihovny určeny bez rozdílu všem uživatelům. Velkorysý prostor francouzské knihovny poskytuje dostatek místa pro umístění boxů k individuálnímu a týmovému studiu i rozmístění stolů pro rozložení map a atlasů v mapové studovně, což v pražské knihovně z prostorových důvodů nelze realizovat.

Zaměstnanci

V obou knihovnách jsou jednotlivé úseky knihovnické práce diferencované, přičemž chod české knihovny zabezpečují 3 knihovnice, ve francouzské knihovně pracuje 13 zaměstnanců.

Knihovní fond a informační zdroje

Vzhledem k tomu, že obě knihovny informačně zajišťují stejný obor, shodně také obsahují stejné typy knihovních dokumentů. Fond Knihovny Geos navíc obsahuje větší podíl dokumentů z oblasti životního prostředí, než jak je tomu u Knihovny geologie. Velikostí knihovního fondu pražská knihovna převyšuje pařížskou o 78 637 jednotek, což ovlivňuje značný počet separátů uložených v depozitáři. Počty jednotek dalších typů dokumentů se liší ve prospěch pařížské Knihovny Geos.

Ve studovně s volným výběrem však pařížská knihovna nabízí o 15 299 jednotek více, tedy více než dvojnásobek jednotek pražské knihovny. V Knihovně Geos je oproti Knihovně geologie také více elektronických knih (o 2370).

Počet odebíraných seriálů se v obou knihovnách rovněž výrazně liší, Knihovna Geos odebírá o 1208 titulů více než Knihovna geologie PřF UK, přičemž v pařížské knihovně převažují seriály v elektronické formě, pražská knihovna odebírá více seriálů v tištěné formě.

Vzhledem ke své nedávné funkci CADIST Knihovna Geos výrazně převyšuje Knihovnu geologie také počtem uložených vysokoškolských kvalifikačních prací. V pražské knihovně se ukládají jen geologické práce vlastních studentů fakulty, ale pařížská knihovna v rámci budování geofondu uchovává také geologické práce studentů z jiných fakult. Tuto funkci v Česku zastává Archiv Geofond České geologické služby, který však není součástí struktury UK. V Knihovně Geos je uloženo o 2383 vysokoškolských prací více než v Knihovně geologie.

Rozdílný je také přístup obou institucí ke zveřejňování kvalifikačních prací. UPMC vysokoškolské kvalifikační práce zveřejňuje v portálu francouzských kvalifikačních prací theses.fr a disertační práce také prostřednictvím portálu evropských disertačních prací DART-Europe. Univerzita Karlova zpřístupňuje kvalifikační práce ve vlastním Univerzitním repozitáři a prostřednictvím centrálního portálu NUŠL. Kvalifikační práce UK se v portálu DART-Europe nezveřejňují.

Co se týká elektronických zdrojů, tak obě knihovny nabízejí svým uživatelům přístup k odborným databázím, zejména GeoRef a GeoScience World i do multioborových kolekcí velkých vydavatelů jako např. Elsevier, Wiley, Springer ad. Kromě toho každá z institucí provozuje univerzitní repozitáře, ve kterých se ukládají, uchovávají a zpřístupňují práce studentů a vědeckých pracovníků i další digitalizované dokumenty.

Nabídkou odborných i multioborových databází se pražská knihovna téměř vyrovná pařížské, ale množstvím digitalizačních projektů a počtem digitalizovaných dokumentů jednoznačně převyšuje knihovna Geos pražskou geologickou knihovnu.

Všechny zdroje obou knihoven jsou prohledatelné prostřednictvím discovery systémů od firmy Ebsco (UKAŽ v české a SUpEr ve francouzské).

Uživatelé

Jak vyplývá z posláních vysokoškolských knihoven, uživateli obou porovnávaných objektů jsou v první řadě vlastní studenti, vyučující a vědečtí pracovníci, ale obě knihovny poskytují své fondy a služby i odborné a laické veřejnosti.

Akvizice

Obě knihovny zajišťují akvizice tištěných i elektronických zdrojů nákupem a dary. Akvizici výměnami provádí pouze Knihovna Geologie. Nákup knih je v Knihovně Geos zajišťován prostřednictvím dvou vybraných dodavatelů, jednoho pro knihy ve francouzštině, druhého pro knihy v cizích jazycích. Na rozdíl od ní se v Knihovně geologie nákup realizuje od různých dodavatelů po předchozím průzkumu trhu, kdy je vybrán dodavatel, který nabízí nejnižší cenu.

Akvizici seriálů provádějí obě knihovny shodně. Jednotlivé tištěné seriály nakupují akvizitérky v rámci předplatného, nákup elektronických seriálů je v Knihovně Geos zajišťován ve spolupráci s oddělením digitalizace. Dodavatelem elektronických seriálů je u obou knihoven firma Ebsco. Přístup do elektronických databází zajišťuje Knihovna geologie konsorciální smlouvou prostřednictvím firmy Suweco. V Knihovně geologie je na rozdíl od Knihovny Geos značné množství seriálů získáváno dary od akademických pracovníků a výměnou.

Knihovna Geos disponuje výrazně vyšším rozpočtem než Knihovna geologie. V roce 2016 bylo v pařížské knihovně zakoupeno 534 tištěných knih za 32 000 euro (800 000,00 Kč) a 98 elektronických knih za 17 500 euro (437 500,00 Kč). Celková částka na pořízení knih v přepočtu dosáhla výše 1 237 500,00 Kč. V Knihovně geologie byla ve stejném období výše prostředků na nákup celého fondu 557 631, 00 Kč. Nákup elektronických knih je podstatně vyšší v Knihovně Geos.

Katalogizace

Proces katalogizace probíhá v obou knihovnách v automatizovaném knihovním systému. Obě knihovny používají elektronický souborný katalog knihoven vlastní instituce a spolupracují se státními soubornými katalogy. Knihovna geologie vytváří bibliografické záznamy v Centrálním katalogu UK, v integrovaném knihovním systému Aleph, ze kterého záznamy přebírá Souborný katalog ČR.

Na rozdíl od české knihovny, francouzská knihovna vytváří bibliografický záznam v souborném katalogu SUDOC, z něhož jej přebírá souborný katalog BUPMC, který pracuje v integrovaném knihovním systému Symphony.

Při vytváření bibliografického záznamu se obě knihovny shodně řídí katalogizačními pravidly RDA pro zpřístupňování zdrojů, ale každá z nich používá jiný mezinárodní komunikativní formát. Knihovna geologie tvoří bibliografický záznam ve formátu MARC 21, knihovna Geos ve formátu UNIMARC. Obě knihovny používají také rozdílné klasifikační systémy.

Pro systematické pořádání informací se v Knihovně geologie používá MDT, zatímco v knihovně Geos DDT. Pro předmětové pořádání informací se v Knihovně geologie používají předmětová hesla a skupina Konspektu, v knihovně Geos klíčová slova.

Organizace a ochrana knihovního fondu

V obou knihovnách existuje několik způsobů stavění knihovního fondu. Různé druhy dokumentů se na regálech staví rozdílně. Zčásti je to následkem předchozího vývoje, kdy např. Knihovna geologie přebírala dokumenty bývalých knihoven geologických ústavů s rozdílnými signaturami a také záleží na typu dokumentů.

V obou knihovnách se ve studovnách s volným výběrem používá alfanumerické stavění fondu. V pražské knihovně jsou publikace abecedně vřazovány do jednotlivých tematických sbírek, v pařížské do sbírek podle kódů DDT. Aktuálně docházející seriály jsou v obou knihovnách shodně stavěny alfabetycky podle názvu, vysokoškolské závěrečné práce alfabetycky podle příjmení autora.

Pro ochranu knihovního fondu před odcizením mají obě knihovny zabezpečovací systémy. Knihovna geologie používá technologii RFID, Knihovna Geos magnetické pásky. Kamerovým systémem chrání svůj fond a zaměstnance jen Knihovna geologie. Samozřejmostí jsou v obou knihovnách protipožární čidla a hasicí přístroje.

Služby

Obě porovnávané knihovny svým uživatelům nabízejí stejné základní služby. Poskytování služeb u obou z nich upravuje interní nařízení vlastní instituce. Registrace do knihovny je pro studenty i pedagogy bezplatná, externisté platí poplatky.

V případě Knihovny geologie externí uživatelé obdrží průkaz v některém z výdejních center, uživatelé Knihovny Geos si jej po zaplacení poplatku vyzvedávají přímo v recepci knihovny.

V obou knihovnách se délka výpůjční doby liší podle statusu čtenáře a podle statusu jednotky. V Knihovně Geos si studenti na bakalářském stupni studia a externisté mohou vypůjčit dokumenty na 3 týdny a výpůjčky si jedenkrát prodloužit. Od magisterského stupně studia, kdy jsou studenti již pokládáni za vědecké pracovníky, se počet výpůjček zdvojnásobuje stejně jako délka výpůjční doby. Také možnost přístupu k elektronickým dokumentům se liší podle stupně studia.

V Knihovně geologie existuje větší diferenciací čtenářských statusů a statusů výpůjček. Nejčastější je běžná výpůjčka, na kterou si mohou studenti, doktorandi i zaměstnanci shodně vypůjčit dokumenty na 30 dní a studijní výpůjčka, kdy si je mohou vypůjčit na 150 dní. Přístup k elektronickým dokumentům Knihovna geologie poskytuje všem studentům stejný bez ohledu na jejich úroveň studia.

Obě knihovny také poskytují přístup na internet prostřednictvím sítě Eduroam, elektrické a usb přípojky a reprografické služby.

Kromě těchto základních služeb obě knihovny ještě nabízejí doplňkové služby. V Knihovně geologie to je kroužková vazba, půjčování tubusů, čteček, prezenční půjčování mikroskopu a výbrusů. V Knihovně Geos je kromě půjčování tubusů a notebooků nejžádanější službou rezervace boxů pro individuální a týmové studium.

Co se týká otevírací doby, obě knihovny jsou otevřeny pouze ve všední dny, Knihovna Geos má otevírací dobu delší než Knihovna geologie. V roce 2016 převyšovala Knihovna Geos Knihovnu geologie počtem návštěv o 10 347, počtem výpůjček o 2151. Počtem MVS se obě knihovny téměř vyrovnaly, ale MMVS poskytovala pouze Knihovna Geos, což je vzhledem k její nedávné funkci CADIST očekávatelné.

Propagace a interakce s uživateli

Kromě zmíněných služeb obě knihovny zastávají funkci komunitního centra. Pořádají různé výstavy, konference a exkurze, kurzy informačního vzdělávání a jsou pro čtenáře nejen studovnou, ale také oázou pro chvíle odpočinku.

Obě používají k propagaci a komunikaci s uživateli webové stránky a facebook. Knihovna geologie má vlastní facebookový profil, Knihovna Geos používá společný profil BUPMC.

Webová stránka Knihovny Geos nabízí obsáhlejší informace než stránka Knihovny geologie. Kromě základních údajů lze vyzdvihnout seznam oborových zdrojů s prolinky k plným textům, aktuální seznamy nových akvizic, možnost rezervace boxů, zasílání návrhů na nákup chybějících zdrojů a aplikaci s grafickým údajem o obsazenosti knihovny.

6.3 Doporučení a náměty pro inovaci a spolupráci

Knihovna Geos může být pro Knihovnu geologie inspirací v mnoha bodech. Výbornou pomůckou pro uživatele geologických knihoven je možnost zapůjčení tubusů pro transport map. Dalším námětem pro inovaci v Knihovně geologie podle vzoru Knihovny Geos by mohlo být podrobnější rozčlenění sbírek a označení hřbetů knih štítky s číslem sbírky a písmeny abecedy pro snadnější orientaci v regálech. Za dobrý nápad lze také považovat označení tištěných dokumentů, které knihovna nabízí i v elektronické formě, znakem „@“ na hřbetě.

Největší inspirací pro Knihovnu geologie se stala webová stránka Knihovny Geos, zejména její grafický údaj o obsazenosti knihovny, přehled nových knih, podrobný přehled elektronických zdrojů s prolinky do plných textů. Zajímavé jsou také biblioprůvodce a tutoriály knihoven Sorbonny *Biblioguides*,⁷⁵ které jsou k dispozici na společných stránkách.

Neméně inspirativní jsou uzavřené boxy pro individuální či týmovou práci. V Knihovně geologie by bylo možné zavést rezervaci Kettnerovy studovny pro uzavřenou skupinu. Vzhledem k úspěšnému navázání kontaktů mohou obě knihovny spolupracovat na vzájemné výměně akvizičních tipů ze všech oblastí geologie.

⁷⁵ <http://paris-sorbonne.libguides.com/?b=g&d=a>

6.4 Praktická využitelnost výzkumu

Několik námětů získaných z výzkumu Knihovny Geos se již v Knihovně geologie podařilo realizovat. Knihovnice pořídily svým čtenářům teleskopické tubusy, označily hřbety publikací, které nabízí zároveň elektronicky znakem „@“. Byly rozšířeny údaje na webové stránce, naplánována podrobnější diferenciací sbírek a rezervační systém Kettnerovy studovny.

7. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo porovnání vývoje a současnosti dvou geologických knihoven působících na dvou nejstarších evropských univerzitách, na Sorbonně v Paříži a na Univerzitě Karlově v Praze. Přínosem práce je to, že podává ucelený pohled na obě knihovny významné ve svém oboru, zachycuje jejich stopu v historii až do současnosti, do přelomového roku 2018. Po výzkumu historie by se dalo říci, že v tomto roce se kruh historického vývoje BUPMC i Knihovny Geos symbolicky uzavřel. UPMC jako taková zanikla, opět se sloučila s Filozofickou fakultou a stala se znovu multidisciplinární univerzitou Sorbonna.

Rok 2018 je významným rokem i pro Univerzitu Karlovu, která slaví 670 let výročí svého založení. Pro obě univerzity je v tomto roce důležitým mezníkem vytvoření univerzitní aliance čtyř univerzit 4EU (Univerzita Karlova, Universität Heidelberg v Německu, Sorbonne Université ve Francii a Uniwersytet Warszawski v Polsku), jejímž cílem bude prohloubení dosavadní spolupráce a umožnění sdílení dobré praxe mezi univerzitami.

Obě porovnávané knihovny se nabídkou svých služeb příliš neliší. Obě sledují současné trendy, snaží se přizpůsobit měnícím se požadavkům uživatelů. Nejsou již jen místem, kde si čtenář pouze knihu vyzvedne a jde. Jejich prostory v současné době slouží k dlouhodobějšímu pobytu uživatelů, ať již jako studijní prostor nebo místo k relaxaci či k pořádání řady zajímavých akcí.

Knihovna Geos předčí Knihovnu geologie ve velikosti prostoru, výši finančního rozpočtu, počtu zaměstnanců i studentů, což samozřejmě ovlivňuje velikost oboru ve Francii a také určitá rozdrobenost geologických knihoven v Praze mezi mnoho institucí. Význam Knihovny Geos také spočívá v její funkci konzervačního geofondu. Tutéž funkci v Praze zastává Česká geologická služba, která však není v organizační struktuře UK.

Na základě provedených analýz a také na základě osobního vícedenního studijního pobytu autorky na UPMC lze závěrem shrnout, že vzhledem k výše uvedeným limitům Knihovna geologie PřF UK za partnerskou francouzskou knihovnou nikterak nezaostává, ale dokonce se jí plně vyrovná.

Seznam použité literatury

Archiv Ústavu geologie a paleontologie, 2017. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.

Archive Ouverte HAL-UPMC, 2018. [online]. Villeurbanne: Centre pour la communication scientifique directe. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://hal.upmc.fr/>

BALVÍNOVÁ, Alena, Jan SOUKUP a Radka LUKÁŠOVÁ, 2007. *Knihovny a elektronické informační zdroje na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze: historie, současnost a budoucnost*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta. ISBN 978-80-86561-90-5.

BEČVÁŘ, Jindřich, Jan HAVRÁNEK a Zdeněk SPOUSTA, 1998. *Dějiny Univerzity Karlovy*. IV, 1918-1990. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-539-6.

Bibliothèque GEOS (CADIST Géosciences et Environnement), 2016. *Sorbonne Universités: Portail documentaire* [online]. Paris: Sorbonne Universités. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: http://documentation.sorbonne-universites.fr/bibliotheques/upmc/cadist-geosciences-et-environnement.html?tx_entitydirectory_pi1%5Bentity%5D=20&tx_entitydirectory_pi1%5Bcontroller%5D=Entity&cHash=d6a18c5b7c3fb191e22fb80f7e32b1c9

BOUČEK, Bedřich a Odolen KODYM, 1958. *Geologie*. 1. díl, Všeobecná geologie. 2. vyd. Praha: Nakl. ČSAV.

BUPMC: Bibliothèque universitaire Pierre et Marie Curie, 2017. [online]. Paris: UPMC. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: <http://www.bupmc.upmc.fr/fr/index.html>

Calames: online catalogue of archives and manuscripts in French University and research libraries, 2007. [online]. Montpellier: ABES. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://www.calames.abes.fr/pub/>

Catalogue des bibliothèques de l'UPMC, 2016. [online]. Paris: UPMC. [cit. 2018-01-06].
Dostupné z: <http://catalogue-bibliotheques.upmc.fr>

Catalogue SUDOC, 2018. [online]. Montpellier: ABES/OCLC [cit. 2018-01-06]. Dostupné z:
<http://www.sudoc.abes.fr>

CEJPEK, Jiří, 2002. *Dějiny knihoven a knihovnictví*. 2. dopl. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0323-3.

Collex: collections d'excellence pour la recherche, 2018. [online]. Vandoeuvre-lès-Nancy: Institut de l'information scientifique et technique. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z:
<http://www.collex.eu/>

Česko, 2001. Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98, s. 5683 – 5688. Dostupný také z:
<http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3676>

Česko, 2002. *Vyhláška Ministerstva kultury č. 88/2002 Sb. k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)*. Praha: Ministerstvo kultury ČR. Dostupná také z:
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-88>

ČORNEJOVÁ, Ivana a Michal SVATOŠ, 1995. *Dějiny Univerzity Karlovy*. Praha: Karolinum. ISBN 80-706-6968-3.

D'ALEMBERT, Jean le Rond, 1751. Cosmologie. *L'Encyclopédie* [online]. 1re édition. Paris, s. 294-297 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z:
https://fr.wikisource.org/wiki/L%E2%80%99Encyclop%C3%A9die/1re_%C3%A9dition/COSMOLOGIE

D'HOLBACH, Paul Henri Thiry, 1751. *Minéralogie. L'Encyclopédie* [online]. 1re édition. Paris, s. 541-543 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: https://fr.wikisource.org/wiki/L%E2%80%99Encyclop%C3%A9die/1re_%C3%A9dition/MIN%C3%89RALOGIE

De la faculté des sciences l'université de Paris à l'UPMC, 2017. *Université Pierre et Marie Curie* [online]. Paris [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: http://www.upmc.fr/fr/universite/histoire_et_personnalites/formation_superieure_900_d_histoire/de_la_faculte_des_sciences_de_l_universite_de_paris_a_l_upmc.html

DUMAS: *dépôt Universitaire de Mémoires Après Soutenance*, 2018. [online]. Villeurbanne: Centre pour la communication scientifique directe. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <https://dumas.ccsd.cnrs.fr/>

FONTAN, François a Robert François MARTIN, 2017. *Minerals with a French connection*: Québec (Canada): Mineralogical Association of Canada. ISBN 978-0-921294-59-7.

GAUDANT, Jean, 1995. La géologie à la Sorbonne (1808-1969). In: *J. Lorenz, P. Benoit et D. Obert, D. Pierres & carrieres: géologie, archéologie, histoire: textes réunis en hommage à Claude Lorenz: actes des journées organisées au Centre de Recherches historique et juridiques de l'Université Paris I*. [online]. Paris: Association des Géologues du Bassin de Paris H, s. 35-47 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01069765/document>

HAL-UPMC. *Registry of Open Access Repositories*, 2018. [online]. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://roar.eprints.org/4753/>

HAUBELT, Josef, 1991. *Geolog Radim Kettner*. Praha: Český geologický ústav.

HERMANN, Tomáš a Michal ŠIMŮNEK, 2010. *Univerzita Karlova v Praze Přírodovědecká fakulta: 90 let: [katalog výstavy - výběr]*. Praha: Univerzita Karlova v Praze. ISBN 978-80-7444-007-6.

Histoire, 2018. *Sorbonne Université* [online]. Paris: Sorbonne Université [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <https://www.sorbonne-universite.fr/universite/histoire-et-patrimoine/histoire>

JAKEŠ, Petr, 1984. *Planeta Země*. Praha: Mladá fronta. Orbis pictus.

Jubilothèque, 2017. *UPMC* [online]. Paris: UPMC. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://jubilotheque.upmc.fr/>

KETTNER, Radim, 1931. *O vývoji geologie v Čechách: přednáška konaná v hist. cyklu Přírodovědeckého klubu v Praze dne 12. března 1929*. Praha: nákladem vlastním.

KETTNER, Radim, 1967. *Geologické vědy na vysokých školách pražských*. Praha: Univerzita Karlova. Práce z dějin University Karlovy.

La bibliothèque de la nouvelle Sorbonne (1897-2013), 2017. *Bibliothèque interuniversitaire Sorbonne* [online]. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z:

<http://www.bibliotheque.sorbonne.fr/biu/spip.php?article40>

La BUPMC en bref, 2017. *Portail documentaire* [online]. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z:

<http://documentation.sorbonne-universites.fr/bibliotheques/la-bupmc-en-bref.html>

La fondation de la Sorbonne au Moyen Âge par le théologien Robert de Sorbon, 2018. *La Chancellerie des Universités de Paris* [online]. Paris: Sorbonne [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.sorbonne.fr/la-sorbonne/histoire-de-la-sorbonne/la-fondation-de-la-sorbonne-au-moyen-age-par-le-theologien-robert-de-sorbon/>

La Sorbonne à l'époque Moderne, de la Renaissance à la Révolution Française, 2018. *La Chancellerie des Universités de Paris* [online]. Paris: Sorbonne [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.sorbonne.fr/la-sorbonne/histoire-de-la-sorbonne/la-sorbonne-a-lepoque-moderne-de-la-renaissance-a-la-revolution-francaise/>

La Sorbonne au XXe siècle: de l'ancienne Université de Paris aux 13 universités parisiennes, 2018a. *La Chancellerie des Universités de Paris* [online]. Paris: Sorbonne [cit. 2018-02-16]. Dostupné z: <http://www.sorbonne.fr/la-sorbonne/histoire-de-la-sorbonne/la-sorbonne-au-xxe-siecle-de-lancienne-universite-de-paris-aux-13-universites-parisiennes/>

Les Centres d'acquisition et de diffusion de l'information scientifique et technique et la politique documentaire du Ministère des universités, 1981. *Bulletin des bibliothèques de France (BBF)* [online]. (1), 7-10 [cit. 2017-09-21]. ISSN 1292-8399. Dostupné z: <http://bbf.enssib.fr/consulter/bbf-1981-01-0007-001>.

Mapa kampusu Jussieu, 2018. In: *Google maps* [online]. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps/@48.8471071,2.3553103,17z>.

MOLÍKOVÁ, Barbora, 2017. Univerzitní knihovna Pierra a Marie Curieových. *Bulletin SKIP* [online]. Roč. 26, č. 4 [cit. 2018-01-25]. ISSN 1213-5828. Dostupné z: <https://bulletinskip.skipcr.cz/node/285>

MOLÍKOVÁ, Barbora, Jakub VODIČKA, 2017a. *Radim Kettner, zakladatel moderní české geologické školy: výstava*. Praha: Ústav geologie a paleontologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy.

Národní geovědní bibliografie, 2018. [online]. Praha: Česká geologická služba. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://geolib.geology.cz>

PETRÁNEK, Jan, Jiří BŘEZINA, Eva BŘÍZOVÁ, Jan CHÁB, Jan LOUN a Přemysl ZELENKA, 2016. *Encyklopedie geologie*. Praha: Česká geologická služba. ISBN 978-80-7075-901-1.

Portál elektronických zdrojů Univerzity Karlovy, 2018. In: *Přírodovědecká fakulta* [online]. Praha: Knihovna UK. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://pez.cuni.cz/prehled/fakulta.php?lang=cs&id=29>

Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy 1920-1998, 1998. Praha: Přírodovědecká fakulta UK. ISBN 80-902465-1-6.

Règlement intérieur Bibliothèque universitaire Pierre et Marie Curie, 2017. [online]. Paris: UPMC. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: http://bupmc.ent.upmc.fr/modules/resources/download/bupmc/docs-bu/1_Informations_pratiques/reglement/Reglement_interieur.pdf

Roční výkaz o vysokoškolské knihovně za rok 2016, 2017. Praha, 2017. 6 s. Knihovna geologie.

SODOMKOVÁ, Jana, 2003. Vysokoškolská knihovna. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR. [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000002032&local_base=KTD.

STÖCKLOVÁ, Anna, 2008. *Dekompozice knihovního systému* [online]. Verze 1.1. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze. [cit. 2018-01-16]. 9 s. Elektronické studijní texty ÚISK. Dostupný z: <http://docplayer.cz/10864371-Dekompozice-knihovnickeho-systemu.html>

Stínování, 2013. In: *100 metod* [online]. Brno: KISK. [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://100metod.cz/post/47570119211/15st%C3%ADnov%C3%A1n%C3%AD>

ŠPINAR, Zdeněk Vlastimil, 1986. *Paleontologie*. Praha: SNTL - Nakladatelství technické literatury.

ŠTEMBERKOVÁ, Marie, 2011. *Univerzita Karlova: historický přehled*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2014-5.

TEL: serveur de thèses multidisciplinaire, 2018. [online]. Villeurbanne: Centre pour la communication scientifique directe. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <https://tel.archives-ouvertes.fr/>

Theses, 2018. [online]. Montpellier: ABES. [cit. 2018-01-06]. Dostupné z: <http://theses.fr/>

TUČEK, Karel, 1988. *Přehled historie Mineralogického a Petrografického ústavu přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy: Příspěvek k dějinám obou dnešních kateder*. 1. vyd. Praha: Universita Karlova. 162, LXXX s.

UPMC: Sorbonne Université, 2017. [online]. Paris: UPMC. [cit. 2017-09-21]. Dostupné z: <http://www.upmc.fr/>

Univerzita Karlova, 2016. *Opatření rektora č. 24/2016: knihovní řád Univerzity Karlovy*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné také z: <https://cuni.cz/UK-7627.html>

Univerzita Karlova, 2017. *Opatření rektora č. 21/2017: změna Opatření rektora č. 24/2016 - knihovního řádu Univerzity Karlovy*. Praha: Univerzita Karlova. Dostupné také z: <https://cuni.cz/UK-8203.html>

Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta, 2017. *Opatření děkana č. 1/2017: výpůjční řád knihoven*. Praha: Univerzita Karlova. Přírodovědecká fakulta. Dostupné také z: <https://www.natur.cuni.cz/fakulta/dekan-a-kolegium/opatreni-dekana/2017/opatreni-dekana-c-01-2017-vypujcni-rad-knihoven/view>

ZEMÁNKOVÁ, Ladislava, 2003. Srovnávací knihovnictví. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR. [cit. 2018-03-10]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000707&local_base=KTD.

Seznam příloh

Příloha 1 Výstava Radim Kettner

Příloha 2 Marketingový plán Knihovny geologie PřF UK

Příloha 3 Fotodokumentace rekonstrukce Knihovny geologie PřF UK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Pamětní deska nad schodištěm	21
Obrázek 2: Ex libris profesora Kettnera (zdroj: Knihovna geologie).....	25
Obrázek 3: Prof. Kettner s knihovnicemi J. Grundovou (vpravo) a L. Šimonovou (obě v tmavých kabátech) (zdroj: Archiv 2017).	26
Obrázek 4: Profesor Kettner se studenty v Knihovně geologie (zdroj: Archiv 2017).	26
Obrázek 5: Orientační plánec (zdroj: Knihovna geologie).....	30
Obrázek 6: Kettnerova studovna	31
Obrázek 7: Přístupnost k fondům.....	32
Obrázek 8: Turistická vizitka Knihovny geologie (zdroj: Knihovna geologie)	41
Obrázek 9: Studenti mineralogie s dřevěnými modely krystalů (zdroj: Fontan 2017).	48
Obrázek 10: Mapa s umístěním kampusu (Zdroj: Mapa 2018).....	53
Obrázek 11: Plánek 1. patra (zdroj: Bibliothèque 2016)	54
Obrázek 12: Stoly pro týmovou práci v 1. patře	54
Obrázek 13: Odpočinková zóna ve vědecké části v 1. patře	55
Obrázek 14: Stolky s vysunovací přípojkou v 2. patře	55
Obrázek 15: Způsob uložení map	56
Obrázek 16: Prosklený box pro studium.....	56
Obrázek 17: Interiérové uspořádání mapové studovny	57
Obrázek 18: Formulář pro rozšířené vyhledávání (zdroj: BUPMC 2017).....	59
Obrázek 19: Jubilotheque (zdroj: Jubilotheque 2017).....	61
Obrázek 20: Formulář pro vyhledávání v SUpEr (zdroj: BUPMC 2017).	66
Obrázek 21: Způsob stavění fondu na principu Deweyho třídění.....	69
Obrázek 22: Ukazatel obsazenosti knihovny (zdroj: Bibliothèque 2016).	71
Obrázek 23: Porovnání vývoje knihoven	72
Obrázek 24: Porovnání současnosti knihoven.....	73
Obrázek 25: Původní regály	IX
Obrázek 26: Montáž nových regálů	IX
Obrázek 27: Původní stav pod galerií.....	IX
Obrázek 28: Demontáž původních regálů.....	IX
Obrázek 29: Nové regály.....	IX
Obrázek 30: Současný stav pod galerií	IX
Obrázek 31: Původní pohled z galerie.....	X
Obrázek 32: Čipování knih	X
Obrázek 33: Původní počítačové stoly	X
Obrázek 34: Současný pohled z galerie.....	X
Obrázek 35: Zkouška funkčnosti RFID brány.....	X
Obrázek 36: Nový počítačový stůl.....	X

Příloha 1 Výstava Radim Kettner

Dr. Radim Kettner

Dr. Radim Kettner

(5. 5. 1891 - 9. 4. 1967)

Zakladatel moderní české geologické školy

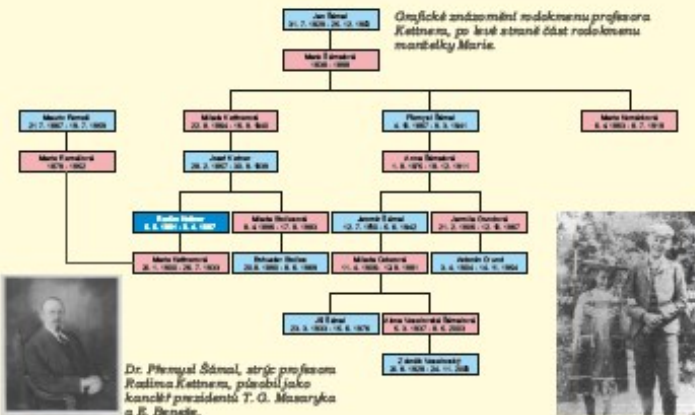
7. 4. - 2. 5. 2017

*Knihovna geologie,
Albertov 6, Praha 2,
zvýšené přízemí.*

Dr. Radim Kettner

Dětství, školní léta a univerzita

Dr. Radim Ketner

Československé znázornění rodokmenu profesora Ketnera, po levé straně čítá rodokmenu manželky Marie.

Dr. Přemysl Šámal, strýc profesora Radima Ketnera, působil jako kancléř prezidentů T. G. Masaryka a E. Beneše.

Radim Ketner s sestrou Mladou v dětských časech. Vlevo v roce 1904, uprostřed v roce 1910.

Radim Ketner se narodil 5. 5. 1891 v Praze, v ulici Na Hrádku, kde prožil převážnou část svého života. Pocházel z významné pražské rodiny - jeho otec Josef Ketner byl pokladníkem, později vrchním účetním pražské městské spořitelny. Matka Mladá, rozená Šámalová byla sestra Přemysla Šámala, kandidáta prezidentů T. G. Masaryka a E. Beneše v letech 1919 až 1938. O pět let později se narodila Radimova sestra Mladá (později provdaná Štočesová), která se také věnovala geologii a paleontologii a se svým bratrem úzce spolupracovala.

Krásné dětství, které oba sourozenci prožili, se odrazilo i v šíři jejich zájmů. Vyrůstali v láskyplném prostředí, rodiče je šitě dře podporovali. Rodina se přátelila s řadou vědců, navštěvovala se např. s rodinou Antonína Friče. Radim byl vynikajícím žákem pětitřídní obecné školy v Nejsvětější Trojici. V letech 1902 až 1910 pokračoval ve studiu na c. k. reálném a vyšším gymnáziu v Křemencově ulici na pražském Novém Městě, kde získal výborné přírodovědecké a humanitní vzdělání. Na gymnáziu v Křemencově ulici působil v té době řada vynikajících profesorů, kteří v mladém studentovi podněcovali zájem o přírodní vědy, zvláště o botaniku, mineralogii a geologii. Patřili mezi ně profesor botaniky Josef Velenovský (1858 – 1949), nestor české přírodovědy Antonín Frič (1832 – 1913), Fričův synovec Jaroslav Perner (1869 – 1947), František Slavík (1876 – 1957) a Cyril Purkyně (1862 – 1937), který měl patrně největší vliv na Ketnerovu orientaci k mineralogicko-geologickým vědám.

Reálné a vyšší gymnázium v Křemencově ulici na Novém Městě, kde mladého Radima Ketnera šitě podnětilo v zájmu o přírodní vědy řada předních vědců té doby.

Mladá Štočesová, rozená Ketnerová, sestva profesora Ketnera se podílela jako její bratr věnovala geologii a paleontologii. Na tomto poli se stala autorkou významných prací.

Vysvědčení z Ústavu Mineralogicko-geologického Vysoké školy technické v Praze, říjen 1916.

Přehled Geologie Země Koruny České, malé dílo budoucího profesora Ketnera.

Radim Ketner byl publikačně aktivní již od dob časného mládí. Práce Onošem zalesnětých krajů a jiných skomnělých sporného situace na Pernéčkách u Košíř byla předložena v roce 1913.

po absolvování gymnázia studoval v letech 1910 až 1914 přírodopis a zeměpis na Filozofické fakultě UK v Praze. Zároveň se stal mimořádným posluchačem na c. k. vysoké škole technické v Praze a pracoval také v geologickém ústavu u profesora mineralogie a geologie Cyrila Purkyně. V době vysokoškolských studií byl v častém kontaktu s významnými osobnostmi geologie a paleontologie profesory F. Slavíkem, A. Fričem, J. Pernere a dalšími, kteří ovlivnili jeho další zájem o geologické vědy.

Práce o zalesněných z malebného krajů na Jiho Pevky byla předložena dokonce již v roce 1912.

Již v této době se Radim Ketner věnoval badatelské činnosti a publikoval řadu článků a studií v odborných časopisech, např. ve Sborníku Přírodovědeckého klubu, v časopise „Příroda a škola - měsíčník přírodovědecký a časopis pro vyučování přírodovědné“ a ve „Sborníku České společnosti zeměvědné“. Svě příspěvky signoval kromě svého jména také šiframi „-t“, „-tt“, „R.-r.“. Mezi těmito příspěvky je možné zmínit především jeho studie o algonkiu středních Čech a jeho vyvětlnění práce o skryjském kambriu. Povltavskému algonkiu se také podrobně věnoval ve své disertační práci „O některých vyvětlněních z povltavského algonkia“, ve které charakterizoval profil na úpatí kopce Závist u Zbraslavi na pravém břehu Vltavského údolí a potvrdil algonkické stáří tzv. „azoických“ vrstev jižního křídla Barrandienu. V roce 1914 získal doktorát filozofie.

Dr. Radim Ketner

Počátky vědecké práce

Po získání doktorátu byl Kettner nejprve nehonorovaným asistentem profesora Purkyně a v letech 1916 až 1918 se stal asistentem geologie u profesora Františka Ryby na Vysoké škole báňské v Příbrami. Zde se zaměřil na stratigrafii, tektoniku, magmatismus a paleogeografii algonikia, kambria a ordoviku barrandienské párvy. Kromě toho studoval petrografii bazálních suovrství příbramského kambria. Pobyt v Příbrami jej také přivedl ke studiu rudních ložisek - na základě geologického mapování a vlastního studia hlubokých pater březohorských dolů sestavil profil příbramských dolů.

V roce 1919 formálně Radim Kettner přijal práci státního geologického ústavu Republiky československé a započal se tak o své práci, která se dočasně, pod názvem Česká geologická služba, začal máti registraci již ve svém oboru v upadlém.

Naké usměrňoval ústav zřel na to jinému Radim Kettnera sejm ostaním dnem.

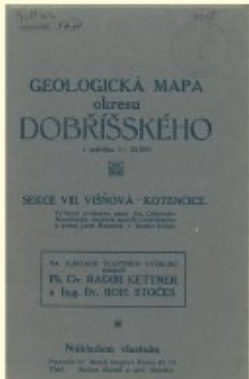
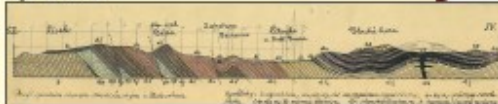
Marie Kettnerová, manželka Radimova, manželka profesora Radima Kettnera. Věnovala se geologii a paleontologii a spolupracovala s Radimem. Některá manželství se stala příležitostmi smrti jejich partnerů.

V roce 1917 se Kettner habilitoval z geologie na Českém vysokém učení technickém v Praze, předložil habilitační spis „O slepých žilových – nejpodnějším horizontu českého kambria“. V roce 1918 se habilitoval v Brně, kde působil jako moravský zemský geolog. Na Moravě se zabýval zejména posuzováním a mapováním ložisek nerostných surovin. Z této činnosti vznikla celá řada posudkových studií, např. „Geologické posouzení petrolejového terénu u Bohuslavic nad Vlárou na jv. Moravě“ (1920), „O výskytu šupinkové tuhy u Mastníku nedaleko Starče“ (1920), „Praktický geologický výzkum Moravy“, „Moravské vápence“ a další. Na Moravě velmi úzce spolupracoval s významným paleontologem, olomouckým lékařem a mudr. Mauricem Remešem (1867-1959), s jehož dcerou Marií se 30. dubna 1928 oženil na Staroměstském náměstí v Praze. Jejich manželství bohužel netrvalo dlouho. Marie, paleontoložka a nadšená botanička, v roce 1933 tragicky zahynula při botanické výpravě vedené prof. Karlem Dominem v oblasti Belianských Tater.

V roce 1917 se Kettner habilitoval z geologie na Českém vysokém učení technickém v Praze, předložil habilitační spis „O slepých žilových – nejpodnějším horizontu českého kambria“. V roce 1918 se habilitoval v Brně, kde působil jako moravský zemský geolog. Na Moravě se zabýval zejména posuzováním a mapováním ložisek nerostných surovin. Z této činnosti vznikla celá řada posudkových studií, např. „Geologické posouzení petrolejového terénu u Bohuslavic nad Vlárou na jv. Moravě“ (1920), „O výskytu šupinkové tuhy u Mastníku nedaleko Starče“ (1920), „Praktický geologický výzkum Moravy“, „Moravské vápence“ a další. Na Moravě velmi úzce spolupracoval s významným paleontologem, olomouckým lékařem a mudr. Mauricem Remešem (1867-1959), s jehož dcerou Marií se 30. dubna 1928 oženil na Staroměstském náměstí v Praze. Jejich manželství bohužel netrvalo dlouho. Marie, paleontoložka a nadšená botanička, v roce 1933 tragicky zahynula při botanické výpravě vedené prof. Karlem Dominem v oblasti Belianských Tater.

Účinky mapování ústavu Radim Kettner. Dále je vyobrazen geologický řez surovinami prokázáním a spodním paleontologem v okolí Blatná, dále ústavu pak geologická mapa Příbramska.

Profesor Kettner dále spolupracoval také s národním Vysokým školním ústavem v Příbrami, Bohuslavem Skolosem, který se později stal asistentem Radimova, Mladou, šlechticem ústavu a se významným českým geologem a mineralogem Otiloušem Kocým (společně s ním) Dále je ústavu geologického ústavu kambria okolí Jeví.

Láska profesora Kettnera ke sbírání čedičových rudy byla bezesporu poznat i dle jeho publikačních děl.

Po smrti profesora Františka Ryby v roce 1918 Kettner rezignoval na místo moravského zemského geologa a nakrátko se vrátil do Příbrami, kde krátce působil jako „honorovaný docent pro německé paralelní přednášky z geologie, paleontologie a nauky o ložiskách ve školním roce 1919/20“. Začátkem roku 1920, v necelých 29 letech byl prezidentem republiky jmenován mimořádným profesorem na Českém vysokém učení technickém a ředitelem geologického ústavu Vysoké školy inženýrského stavitelství v Praze. Zde jeho přednášky, praktika a exkurze navštěvovali i studenti absolventů jiných škol, kteří dali základ Kettnerově geologické škole.

fr. Radim Kettner

Přírodovědecká fakulta

prof. Radium Kettner

V roce 1926 byl Radium Kettner jmenován řádným profesorem Karlovy Univerzity a později ustanoven ředitelem geologického ústavu Přírodovědecké fakulty. Přírodovědecká fakulta věnovala více než 40 let svého života. Vybudoval zde moderní ústav, rozšířil jej a zvýšil jeho badatelskou prestiž. Založil samostatné stolice paleontologie a ložisek nerostných surovin, zasloužil se o budování a rozšíření knihovny a sbírek. Vedle své vynikající pedagogické práce se věnoval také vědecko-organizační činnosti. Se svými žáky pracoval v Českém masivu i v oblasti Západních Karpat, kde systematicky mapovali dosud málo prozkoumaná území a dá se tedy říci, že položil základ moderního systematického výzkumu Západních Karpat, zejména jeho příkrovové stavby. Nové zkušenosti a pracovní podněty získával i při svých četných zahraničních cestách. V roce 1929 vydal přehled geologie Československé republiky, souborou studií, která nebyla téměř 30 let překonána.

Rádiový ústřední prof. Kettnera v Rádiové geologii pro veřejnost vydán v r. 1938 (převzat) Největší úroveň je fotografie profesora Kettnera z řady z dalších mezinárodních kongresů, kterých se účastnil. Služi obecnému, používání při i při proměněch v Rádiové, ústřední dle.

PROF. KETTNER A JINÍHOVÉ V JEDNÁNÍ, 1926
 (Text describing a meeting or conference with other professors in 1926.)

Hlavním Kettnerovým oborem byla regionální geologie, kterou se svými žáky zmodernizoval a pozvedl ji na mezinárodní úroveň. Ve své rozsáhlé práci se věnoval zejména algonkium středních Čech, kambriu a ordoviu Barrandienu, staršímu paleozoiku moravsko-slezské oblasti, zejména Moravskému krasu, Drahanské vysočině a Jeseníkům. Z oblasti Západních Karpat jsou nejvýznamnější jeho práce z flyšového pásma vnějších Karpat, z oblasti kenozoických neovulkanitů středního Slovenska, ze Spišsko-gemerského rudohoří a studie z Nízkých Tater, které si zamiloval a navštěvoval každoročně.

Prof. Kettner se při výletě nepomýšlil s výhledem na město. Velké rády šlo o to, aby se v rámci svých prací v této oblasti nacházel.

Ústřední Kettnerova geologická mapa Slovenska (červeným kambrim)

Měsíční na Slovensku v roce 1936 s kolegy Čížkem, Rábem a Štefánkem.

Za 2. světové války, v době násilného uzavření českých vysokých škol pracoval na svém monumentálním díle – čtyřsvazkové Všeobecné geologii, jejíž 1. díl vyšel již v roce 1941, dočkal se dalších vydání i překladu do němčiny. Toto dílo se stalo učebním textem pro mnoho studentů geologie. Jeho pinohodnotná náhoda v současné době dosud chybí. Byl velmi všestranný, publikoval řadu prací z dynamické geologie a geomorfologie, z geologie nerostných surovin i paleontologie. Byl zároveň výborným kreslířem a malířem, svá díla si sám ilustroval. V posledních letech, kdy již neměl tolik sil na terénní geologické výzkumy, se Kettner soustředil na historiografii geologických věd. V Časopisu pro mineralogii a geologii publikoval více než 200 kritických portrétů významných českých i světových geologů, tzv. „dědkologů“ a obsáhlou historii geologických věd na pražských a moravských vysokých školách.

Index registrace svého studijního a vědeckého díla profesora Kettnera.

Poděkování Otávkou Kettnerovi za práci k šedobílým.

Ústřední Kettnerova rukopisná k učebním Všeobecné geologie (červeným kambrim)

Do své pracovní na Albertově docházel i v době, kdy se jeho zdravotní stav zhoršil. Poslední jeho návštěva a rozloučení s milovanou fakultou proběhla 3. 4. 1967. Pak již ze svého bytu nevycházel. Zemřel časně ráno v neděli 9. 4. 1967.

Text of a handwritten note or letter, likely related to the book mentioned in the caption.

PŘEDNÁŠKY - ATELIERY					
Průběh	Číslo	Dneš. ústředí	Průběh ústředí	Dneš. ústředí	Dneš. ústředí
1. přednáška	1	1. 10. 1941	1. 10. 1941	1. 10. 1941	1. 10. 1941
2. přednáška	2	8. 10. 1941	8. 10. 1941	8. 10. 1941	8. 10. 1941
3. přednáška	3	15. 10. 1941	15. 10. 1941	15. 10. 1941	15. 10. 1941
4. přednáška	4	22. 10. 1941	22. 10. 1941	22. 10. 1941	22. 10. 1941
5. přednáška	5	29. 10. 1941	29. 10. 1941	29. 10. 1941	29. 10. 1941
6. přednáška	6	5. 11. 1941	5. 11. 1941	5. 11. 1941	5. 11. 1941
7. přednáška	7	12. 11. 1941	12. 11. 1941	12. 11. 1941	12. 11. 1941
8. přednáška	8	19. 11. 1941	19. 11. 1941	19. 11. 1941	19. 11. 1941
9. přednáška	9	26. 11. 1941	26. 11. 1941	26. 11. 1941	26. 11. 1941
10. přednáška	10	3. 12. 1941	3. 12. 1941	3. 12. 1941	3. 12. 1941

CVIČENÍ - SEMINÁŘ					
Průběh	Číslo	Dneš. ústředí	Dneš. ústředí	Dneš. ústředí	Dneš. ústředí
1. cvičení	1	1. 10. 1941	1. 10. 1941	1. 10. 1941	1. 10. 1941
2. cvičení	2	8. 10. 1941	8. 10. 1941	8. 10. 1941	8. 10. 1941
3. cvičení	3	15. 10. 1941	15. 10. 1941	15. 10. 1941	15. 10. 1941
4. cvičení	4	22. 10. 1941	22. 10. 1941	22. 10. 1941	22. 10. 1941
5. cvičení	5	29. 10. 1941	29. 10. 1941	29. 10. 1941	29. 10. 1941
6. cvičení	6	5. 11. 1941	5. 11. 1941	5. 11. 1941	5. 11. 1941
7. cvičení	7	12. 11. 1941	12. 11. 1941	12. 11. 1941	12. 11. 1941
8. cvičení	8	19. 11. 1941	19. 11. 1941	19. 11. 1941	19. 11. 1941
9. cvičení	9	26. 11. 1941	26. 11. 1941	26. 11. 1941	26. 11. 1941
10. cvičení	10	3. 12. 1941	3. 12. 1941	3. 12. 1941	3. 12. 1941

prof. Radium Kettner

Zdroj: Haubelt 1991; Molíková 2017a

Kettnerova knihovna a význam profesora Kettnera pro českou geologii

Radim Kettner si již od svých univerzitních studií začal zakládat vlastní oborovou knihovnu, aby byl nezávislý na veřejných knihovnách a měl po ruce vědecké práce, které potřeboval ke svým studiím. Knihovnu intenzivně rozšiřoval nákupy, dary a výměnou separátů jeho vlastních prací s pracemi domácích i zahraničních vědců. V době jeho působení na Přírodovědecké fakultě přenesl a budoval knihovnu i zde na Albertově. Vzhledem k tomu, že byl sám a bezdětný, věnoval mnoho úspor k nákupu vzácných a drahých knih nejen pro vlastní potřebu, ale také pro potřebu svých žáků. Vybudoval velmi cennou knihovnu, kterou mu pořádala jeho sestřenicí Jarmila Grundová, rozená Šámalová. Ve své závěš odkázal Geologickému knihovněmu středisku Přírodovědecké fakulty UK sbírku separátů o 23 435 inventurních číslech, kterou považoval za nejbohatší část své knihovny. Topografické a geologické mapy včetně originálů odkázal katedře geologie Přírodovědecké fakulty UK. V Knihovně geologie se nacházejí nejen knihy označené vlastnickým razítkem Knihovny R. Kettnera, ale také knihy, které mají ex libris MUDr. Maurice Remeše, Kettnerova tchána. Svou velkorysostí položil základy kvalitní informační infrastruktury současné geologické knihovny.

Profesor Kettner ve své knihovně.

Kettnerova knihovna po roce 1945.

Profesor Kettner věnoval své knihovně Geologickému ústavu. Většina separátů pak byla označena červeným razítkem „S pozůstalostí akademika R. Kettnera“.

Knihy ve své knihovně opatřil „vjetřiným“ Ex-libris, které ho charakterizoval, někdy doplněné o podpis, popř. razítko.

Knihovnický záznam o podjímání Jarmily Činčarové, sestřenicí R. Kettnera, která pracovala jako knihovnice u Geologického ústavu PPM UK. Její manžel Antonín Grund pracoval v letech 1929 – 1945 jako knihovník v Národní knihovně ČR a od roku 1945 – 1952 jako profesor dějin české literatury na PPMU.

Členák legitimace Sokola profesora Radima Kettnera (šlevo) a ČSAV (šlevo).

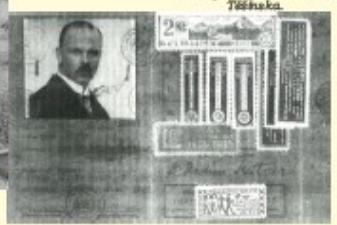
Při terénních exkurzích byl profesor Kettner z dálek dohledu rozpoznatelný díky své typické čapce.

Profesor Kettner byl uvažován francouzským Řádem čestné legie, který o rok později určil na protest proti postupu Ruských vojáků do oblasti Těšínska.

Profesor Kettner při terénní exkurzi s kolegy.

Profesor Kettner byl členem Klubu českých turistů.

Již za svého života byl za své dílo oceněn vysokým státním vyznamenáním – Řádem republiky. Přírodovědecká fakulta jej ocenila udělením medaile Emanuela Božického a Univerzita Karlova udělením čestného doktorátu přírodních věd. Od roku 2015 uděluje Česká geologická společnost Medaili Radima Kettnera jako své nejvýznamnější ocenění osobnostem, které se mimořádným způsobem zasloužily o rozvoj geologie, nebo významnou měrou přispěly k rozvoji České geologické společnosti. Další cenou spojenou s jeho jménem je Cena Radima Kettnera, která je udělována ředitelem Ústavu geologie a paleontologie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy. Jejím cílem je podpořit publikační aktivitu studentů a vědeckých pracovníků Ústavu v prestižních vědeckých časopisech. Cena Radima Kettnera se uděluje také dlouholetým zaměstnancům nebo externím spolupracovníkům za mimořádný přínos pro rozvoj Ústavu.

Lič a rub medaile (nahore) a plaketa Ceny Radima Kettnera (dole).

Radný dům profesora Radima Kettnera, jenž stál od svého až do své smrti. Byl samotný se nacházel v nejvyšším patře, dno již bohužel nevíme, které konkrétní okno poskytoval panu profesoru uhlíed na část Prahy a zejména na kostel sv. Jana Nepomuckého. Ve výšcech se spodní část obrázku je vyobrazen název ulice a dle domu při vstupu do budovy.

Pohled na kostel sv. Jana Nepomuckého Na Skalce je považován za jeden z nejkrásnějších barokních kostelů v Praze. Není divu, že každodenní uhlíed z okna bytu inspiroval profesora Kettnera k uměleckému zpracování celého výjevu.

Radim Kettner

Zdroj: Haubelt 1991; Molíková 2017a

Příloha 2 Marketingový plán Knihovny geologie

Marketingový audit, analýza SWOT

Silnou stránkou Knihovny geologie je nepochybně její dlouhodobá tradice a specializace (dějiny geologických věd na Univerzitě Karlově sahají dále do minulosti, než kam sahá historie samotné Přírodovědecké fakulty), nádherná historická budova, prostory a vybavení nábytkem. Dalším bonusem je její dobrá dostupnost (časově – otevírací doba, i místně – v centru Prahy, dobré tramvajové spojení do zastávky Albertov) a klidná oblast. Kromě toho je silnou stránkou také kooperace s ostatními knihovnami v rámci fakulty i v rámci oboru (Česká geologická služba, Geologický ústav Akademie věd ČR, aj.), profesionalita (vzdělávání zaměstnanců, účast na konferencích) a profesionální přístup ochotného a milého personálu.

Slabou stránkou je v současné době přístupnost fondu, který neumožňuje volný výběr monografií včetně učebnic, nevyhovující rozložení sálů, kdy knihovnice neustále musejí přecházet od výpůjčního pultu do skladů na opačném konci knihovny. Dalšími slabými stránkami jsou stavění fondu (chybí oborové stavění, je abecedně formátové), zastaralé technologie (uživatelům chybí možnost tisku), fyzická ochrana fondu a webová stránka knihovny. V neposlední řadě je slabou stránkou motivace zaměstnanců vzhledem k jejich finančnímu ohodnocení a zdravotní rizika spojená se silnou prašností.

Příležitostí pro knihovnu jsou nové informační technologie a komunikační technologie (vzdálené služby – přístup do Souborného katalogu knihoven UK a elektronických informačních zdrojů bez nutnosti navštívit knihovnu, facebook), rostoucí informační a studijní potřeby uživatelů, nároky na vzdělanost zaměstnanců, licenční smlouvy, konsorcia.

Hrozbou jsou nedostatečné finanční prostředky na udržování a akvizici knihovního fondu. Fakulta je příspěvkovou organizací a nepředvídatelnost financování komplikuje plánování služeb. Hrozbou je i stávající mzdový systém – nedostatek financí pro motivaci zaměstnanců, konkurence nových informačních technologií, autorský zákon, autorské svazy (OSA, Dilia). Za hrozbu můžeme považovat i současný stav informačních technologií v knihovně – zastaralá výpočetní a reprografická technika.

Analýza konkurence (možností spolupráce)

Konkurencí Knihovny geologie jsou další knihovny Přírodovědecké fakulty (geografie, chemie, biologie, Ústavu pro životní prostředí) a ústavy, které se spolu podílejí na rozpočtu. Další konkurencí jsou oborové geologické knihovny jiných institucí (například České geologické služby, Geologického ústavu Akademie věd ad.), se kterými si konkuruje v nabídce uživatelům. V neposlední řadě je konkurencí knihovny také internet a počítačová učebna.

Okolní knihovny jsou však nejen konkurencí, ale i spolupracovníky. S dalšími knihovnami Univerzity Karlovy Knihovna geologie spolupracuje na tvorbě Souborného katalogu v systému Aleph, s oborovými geologickými knihovnami spolupracuje při výměně publikací nebo při meziknihovní výpůjční službě.

Analýza zákazníka

V odborné vysokoškolské knihovně je typ zákazníka vymezen poměrně jednoznačně. Zákazníky jsou především studenti fakulty, resp. geologických oborů, vyučující i vědečtí pracovníci, doktorandi (ti mají průkaz studenta, např. ISIC, nebo učitele ITIC či zaměstnance fakulty) a externisté (veřejnost mimo fakultu), kteří mají průkaz externího uživatele. Tito všichni spadají do kategorie znalec – profesionál. Pokud jde o geografickou segmentaci, studenti jsou tuzemští i zahraniční, často z programu Erasmus.

Návrh strategie – cíle

Hlavním cílem Knihovny geologie je v současné době poskytnout přístup uživatelům k fondu ve volném výběru pro jejich větší komfort a pro předpokládaný větší obrat výpůjček. K tomu je zapotřebí zajistit důkladnou identifikaci a fyzickou ochranu dokumentů pomocí technologie RFID, revizi dokumentů v navrhovaném volném výběru, nové uspořádání knihovnických sálů včetně jejich vybavení nábytkem odpovídajícím normě TNI ISO/TR 11219 pro kvalitativní podmínky pro budovy knihoven.

Dalším, krátkodobějším cílem je pořízení multifunkčního stroje pro možnost tisku, kopírování i skenování a obnova stávající výpočetní techniky. Kromě toho je cílem knihovny podílet se na zvyšování informační gramotnosti studentů a zaměstnanců a rozvoji webové stránky knihovny.

Shrnutí hlavních bodů

Knihovna geologie PřF UK

- ✚ Vysokoškolská knihovna se specializovaným fondem
- ✚ Instituce s historií i s budoucností
- ✚ Instituce, která má uživatelům co nabídnout
- ✚ Snadno dostupná časově, místně i finančně
- ✚ Může dobře obstát v konkurenci ostatních knihoven a dalších institucí, pokud bude dál rozšiřovat své služby, aktualizovat a zavádět nové technologie a dobře cílit na skupiny stávajících i potenciálních klientů
- ✚ Musí přesvědčit vedení fakulty o svém významu pro akademickou obec a získávat další peníze na nákup knihovního fondu, vybavení a platy zaměstnanců

Příloha 3 Fotodokumentace rekonstrukce knihovny

Obrázek 25: Původní regály

Obrázek 28: Demontáž původních regálů

Obrázek 26: Montáž nových regálů

Obrázek 29: Nové regály

Obrázek 27: Původní stav pod galerií

Obrázek 30: Současný stav pod galerií

Obrázek 31: Původní pohled z galerie

Obrázek 34: Současný pohled z galerie

Obrázek 32: Čipování knih

Obrázek 35: Zkouška funkčnosti RFID brány

Obrázek 33: Původní počítačové stoly

Obrázek 36: Nový počítačový stůl